SKANDAL U FIFA: KORUPCIJA, HAPŠENJA I OSTAVKA SEPA BLATERA

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 DIN

01253

9 770353 802002

VREME

broj 1274

4. jun 2015.

DOSIJE

Amerikanci na Balkanu

BUDNI UZ KNJIGU
NOĆ KNJIGE

Noć koju ste čekali!

Noć knjige!

12.6.2015.

17–24h

Popusti na **Lagunina** izdanja:

1 knjiga **25%**

2 knjige **30%**

3 knjige **35%**

4 i više knjiga **40%**

Gift program **10%**

Strana izdanja **20%**

Naslovi domaćih izdavača **do 20%**

Uz kupovinu mnogo iznenađenja!

Laguna

Laguna RADIO 93,7

DELFI KNJIŽARE

DELFI SKVER

Kompletan spisak knjižara u kojima se održava Noć knjige potražite na sajtovima **www.laguna.rs** i **www.delfi.rs**. Popusti važe i na sajtu www.delfi.rs.

Eurobank Srbija

VREME

BROJ 1274
4. jun 2015.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Ana Aleksić

redakcija
Aleksandar Anđić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je oditovano od strane ABC Srbija

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Amerikanci na Balkanu: Između dve vatre

07 Zoom: Američki recept

08 Energetska geopolitika: Gasno blefiranje

10 Intervju: Prof. dr Dragan Simić

16 Forbsova rang-lista najuspešnijih biznismena:
Povratak Miroslava Miškovića

18 Milenijumski ciljevi: Da li smo svi jednaki u pristupu pravdi

20 Pravosuđe, obećanja i stvarnost: Rekorderi haosa

21 Pravosuđe kao žrtva i vinovnik: Zaraženost političkim ambijentom

24 Ustavnim promenama do nezavisnog sudstva: Stvarno, a ne papirnato

25 Nuspojave: Daleko je Paragvaj

26 Komunikacije: Čemu marketing

32 Zumiranje 19: Nova mafija među nama

35 Lisica i ždral: Leptiriću, šareniću...

KULTURA

36 Holokaust ovog proleća u Beogradu:
Moj krik iz dečjih usta

40 Sterijino pozorje 2015: Kazimir, Dolar i drugi neprijatelji naroda

43 TV manijak: Resničnostni šov

SVET

44 Hapšenja i korupcija u FIFA:
Ostavka doživotnog diktatora

48 Pobuna branitelja u Hrvatskoj: Politička pornografija na Markovom trgu

MOZAIK

50 Slet policije u Makišu: Sve ko na televiziji

52 Reagovanja: Miroslav Aleksić

54 Vreme uspeha

61 Navigator: Otpisani u epizodi Tviter

62 Vreme uživanja: Kosmička željoteka

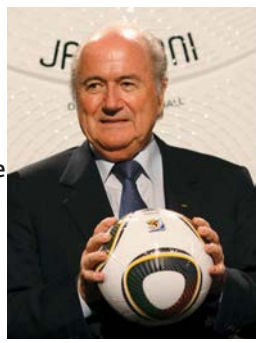
Ivica Todorić je najuspešniji biznismen u regionu, a iza njega su Branko Roglić i Emil Tedeski, tvrdi "Forbs". Četvrti na listi, i najuspešniji u Srbiji, je vlasnik Delta holdinga

PIŠE: RADMILO MARKOVIĆ

Osećam obavezu da govorim o holokaustu. Sve veću, što nas je manje živih koji možemo da svedočimo o tom Vremenu Zla. Istovremeno mi se sve besmislenije činilo to što imam da kažem, činilo mi se da malo ko želi da čuje, želi budućnost koja se seća mojih strašnih vremena. Pogotovo u Srbiji, u Beogradu

PIŠE: IVAN IVANJI

I pored hapšenja visokih funkcionera svetske Kuće fudbala zbog mita i korupcije, Sep Blater je dobio peti mandat na mestu predsednika jer su na njegovoj strani bili jaki aduti: ruski neograničen budžet za SP 2018. godine i 200 milijardi dolara od vlade Katara za SP 2022.

PIŠE: ALEKSANDAR OSTOJIĆ

Na naslovnoj strani: Plakat Džejmsa Montgomerija Flega iz 1917. godine

IZMEĐU

Kosovo i Bosna su predstavljali američku lekciju Evropljanima koje su kritikovali zbog nedostatka vizije u politici prema regionu. Da li su počeli da uviđaju da iz njega ni sami ne mogu izaći

foto Reuters

"Sa Makedonijom, koja se suočava s potencijalnom implozijom, sa bosanskim jedinstvom najslabijim od rata, sa masovnim egzodusom građana Kosova koji beže od svoje korumpirane, podeljene vlasti, tri najugroženije zemlje u regionu stoje iznad provalije... A ako se to dogodi, američke i evropske diplomate će biti primorane da konačno odgovore na pitanje: ko je izgubio na Balkanu?", pisao je 10. maja Edvard P. Džozef u listu "Forin afers".

Nedelju dana ranije Hojt Ji, pomoćnik sekretara u birou za evropske i evroazijske poslove, pred kongresnim potkomitetom za Evropu, krajem aprila 2015. skretao je pažnju na geostrateški značaj zapadnog Balkana zbog, kako kaže, napetosti, najveće nakon kraja hladnog rata, ruske agresije u Ukrajini, vladavine terora Islamske države u Iraku i Siriji.

SAD, EU, SFOR I KFOR

Nakon raspoređivanja trupa na Kosovu 1999. zvaničnici SAD su ponavljali da su na Balkan došli zajedno sa Evropljanima i da će s njima zajedno otići. Američki kongres je nastojao da ograniči angažman SAD zalažući se za veću podelu tereta sa Evropljanima, što je za rezultat imalo da broj vojnika SAD u Bosni i na Kosovu bude ograničen na ne više od 15 odsto ukupnog kontinenta svih angažovanih zemalja.

Mirovne snage u Bosni i na Kosovu, SFOR i KFOR, koje predvodi NATO su vremenom smanjivane, pa je u decembru 2004. godine, misija SFOR-a završena, a trupe EU preuzele su mirovnu misiju u BiH.

Tada je na Kosovu bilo još oko 15.500 vojnika KFOR-a, uključujući 1500 vojnika SAD. Sada KFOR ima ukupno 4000 vojnika – i EULEKS, potkopan aferom.

TUGA POBEDNIKA

Kad je reč o dugoročnim rezultatima balkanske misije, u američkom mnjenju čuli su se ranije skeptičniji glasovi, koji nisu prevladali. Džejms R. Balington, tada direktor Centra za globalni biznis na univerzitetu Old Dominion i nekadašnji diplomata od karijere, svojevremeno je pisao: "NATO je izvojevao pobedu u Jugoslaviji u vojnom smislu i primorao neprijatelja da povuče svoje snage iz zone sukoba. Kosovari se vraćaju u svoje domove, ili ono što je ostalo od njih. Pobeda je ostvarena po ceni od nula žrtava među snagama NATO-a. Ali, da li je ovo zaista pobeda bilo kojih američkih interesa, ili američkih vrednosti? U čemu smo stvarno pobedili?

Osvojili smo vlasništvo nad problemima na Balkanu, verovatno za jednu generaciju. Osvojili smo pravo da upravljamo odnosima između Albanaca i Srba, kao što smo već radili kod Hrvata, Muslimana i Srba u Bosni. Osvojili smo drugi međunarodni protektorat, Kosovo, dodavši ga Bosni. Osvojili smo obavezu da se bavimo masovnom humanitarnom katastrofom i obnovom ekonomski devastiranog, turbulentnog regiona. Osvojili smo mogućnost za one koji su nas odveli u ovaj rat da se osećaju pravednima. A za ove plodove pobede, platili smo visoku cenu – ugrožavanje vrednosti odvraćanja NATO-a i naših odnosa sa Rusijom i Kinom. U cenu je uključeno ubrzanje i intenziviranje etničkog čišćenja, zločina za čije je sprečavanje rat bio preduzet..."

Takve opomene nisu promenile ništa – neki od američkih političara su zaista uživali u popularnosti na Kosovu i Albaniji, nakon "malog čistog rata" u kome su Klintonovi i Medlin Olbrajt sebi pribavili oreol pravednika. Hilari Klinton, koju je Slobodan Antonić nazvao "ženom s vučjim očima" kad je 2009. posetila Beograd, u Prištini se slikala pred spomenikom svom živom mužu, a i Džordž Buš mlađi je među Albancima dočekan s takvom euforijom da je u gužvi ostao bez sata. A i neki od američkih političara i generala

DVE VATRE

POTPREDSEDNIK SAD DŽOZEF BAJDEN U POSETI SRBIJI 2009: "Slažemo se da se ne slažemo"

angažovanih u ratu na Kosovu 1999. su se pojavili i kao savetnici raznih korporacija koje su tamo radile.

Od 1990. SAD su obezbedile oko sedam milijardi dolara za podršku demokratskim reformama na zapadnom Balkanu, vladavini prava, borbi protiv korupcije i protiv organizovanog kriminala, postkonfliktnom pomirenju, tranziciji ka tržišnim ekonomijama i evroatlantskim institucijama, uz zamerku Evropljanima da su uložili manje sredstava nego što je 2003. najavljeno takozvanom Solunskom agendom. Amerikanci su donekle savetovali i da se Grčka ne dovede do bankrota.

U Bosni i na Kosovu, međunarodni zvaničnici su često nametali politiku odozgo, što je možda negovalo kulturu zavisnosti i političku neodgovornost lokalnih elita, čiji su pripadnici u prethodnom periodu pokazivali ili neodmerenu prpošnost, ili se klanjali do zemlje – u nekoliko slučajeva obe uloge su igrale iste ličnosti.

Vešti u izbegavanju tema koje im ne odgovaraju, Amerikanci uglavnom ne pominju da je podrška nezavisnosti Kosova u prisustvu KFOR-a možda poslužila kao presedan za referendum na Krimu u prisustvu Crnomorske flote, zbog čega su se konfrontirali s Rusijom, pa sad koriste nekadašnju srpsku retoriku o međunarodnom pravu i suverenitetu država... U američkim brifinzima stoji i da Srbija predsedava OEBS-u, što je važno u kontekstu ukrajinske krize, u kome Amerikanci od Srbije, čiju celovitost nisu poštovali, traže da brani celovitost Ukrajine.

NATO REGRUTI

Amerikanci konstatuju da Srbija jača partnerstvo sa EU i SAD, da sarađuje u međunarodnoj zajednici u vezi transnacionalnih pretnji i da je primljena u Partnerstvo za mir NATO-a 2006 (kako kažu neki od američkih političara u okviru umirivanja Srbije pre nego što je došla na red realizacija odluke o nezavisnosti Kosova). Srbija je u januaru 2015. potpisala svoj prvi Individualni akcioni plan partnerstva (IPAP), prilagođeni skup programa za saradnju Srbije i NATO-a, što otvara novo poglavlje u političkim odnosima Srbije sa Alijansom.

U svim zapadnobalkanskim zemljama Amerikanci su finansirali programe obuke, opremanja i obezbeđivanja takozvane vojne interoperatibilnosti s NATO i regrutovali saveznike. Pomoćnik sekretara Hojt Ji je tokom saslušanja u Kongresu izneo ocenu da se u pogledu evroatlantske budućnosti na Balkanu događa napredak; Albanija i Hrvatska (čiji se napredak hvali) pridružile su se NATO-u 2009; Hrvatska je postala 28. članica EU 2013. Predsednik Buš pozdravio je Jadransku inicijativu koja obuhvata uključenje Albanije, Hrvatske uz punopravnu integraciju Makedonije i otvorena vrata za Crnu Goru i BiH.

Crna Gora, po američkim ocenama, ostvaruje stalan napredak u pregovorima o pristupanju EU i kvalifikuje se za članstvo u NATO, a neki izvori govore o američkoj zabrinutosti zbog relativno niskog nivoa podrške crnogorske javnosti za članstvo u NATO-u – trenutno oko 38 odsto (o stavovima evroatlantskih skeptika u Crnoj Gori, videti tekst u okviru "Za i protiv NATO").

Prošlog septembra, ruski ministar »

Američki biznis u Srbiji

Među vodećim investitorima SAD u Srbiji su investiciona firma KKR, Philip Morris, Ball Packaging, Coca-Cola, PepsiCo, Cooper Tire i Van Drunen Farms. Kažu da je povećan interes američkih ICT kompanija u Srbiji za poslove u e-upravi i IT bezbednosti, te da je Microsoft potpisao ugovor od 34 miliona dolara o obezbeđivanju softvera za kancelarije vlade Srbije u 2013.

Robna razmena je u 2012. ukupno iznosila 415,4 miliona dolara (izvoz iz RS je iznosio 98,4 miliona, a uvoz 317 miliona). Obim trgovinske razmene sa SAD u 2011. godini je iznosio 424, 56 miliona dolara (uvoz 345,48 a izvoz 79,07). Izvoz Srbije u SAD je porastao od 2013, kada je FIAT počeo isporuku automobila proizvedenih u Srbiji.

foto Reuters

DOK SE VELIKI SVAĐAJU: Balkan na liniji vatre

spoljnih poslova Lavrov je rekao da će širenje NATO-a na zapadnom Balkanu za Rusiju predstavljati provokativan čin, a funkcioneri NATO-a su ponavljali da je to odbrambeni savez koji ne predstavlja pretnju za Rusiju na bilo koji način, da su zemlje u regionu slobodne da odrede s kim će se udruživati, te da Rusija nema pravo veta...

GAS U MAGLI

U najnovije vreme, u magli mini hladnog rata s Rusijom kao važna spoljnopolitička tema pojavljuje se i energija.

Administracija SAD daje na znanje da radi sa zapadnobalkanskim liderima i sa EU da se diversifikuju izvori, putevi snabdevanja i vrste energije, tako da Rusija ne može da iskoristi svoje energetske zalihe kao političko oružje, što se videlo nakon posete neokonzervativca Mekejna Bugarskoj koja je prethodila "smrti Južnog toka".

Amerikanci su govorili o suzbijanju ruskog, kako kažu, "malignog uticaja" i gurali azerbejdžanski gasovod (vidi tekst "Gasno blefiranje"), koji treba da ide preko Jermenije (koja je s Azerbejdžanom u dugom ratnom konfliktu zbog Nagorno Karabaha, čiji je rezultat 230.000 proteranih Jermena iz Azerbejdžana i 800.000 Azera iz Jermenije i Karabaha).

Posle jedne izjave srpskog premijera Vučića da prihvata politiku diversifikacije i azerski gas, Boris Tadić je poručio da mu je Vučić ukrao ideju (jer u njegovo vreme je na Tašmajdanu podignut spomenik nekadašnjem predsedniku Azerbejdžana Hajdaru Alijevu). Neki zapadni mediji su javljali o spoljnopolitičkom zaokretu Srbije, što je u Beogradu negirano. S druge strane, generalni direktor Ruskog instituta za strateške studije (RISI) Leonid Rešetnjikov je baš tih dana rekao da se sa "sigurnošću može govoriti da se vlast u Srbiji nalazi pod kontrolom SAD"...

JAKA PODRŠKA KOSOVU

U Američkim izvorima se uglavnom kaže da Srbija nastavlja da poboljšava odnose sa susedima, da pregovara s Kosovom, da je februara 2015. postigla sporazume o integrisanju pravosudnog sistema Kosova i integrisanju srpskih policajaca u kosovske snage bezbednosti. Amerikanci, međutim, zameraju što Srbija i dalje odbija da učestvuje u regionalnim događajima u kojima Kosovo učestvuje kao Republika Kosovo, što po njihovoj oceni otežava dijalog i regionalnu saradnju, i doprinosi negativnom imidžu regiona, između ostalog, i među potencijalnim poslovnim investitorima...

U Beogradu, čini se, u najvećem delu političkog spektra preovlađuje nemoćno mišljenje da su američki faktori previše popustljivi prema albanskom korpusu na Balkanu, čak i kad je Beograd fleksibilan. U izjavama američkih političara se vidi težnja da se završi započeto, po formuli "slažemo se da se ne slažemo" i uz ponavljanje da ni SAD ni EU ne očekuju da Srbija prizna Kosovo – u ovom trenutku. U svakoj prilici, međutim, stavlja se na znanje će Srbija morati da normalizuje svoje odnose sa Kosovom (koje se uvek naziva demokratskim, suverenim, nezavisnim i multietničkim) u okviru njegovih sadašnjih granica – jer podela nije opcija (izgleda da su sumnjičili Borisa Tadića da se za to zalagao).

ISLAMISTIČKA RADIKALIZACIJA

Kao ustupak Srbiji, SAD podržavaju osnivanje Specijalnog suda da se bavi navodima iz izveštaja Saveta Evrope od strane švajcarskog senatora Dika Martija.

U novije vreme može se ipak naići i na američka zapažanja da bi radikalne opcije za ujedinjenje Kosova sa Albanijom mogle ponovo da otvore sukob sa Srbima, a i da su na Kosovu vidljivi uznemirujući znaci regrutovanja islamskih radikala – koji raspiruju strah u srcima Srba i umerenih Albanaca muslimana podjednako, kao i da postoji rizik da islamisti nađu zajednički cilj sa radikalnim albanskim nacionalistima.

I pre 11. septembra, beleženo je da su pristalice Al kaide regrutovane i iz Bosne i Albanije. Bušova administracija je tvrdila da te zemlje i ostali u regionu aktivno podržavaju rat protiv terorizma, zatvaraju terorističke organizacije i prete oduzimanjem njihove imovine, mada su njihovi napori otežani zbog

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Kako to radi Obama

Američki recept: vodeća ličnost zemlje morala bi da bude okrenuta domaćem kapitalu. Ekonomski, makar agresivni patriotizam nije kažnjiv pred Haškim tribunalom

Početkom maja američka štampa, a i ozbiljni svetski mediji, brujali su odjecima posete Baraka Obame sedištu kompanije Najk u Bevertonu, predgrađu Ričmonda, država Oregon. Ne bih sada naširoko da ulazim u detalje čisto američkog ugla ove posete, a reč je o promociji TPP-a (Trans atlantskog trgovinskog partnerstva). Poseta je bila praćena i protestima što svetski lider u proizvodnji sportske opreme (patika, pre svega) ne zapošljava više ljudi u Americi, ali i optužbama da Obama vraća dug nesebičnoj podršci kompanije fondaciji njegove supruge Mišel Obame.

Ukratko, kompanija Najk širom sveta zapošljava oko milion ljudi, pod raznim oblicima ugovora, trećinu toga u Vijetnamu, ostvaruje ekstremno visok prihod, ali je Obama rekao da će Amerika ako misli sve da "proizvodi na svojoj obali" izgubiti trgovinski duel s Kinom. Naravno, opozicija tvrdi da je poseta motivisana činjenicom da je Najk donirao 2013. godine 50 miliona dolara u periodu od narednih pet godina u fondaciju Obamine supruge, s nazivom "Pokreni se", namenjenoj fizičkom aktiviranju dece. Dakle, ima tu mnogo kontroverzi, ali se u politici, a biznisu posebno, računa samo rezultat: dan posle Obamine posete kompaniji, akcije Najka skočile su na svetskim berzama.

Zašto bi ova priča mogla biti važna za Srbiju u danu nastajanja ovog teksta, i danu kada je premijer Aleksandar Vučić, naš Obama, u Vašingtonu posetio tri velike kompanije iz oblasti IT sektora. Mogla bi biti važna iz više razloga, kad bi imao ko da ih sasluša i uvaži.

Prvo, vodeća ličnost zemlje morala bi da bude okrenuta domaćem kapitalu. Ekonomski, makar agresivni patriotizam nije kažnjiv pred Haškim tribunalom.

Drugo, uloga lidera je da ohrabruje domaće preduzetništvo. Ovde se favorizuju strane investicije, ma kakve bile. Vučić je otvarao neku šnajdersku radionicu u Krupnju (to je ona slika kad je pred kamerama za "singericom" prišivao džep na farmerke). Ali, investitor je bio sa strane.

Treće, raznim *lex specialisima* privilegovao je te iste strane investitore do mere koja očigledno prevazilazi granice zakonitosti, ali i privrednog interesa Srbije.

Četvrto, ono malo preostalih kapitalista proglasio je za sumnjive tajkune, pa ih ili ganja po sudovima ili im preti sudom, a druge je napravio poltronima koji mu tapšu i kada mu se smeju iza leđa. Češće, istina, kukaju i plaču nad izgubljenim poslovima, ali nemaju niti hrabrosti niti imaju kome da se žale.

Peto, objektivan pogled na "Forbsovu" listu uspešnih kompanija u regionu (o čemu pišemo u ovom broju "Vremena" na narednim stranicama) pokazuje i apsolutno i relativno posustajanje srpskog privatnog preduzetništva.

A kad smo već kod kompanije Najk, Miroslav Mišković je izgubio posao zastupanja ove firme. Bez pasoša, pod optužbom za utaju poreza i malverzacije, niti je mogao da lično pristupi pregovorima niti da anulira sliku koja je o njemu stvorena. Kako saznajemo, sprema se da tuži državu pred sudom u Vašingtonu, nadležnom za očuvanje korporacijskih interesa.

Obama, dakle, ode u Ričmond i akcije kompanije porastu, ovaj naš se pojavi na televiziji i akcije padnu. ¶

slabosti lokalnih institucija. Tvrdilo se da zemlje Zapadnog Balkana uzimaju ovu pretnju veoma ozbiljno – da su Albanija, BiH, Kosovo, Makedonija, Crna Gora i Srbija donele zakone koji kriminalizuju odlazak boraca na strana ratišta i podršku za njih, da su Albanija, BiH, Kosovo i Srbija uhapsile neke osumnjičene strane islamističke borce.

SAD su pružale značajnu tehničku pomoć u obuci, vojnim i obaveštajnim sredstvima, izgradnji kapaciteta za borbu protiv terorizma i jačanja zakonodavne vlasti. Postavile su i tužioca u svojoj ambasadi u Tirani kao stalnog pravnog savetnika sa regionalnim odgovornostima za borbu protiv terorizma. SAD pružaju pomoć istražiteljima u Albaniji, BiH i na Kosovu. Ipak BiH, Kosovo, Makedonija i Albanija su vremenom postajali sve uočljiviji regrutni izvor stranih terorističkih boraca koji idu u Siriju i Irak.

U prisustvu međunarodnih čuvara mira naoružane grupe se lako prebacuju iz jednog međunarodnog protektorata u drugi, s Kosova u Makedoniju, što pokazuju majski oružani sukob u Kumanovu i posedanje karaule u Gošincima. Prebacivale su se i 2001. kada je nakratko izbio rat u zapadnoj Makedoniji i kada je pod Šarom i Prokletijama bilo mnogo više međunarodnih snaga.

U nekim novijim američkim analizama se kaže da brojni faktori utiču na to da se pojedinci s Balkana radikalizuju i motivišu da se bore u Siriji i Iraku: ekonomska stagnacija, nedostatak mogućnosti za zapošljavanje, skepticizam građana o njihovim vladama, neostvarene evroatlantske aspiracije... U igri međusobnog optuživanja Rusi u makedonskom kontekstu javno sumnjiče Amerikance da destabilizuju Makedoniju zbog Turskog toka po principu "ko je s nama tome vlast – ko je protiv nas – taj je vrag, dakle ostavka". Sumnje da može biti priređeno neko događanje naroda izražavaju i pojedini analitičari iz Republike Srpske.

Da li se Amerikanci pribojavaju da se na Balkanu stvari ponovo ne zakomplikuju, više nego što su zainteresovani za nove smene režima? Američki političari su bili uzdržani posle oružanog sukoba u Kumanovu, mada bi posle sličnog događaja kod kuće verovatno proglasili novu ofanzivu protiv terorizma. U nekim od američkih medija je bilo i kritika što američki ambasador u Skoplju nije, kao nemački, tražio ostavku makedonskog premijera Gruevskog, već se samo pridružio apelu grupe »

evropskih diplomata da vlast i opozicija sednu za pregovarački sto.

Edvard P. Džozef u listu "Forin afers" piše kako u BiH, jednoj od najsiromašnijih zemalja u Evropi, koja daleko zaostaje za ostatkom regiona u reformama potrebnim za članstvo u EU i NATO, radikalni islam i ruski uticaj podgrevaju vazda prisutne etničke sumnje. Piše i da neki od političara u toj zemlji pokazuju posvećenost tanko prikrivenoj separatističkoj agendi – na primer, parlament Republike Srpske kada je usvojio rezoluciju o separatističkom referendumu u kojoj je, prvi put, uključen i konkretan datum (2018), što po njegovoj oceni garantuje da će se ponoviti neprijateljstva.

Hilari Klinton, tada državna sekretarka, tokom svojevremene posete Sarajevu rekla je da SAD snažno podržavaju Dejtonski okvir – jedna država, dva entiteta i tri konstitutivna naroda, što znači da Republika Srpska mora ostati sastavni deo Bosne i Hercegovine, ali i da je isključena unitarizacija Bosne. Pojedini analitičari sada poručuju da veće diplomatsko angažovanje za ustavne reforme u Bosni, koje čame od 2006, u regionu može da ima veći strateški uticaj od uticaja vojnih baza SAD u Rumuniji i Bugarskoj...

Zašto je Balkan i dalje važan Amerikancima? Intervencije na Balkanu sve američke administracije su u poslednjoj deceniji hvalile kao uspeh američke politike, rado citirajući istraživanja i ocene posmatrača o tome da SAD imaju politički kredibilitet u regionu, posebno među Bošnjacima i Albancima, koji Evropljanima nedostaje. U osnovi, Kosovo i Bosna su Amerikancima služili za neku vrstu lekcije Evropljanima koje su kritikovali zbog nedostatka vizije u politici prema regionu.

Američki političari su često potcrtavali uspeh svoje balkanske misije i kao pozitivan signal islamskom svetu, mada to očito nije imalo željeni efekat na Bliskom istoku i u severnoj Africi, gde su se bilo upotrebom grube sile, bilo upotrebom meke sile i podrškom baršunastim revolucijama, zaglibili stvorivši veći haos nego u Vijetnamu šezdesetih godina 20. veka, jer za vladanje svetom nije dovoljno imati samo vojsku. Potrebna je geografska karta. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Gasno blefiranje

Kad je čuo da je njegova izjava kod Rusa primljena sa neprijatnim čuđenjem, Vučić se naknadno korigovao saopštenjem da potreba Srbije za diversifikacijom izvora gasa nije "zaokret ka Americi" već želja da se obezbedi energetska sigurnost i efikasnost

Protekle sedmice ponovo se zavrtela priča povodom preteće "mantre" da će Rusija 2019. godine obustaviti isporuke gasa Evropi preko Ukrajine, pa će se Srbija, navodno, suočiti sa pitanjem odakle da obezbedi oko dve milijarde kubika gasa, koliko sada godišnje uvozi za oko 250.000 domaćinstava, gradske toplane, petrohemijski kompleks i nekoliko metalurških postrojenja. Kao kontrapunkt ovoj priči sada se rađa nova "mantra", da se Srbija preko Bugarske ili Jadrana može priključiti na budući sistem gasovoda iz Azerbejdžana (TANAP, TAP i IAP) ili na neki terminal za uvoz LNG gasa tankerima iz Amerike. Ta "treća mantra", da i Evropa i Srbija mogu računati na snabdevanje LNG gasom tankerima (utečnjenim gasom) na dugom je štapu, iako Evropa već uvozi preko 100 milijardi kubika LNG gasa (iz Alžira 50, Katara 30 i Nigerije, Libije i Trinidada 27 milijardi kubika). Problem je jednostavan, na atlantskoj obali SAD postoji osam lučkih terminala za "regasifikaciju" uvezenog gasa, koji se tek prepravljaju za obrnuti tehnološki proces (utečnjavanje) koji je neophodan za izvoz gasa iz moguće velike proizvodnje iz škriljaca.

RUSKI VIŠAK

Rusku gasnu pretnju Evropi možemo nazvati "mantrom" pre svega zbog toga što je prilično nerealno da će Gasprom reskirati da ne ispuni dugoročne ugovore (za čije se zaključenje stalno zalaže) o snabdevanju sa brojnim zemljama Evropske unije, a čije dejstvo se vremenski prostire i iza 2019. godine, kao i da napusti korišćenje tri gasovodna pravca preko Ukrajine, godišnjeg kapaciteta 140 milijardi kubika gasa, kroz koje je i tokom rata 2014. godine, prema nepouzdanim procenama, prošlo oko 70 milijardi kubika gasa iz Rusije – samo da bi svojim Turskim tokom, zamišljenog kapaciteta od 63 milijarde kubika gasa, došao do 2019. godine na turško-bugarsku granicu i tamo čekao još 70 odsto, do 2030. godine, sada nedostajućih kupaca iz Centralne i Južne Evrope. Pritom treba imati u vidu da su već danas

GASOVODI NA PAPIRU: Južni i Turski tok...

kapaciteti Gaspromovih gasovoda prema Evropi 244 milijarde kubika gasa godišnje, a koristi se samo oko 140-150 milijardi kubika, od čega na one kroz Ukrajinu otpada polovina. Na primer, prema pouzdanim podacima za 2013. godinu, kroz Ukrajinu je prošlo preko 82 milijarde kubika ruskog gasa, to jest 49 odsto gasa koji je Evropa uvezla iz Rusije, što je predstavljalo 15 odsto ukupne evropske potražnje.

Povodom ovih podataka, pojednostavljeno, normalno je postaviti pitanje da li je od ruskog vođstva u Gaspromu

moguće očekivati toliko neracionalnu odluku – da se napuste poznati kupci za oko 70-80 milijardi kubika gasa na ukrajinskom pravcu, a da se gradi gasovod na turskom pravcu, za koji nedostaju pouzdani kupci za dve trećine projektovane cevi i za koji se ne zna da li će biti ikako nastavljen prema evropskim tržištima – a sve to na kraju 2014. godine u kojoj su prihodi Gaspproma pali za dve trećine, zbog pada cene nafte i svih drugih tečnih i gasnih energenata. Ni Rusija ne može olako baciti, brat bratu, oko 20 milijardi dolara godišnjeg prihoda, jer i ona mora od nečega da živi. Osim ako se u Ukrajini ne planira neki još gori rat od ovoga koji smo nemoćno posmatrali.

... Transanadolijski i Transjadranski gasovod...

foto Reuters

NAVIJANJE AMERIKE

Mantru o 2019, kao godini smrzavanja neposlušne Evrope, lansirao je sam Aleksej Miler, prvi čovek Gaspproma, još 6. decembra prošle godine, odmah posle objave memoranduma ruskog predsednika Putina i turskog predsednika Erdogana o nameri da se ispod Crnog mora gradi gasovod Turski tok, umesto famoznog gasovoda Južni tok, koji je sprečila Evropska unija, uz navijanje SAD. Miler je tada na ruskoj televiziji rekao da će se ubuduće uloga Ukrajine kao tranzitne zemlje za plasman gasa "svesti na nulu"; da je "Evropska komisija jednostavno poklonila Turskoj gasni ventil prema Evropi"; da će njegova firma ubuduće prodavati gas "na granicama Rusije", to jest da će "evropski kupci morati toplo da se obuku i sa praznom trećom energetskom korpom idu u prodavnicu gasa na granici, kad već neće da im Gasprom dostavi gas do kuće".

Tu preteću mantru na neobičan način je ovih dana iskoristio predsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić, koji je (28. maja, u Tirani) američkoj agenciji AP izjavio da je "Srbija spremna za diversifikaciju izvora gasa, što je, takođe, važno za naše američke prijatelje", te da je "jedna od mogućnosti gasovod, kojim bi se gas u Evropu dopremao iz Azerbejdžana". Kad je čuo da je njegova izjava kod Rusa primljena sa neprijatnim čuđenjem, te da je ona kod jakog ruskog lobija u Srbiji izazvala veliku dreku, Vučić se naknadno korigovao saopštenjem da potreba Srbije za diversifikacijom izvora gasa nije "zaokret ka Americi" već želja da se obezbedi energetska sigurnost i efikasnost, pa je dodao: "Kad 2019. godine Rusi prestanu da šalju gas preko Ukrajine, pitaću vas odakle da ga uzmemo." Tako je srpski premijer, možda i nesvesno, objasnio Rusima da i energetska batina ima dva kraja i da Srbija mora da se snađe na drugoj strani, da ne bi postala žrtva "prijateljske vatre".

MILER U GOSTIMA

Celoj ovoj priči dramatiku i dinamiku dala je okolnost da je baš u danu kada je premijer Vučić u Tirani govorio o gasu i "američkim prijateljima", koji podržavaju projekat Transanadolijskog gasovoda (TANAP), koji bi imao nekoliko krakova (jedan kroz Bugarsku i Rumuniju, drugi putem Transjonskog gasovoda do Italije, a treći preko Transjadranskog gasovoda do Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Hrvatske), u Beograd je iz Prištine doputovao Aleksej Miler, da bi učestvovao na Evropskom biznis kongresu, koji je trebalo da otvori upravo Aleksandar Vučić. I šta se dogodilo – Vučić nije stigao da otvori ovaj skup, a Miler na njemu nije ni spomenuo da će Rusija Evropi 2019. godine obustaviti isporuke gasa preko Ukrajine – a nije spomenuo ni Turski tok, projekat gasovoda koji (kao i prethodni Južni tok), između ostalog, treba da obori rentabilnost TANAP-a i tako otkloni i ovaj pokušaj da se smanji zavisnost Južne Evrope od ruskog gasa.

Kad je reč o Srbiji, dok Turski tok ima problem na kraju cevi, TANAP ima problem na obe strane cevi: kapacitet azerbejdžanskog polja Šah Deniz od navodno 16 milijardi kubika godišnje nije dovoljan jer do Evrope može doći samo devet milijardi kubika, a za Srbiju je ostalo "nerezervisano samo oko 300 miliona kubika. Smisao ovog dugog gasovoda je u nekoj dalekoj budućnosti kada on može biti povezan sa gasnim rezervama Turkmenistana (do koga bi morao ići po dnu Kaspijskog jezera) i Irana, kada ova zemlja izgradi infrastrukturu i kada bude lišena evropske i američke izolacije. Zatim, TANAP (1800 kilometara) nema mnogo smisla za Evropu (i Srbiju) ukoliko se ne izgrade i TAP (870 kilometara) i IAP (540 kilometara) gasovodi – a za te poslove tek treba naći finansijere itd.

Problem finansiranja, naravno, najviše muči Srbiju, koja nije u stanju (ili se dosad nije usuđivala, zbog Južnog toka i Rusije) da izgradi gasnu konekciju sa Bugarskom, jer uprkos podršci Evropske unije i za taj posao treba obezbediti oko 70 miliona evra, a nije sigurno koliko i čijeg gasa možemo dobiti iz te cevi. No, panika da ćemo ostati bez gasa je preterana jer, u krajnjoj liniji, to malo gasa koliko trošimo, možemo dobiti i sa Zapada, pre iz austrijskog gasnog skladišta u Baumgartenu, nego sa nekog LNG terminala na Jadranu. ¶

DIMITRIJE BOAROV

Balkanske integracije po

Malo je pitanja koja izazivaju toliko strasti u balkanskim državama kao što je odnos prema Sjedinjenim Američkim Državama, bar od početka devedesetih godina prošlog veka. Čak i u zemljama koje su danas, bar zvanično, neupitno na putu evroatlantskih integracija, poput Crne Gore ili Bosne i Hercegovine, taj odnos se kreće od mržnje do obožavanja, i među građanima i među političarima. U Srbiji je, po običaju, situacija najkomplikovanija, ma koliko delovalo da poseta premijera Aleksandra Vučića Vašingtonu otvara novo poglavlje u saradnji dve države.

"Miloševićev period i devedesete, zaključno sa bombardovanjem, najniža su tačka odnosa Sjedinjenih Američkih Država i Srbije, uključujući i prekid diplomatskih odnosa. Ako uzmemo samo period od 2000. godine, od demokratskih promena pa do danas, on može da se podeli na različite faze. Ova faza od 2010, 2011. bila bi faza blagog uspona. Ide se korak po korak, sa velikim silama se tako i prave koraci, nema tu velikih prekretnica. Politika velikih sila je prekookeanski brod koji teško menja svoj kurs. Ovo su koraci koji jesu vredni i ovakvi susreti, kakve će premijer Aleksandar Vučić imati u poseti SAD, otelovljuju taj uzlazni trend", kaže u razgovoru za "Vreme" prof. dr Dragan Simić.

"VREME": Ako poredimo faze razvoja tih odnosa u prethodnih 15 godina, da li je bilo perioda kada su odnosi SAD i Srbije bili bolji nego danas?

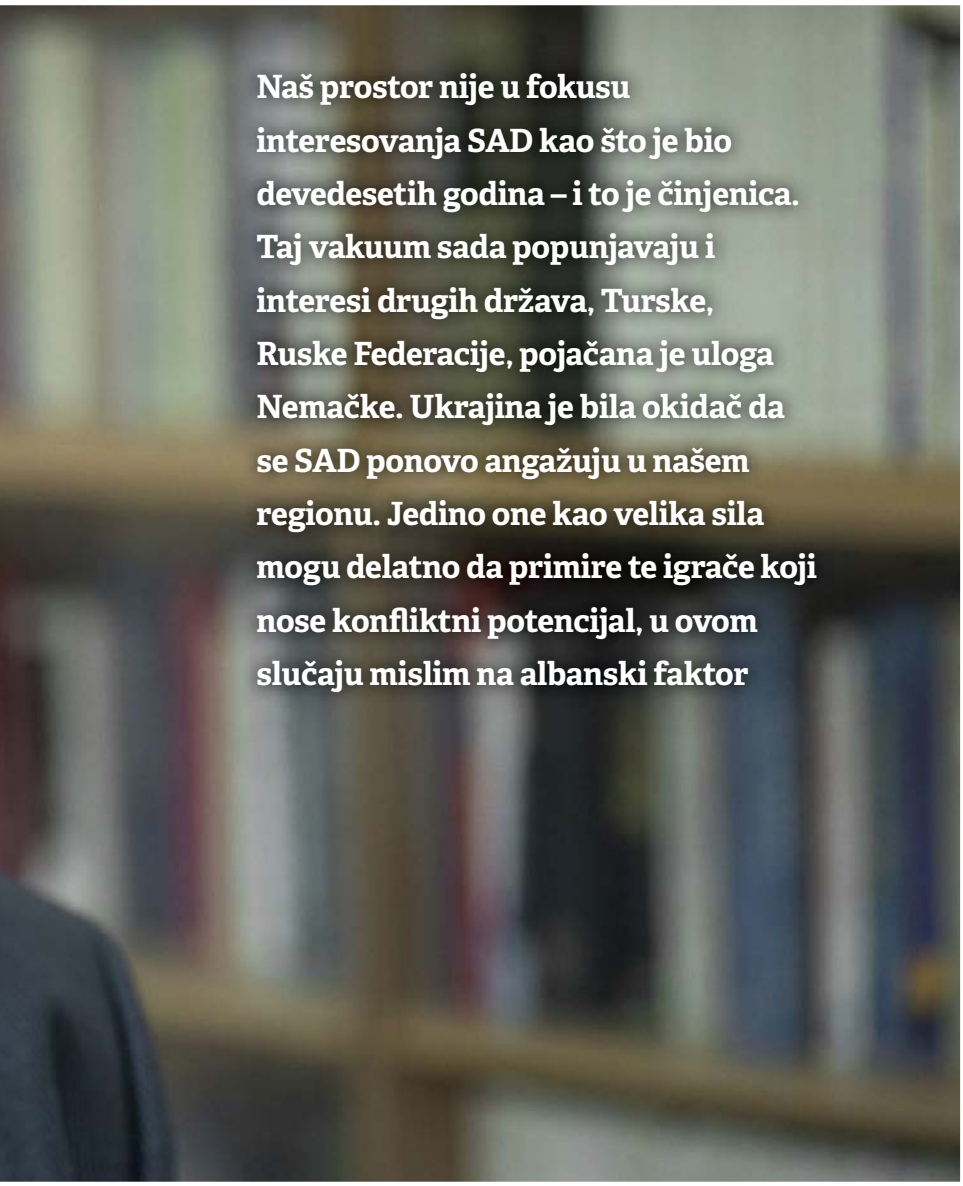
DRAGAN SIMIĆ: Ako posmatramo čitavo razdoblje od 2000. godine, odnosi su bili bolji u periodu od 2000. do 2004. godine. Izraženija je bila američka naklonost našoj zemlji. SAD su učinile najpresudnije korake da se sve što je bilo devedesetih godina, kada su, recimo tako, bile na putu našim spoljnopolitičkim ciljevima, vrati u ranije stanje: da se Srbija, odnosno tada SRJ vrati u međunarodnu zajednicu, u međunarodne finansijske institucije, da se oproste dugovi, da se ponovo integriše u UN i da postane "normalna" država. To razdoblje ide do 2004. godine, nešto posle ubistva premijera Zorana Đinđića.

Period od 2004. do 2008. mogao bi da se označi istovremeno kao period saradnje i zaoštravanja. Videlo se da SAD snažno podržavaju nezavisnost Kosova i to je kulminiralo jednostranim proglašenjem nezavisnosti Kosova u februaru 2008. godine; tada imamo period krize u odnosima sa SAD i takozvani period "Slažemo se da se ne slažemo", što je izgovorio Džozef Bajden 2009. godine kada je bio kod nas. U periodu od 2004. do 2008. imali smo i dobre i loše odnose.

Dobro je to što je isključivo zalaganjem predsednika Buša 2006. godine Srbija primljena u Partnerstvo za mir. To je bio potez američke administracije u prilog našoj bezbednosti i našoj zemlji. S druge strane išlo je često i nevidljivo sukobljavanje po pitanju statusa Kosova. Na početku tog razdoblja američka vojska i država robusno su reagovale u pogromu na Kosovu u martovskim događajima 2004. godine. To što je tada urađeno uticalo je da taj pogrom u potpunosti etnički ne očisti Kosovo i Metohiju od našeg stanovništva. Tu je došlo do visokog stepena saradnje, posebno na vojnom planu, između naših snaga i snaga

od američkim kišobranom

Naš prostor nije u fokusu interesovanja SAD kao što je bio devedesetih godina – i to je činjenica. Taj vakuum sada popunjavaju i interesi drugih država, Turske, Ruske Federacije, pojačana je uloga Nemačke. Ukrajina je bila okidač da se SAD ponovo angažuju u našem regionu. Jedino one kao velika sila mogu delatno da primire te igrače koji nose konfliktni potencijal, u ovom slučaju mislim na albanski faktor

foto Marko Rupena

KFOR-a. To je drugi put od 2000. godine da se ta saradnja ostvarila.

Posebno bih istakao vojnu saradnju koja je od 2000. godine išla uzlaznom putanjom i kulminirala saradnjom naše vojske sa Nacionalnom gardom države Ohajo. Ta saradnja je u paralelnom koloseku razvijala vojne odnose na takav način, uprkos tome što to politički odnosi nisu pratili. Vojni odnosi su išli malo ispred drugih i to je "zamenjivalo to što Srbija nije članica NATO-a". Kroz tu saradnju Srbija je najviše osvojila standarde NATO-a, približila se i došla do potpisivanja IPAP sporazuma koji je u potpunosti izjednačio Srbiju u pogledu tih standarda sa članicama NATO-a, što je za Srbiju, s obzirom na njen položaj i značaj saradnje sa Alijansom, važan korak.

Članstvo u NATO-u jedno je od najvrelijih pitanja na ovim prostorima, u Srbiji, pre svega, zbog vojne intervencije 1999, dešavanja tokom rata u Bosni. To nije karakteristično samo za Srbiju, o tom pitanju vode se polemike u Bosni, Makedoniji, Crnoj Gori... Osim toga, iz izjava ruskih zvaničnika može se videti da Rusija širenje NATO-a na Zapadni Balkan doživljava kao neprijateljski potez. Zapadni zvaničnici uglavnom kažu da Srbija ne mora biti članica NATO-a da bi se pridružila Evropskoj uniji, ali su sve nove članice EU postale i članice NATO. Kako komentarišete taj problem?

Bolje je za jednu zemlju da ako teži članstvu u EU postane i članica NATO-a, ako je to moguće. Ulazak u tu bezbednosnu strukturu jača poverenje i u njenom odnosu sa članicama NATO-a i sa članicama EU. Tu postoji preklapanje i naš slučaj jeste specifičan zbog sećanja. S druge strane, mi imamo veoma dobru faktičku saradnju kroz program Partnerstvo za mir i ocenili smo da preko toga ne moramo da idemo, da Srbija tesno sarađuje sa NATO-om i nije to samo zakon nužde, već su tu i najviši standardi, ali i naš odnos prema Briselu.

Ja nisam protiv članstva u NATO-u ukoliko bi do njega moglo da dođe. Srbija do sada nije ni aplicirala. Treba uvažiti da u javnom mnjenju ne postoji presudna podrška članstvu, ono je bilo nekoliko puta blizu podrške koja je mogla da garantuje kretanje u ozbiljnije pregovore. To je bilo 2005, 2006. godine u vreme priče oko Partnerstva za mir, kada se mogla otvoriti rasprava oko toga. U jednom broju zemalja nije se čekao referendum da se u najdemokratskijoj formi odluči o članstvu, već je politička elita isforsirala takav razvoj događaja. U Hrvatskoj, na primer, nikada nije bilo 50 odsto podrške u javnom mnjenju, sva istraživanja su to pokazivala. Politička elita donosi takvu odluku kada se proceni da u javnosti neće biti ozbiljnijeg protivljenja. Kod nas bi bilo protivljenja zbog svega što se dešavalo.

Mislim da je u trenutnoj situaciji ovo maksimum koji nije mali i ne smemo potcenjivati to što imamo IPAP sporazum, saradnju kroz program Partnerstva za mir i bilateralnu vojnu saradnju između SAD i Srbije, o čemu se malo govori. To jesu dovoljne garancije. Ova premijerova poseta SAD jeste i u tom okviru i o tome će se svakako razgovarati. Kao i o kvalitetu, obimu i dubini naših odnosa i odnosa sa Ruskom Federacijom.

Procenjivaće se na koju stranu Srbija ide. Srbija ide na svoju stranu i teži da maksimalizuje svoje državne i nacionalne interese. Sredinom 1990-ih godina, odmah posle Dejtona, bilo je nekoliko bačenih »

Sindrom zavisnosti

Kada u roku od samo nekoliko dana dva premijera (Gruevski i Vučić) daju skoro identične i veoma eksplicitne izjave, kojima otklanjaju svaku sumnju u lojalnost zapadnim saveznicima (u ovom slučaju po pitanju energetske sigurnosti), onda to nikako ne može biti slučajnost. Ovo je *deja vu* u odnosu na sinhronizirano priznavanje Kosova od strane Crne Gore i Makedonije, koje je bilo orkestrirano iz Vašingtona. Ovi potezi, ali i mnogo drugih, ukazuju da male zemlje jedva i da mogu da vode samostalnu spoljnu politiku.

Izjava Gruevskog je više izazvana unutrašnjom političkom krizom, nego što je nekakvo okretanje leđa Putinu. Kako se politički sukob počeo prikazivati hladnoratovskom retorikom u kojoj je zemlja navodno podeljena na dva tabora – proruski i prozapadni – on je po ko zna koji put morao ponoviti da Makedonija nema drugu alternativu osim zapadnu. Do sada nije postojala niti jedna jasna indikacija da je Makedonija skrenula s puta; naprotiv, Gruevskom su u Briselu i Vašingtonu gledali kroz prste za sve deformacije, jer je mogao osigurati koalicionu vladu sa najvećom albanskom strankom (DUI na čelu sa Ahmetijem, bivšeg komandanta UČK), a time i stabilnost.

Mada su Makedonci razočarani toleriranjem grčke blokade zbog problema s imenom, ipak je podrška za zapadne integracije i dalje velika. U albanskoj zajednici ona dostiže fantastičnih 95 odsto. Po nekim analitičarima, članstvo u NATO i EU je možda jedini "lepak" koji stvara unutrašnju koheziju među etničkim zajednicama, i jedina stvar po kojoj postoji nesumnjivi politički konsenzus. Da bi udovoljila SAD i obezbedila podršku za NATO, Makedonija je učestvovala u svim vojnim avanturama poslednjih 14 godina, i to s naporima koji prevazilaze njene mogućnosti. S druge strane, američka administracija je uvek reagovala kada je smatrala da se kriza može "rešiti" samo uz snažan pritisak: od nametanja reference BJRM, do izbegličke krize 1999, tokom donošenja Ohridskog sporazuma 2001, i 2004. tokom referenduma o opštinskim granicama (zacrtane po etničkom principu).

Sindrom zavisnosti je tako snažan, da čak i sada deo javnosti blizak opoziciji traži da SAD upotrebe "buldožer diplomatiju" da bi Gruevski sišao sa vlasti. Mada je jasno da je Amerikancima preko glave jedne tvrdoglave vlade koja nije spremna da trampi ime za NATO, teško je verovati da bi se involvirali na takav direktan način u *regime change*. Za sada je njihovo prisustvo vidljivo, ali i dalje u senci, kao podrška naporima EU. Ipak, ovih meseci ne prestaje da odzvanja izjava Džona Kerija da je Makedonija na "liniji vatre", što stvara veću konfuziju i strah od geopolitičkih šahovskih partija.

BILJANA VANKOVSKA,
prof. političkih nauka, Filozofski fakultet, Skoplje

udica i probnih balona da se opipa stav Vojske i Generalštaba za članstvo u NATO-u i na taj način bismo izbegli ovakav rasplet kosovske krize, ne bi bilo bombardovanja. NATO daje taj kišobran i omogućuje da njegove članice rešavaju probleme između sebe. Posle Dejtona je bila dobra i politička pozicija, jer je tadašnjoj Jugoslaviji odavano priznanje da je bila pozitivan faktor u smirivanju bosansko-hercegovačkog rata.

Rusija je u to vreme bila duboko u svojim problemima, sada je situacija potpuno drugačija. Da li imate utisak da se može desiti da ovaj deo Balkana i bivše SFRJ postane poprište geopolitičke bitke između SAD i Rusije iz mnogo razloga, poput širenja NATO-a, energetike...?

Odmeravanje snaga na geostrateškom, geopolitičkom, geoekonomskom i energetskom polju se već odvija. Potpuno svrstavanje naše zemlje na jednu stranu druga strana ne bi podnela. Mi to već imamo. SAD ovim akcijama, uvažavanjem spoljne politike koju Srbija vodi, prijemom premijera Vučića ovih dana u Vašingtonu zapravo pokušava da više utiče na balkanske prilike, jer nekoliko tendencija koje se tu odvijaju nisu povoljne po Ameriku. Imamo uspon nacionalizma koji nije bio vidljiv u prethodnih nekoliko godina – makedonski slučaj, neprestano isticanje "velike" ili "prirodne" Albanije, koncepcije koja iritira susede te zemlje, zamorenost država koje u predvorju čekaju članstvo u EU. Nije slučajan pad broja onih koji podržavaju članstvo, a i sama kriza EU čiji se značaj nedovoljno razume kod nas utiču na sve to.

SAD su se pre nekoliko godina povukle iz ovog područja, podržavajući članstvo u EU, stalno je isticano da Brisel i Amerika dele zajedničku politiku prema regionu. Treba postaviti pitanje da li postoji region kao takav ili je politika SAD bilateralna prema svakoj pojedinačnoj državi. Ja bih tako posmatrao, jer SAD imaju posebne odnose prema svakoj od država koje čine Zapadni Balkan. Naš prostor nije u fokusu interesovanja SAD kao što je bio devedesetih godina i to je činjenica. Taj vakuum sada popunjavaju i interesi drugih država, Turske, Ruske Federacije, pojačana je uloga Nemačke. Ukrajina je bila okidač da se SAD ponovo angažuju u našem regionu. Jedino one kao velika sila mogu delatno da primire te igrače koji nose konfliktni potencijal, u ovom slučaju mislim na albanski faktor.

Srbija u poslednjih nekoliko godina, a

Za NATO i protiv njega

Teško da, po jedan narod, ima ubitačnije kombinacije od palanačkog pristupa politici (i životu) i besprizorne servilnosti moći. To je Crna Gora Mila Đukanovića i njegovih: dok im se na unutrašnjem planu sva filozofija političkog djelanja svodi na filozofiju grabeži (afera *Snimak*, recimo), dotle su, na spoljnjem planu, pronašli sigurno skrovište, kao savremeni prokonzuli interesa Vašingtona (afera *Depeša*, recimo).

Đukanović je savršena marioneta Zapada, idealan tip poslušnog lokalnog autokrate, negdje na periferiji. Sve zadatke je odradio ili odrađuje kako se očekivalo *tamo*: od svrgavanja Slobodana Miloševića, preko priznavanja Kosova, uvođenja sankcija Rusiji oko Krima, guranja zemlje u NATO... Vašington takav "stav" cijeni – dok je rok trajanja na snazi – pa kada, prije tri godine, u Crnu Goru stigne tadašnji zamjenik pomoćnika državnog sekretara SAD Filip Riker, onda odjeknu njegove riječi: "Mila Đukanovića dobro poznajemo, sreo sam ga mnogo puta i smatram ga prijateljem jer on dobro razumije cijeli region. On strateški razmišlja i jasno je da su mu ljudi, glasajući za njega, dali povjerenje da formira novu vladu. I kao što sam rekao Đukanoviću i ministrima, radujemo se nastavku jake saradnje." Ne smeta Rikeru, ne živi on u Crnoj Gori, zemlji gdje se vlast nikada nije promijenila na izborima. Njima je bitno *strateško razmišljanje.*

Kada se, ipak, pogleda bolje kuda Đukanović preovladavajuće putuje, onda je, na osnovu te mape, jasnije: Vašington ga drži. Recimo, najvažnije: od osamostaljenja Crne Gore pa do početka ovog maja Đukanović nije bio u državnoj posjeti Njemačkoj. Pa ni sada, iako je učinio sve, sedmostruki crnogorski premijer nije uspio da se na državnom nivou sastane sa njemačkom kancelarkom. Čitavo to vrijeme, od nezavisnosti pa do danas, na čelu najmoćnije evropske države je Angela Merkel.

Da je riječ o personalnom razlogu, govori i činjenica da je sadašnji ministar vanjskih poslova Igor Lukšić dobio poziv za zvaničnu, službenu posjetu Berlinu, samo nekoliko mjeseci pošto je zauzeo premijersko mjesto, decembra 2010. godine (u Njemačkoj je boravio od 30. marta do 1. aprila 2011. godine). No, nije to svojstveno samo za Berlin. Slično je i u Madridu, Londonu... Zbog toga i ne treba da čudi što se Đukanović – izuzimajući brifinge u Vašingtonu – okrenuo prijateljima autokratama na Istoku. Redovan je gost u Azerbejdžanu, kod svog političkog blizanca Alijeva. Tamo ga primaju na najvišem, prijateljskom nivou, sa svim državnim počastima.

MARKO MILAČIĆ,
crnogorski novinar, izvršni direktor Pokreta za neutralnost

naročito od potpisivanja Briselskog sporazuma vodi jednu uzornu politiku za SAD u smislu da relaksira odnose sa našom južnom pokrajinom, u stvari Kosovom. Stvari su de fakto takve – postoji vlast u Prištini, postoje građani koji tamo žive, koji su se organizovali kao država, postoji deo našeg naroda koji tamo živi i mi moramo da se staramo o njihovom statusu, to je potpuno legitimno. Prvo se počelo sa razgovorom o tehničkim pitanjima, međutim, kada god se krene u takve razgovore, makar između dva entiteta, jasno je o čemu je reč.

Mi smo ekonomski devastirano društvo, iscrpljeno, sa strašnim ratnim teretom na plećima i moramo da se bavimo i nekim životnim pitanjima. Za SAD je Kosovo na prvom mestu i oni to smatraju svojim velikim spoljnopolitičkim uspehom, njihovim vojnim i političkim angažovanjem nastalo je to što se naziva država Kosovo, država koju je priznalo 106 zemalja. Nije je priznalo pet članica EU, mi nismo, i u tome za sada imamo izuzetnu podršku Rusije i Kine, ali sve to povlači druge koncesije.

Opstanak Bosne i Hercegovine kao funkcionalne države od vitalnog je interesa za SAD, kao i težnja Srbije ka stvaranju dobrosusedskih odnosa, koji počinju još u Tadićevo vreme, jer je on dosta učinio u odnosima sa Hrvatskom, sa BiH. Ova vlast još dinamičnije ide u tom pravcu, otvara nove magistrale pomirenja u regionu. To nije lako, ni popularno u našoj zemlji, ali su proboji značajni, naročito ovo sa Albanijom, mislim da to ima budućnost. Ja spadam u idealiste i mislim da balkanski narodi mimo svih spoljnih uticaja imaju interes da razvijaju što bolje međusobne odnose. Ekonomije su nam kompatibilne, dobro se poznajemo, na ovom smo prostoru vekovima i tu ćemo i ostati. EU se malo umorila u podršci tim procesima, moj je utisak, i mislim da se SAD pojavljuju u pravom trenutku da "poguraju" te procese veće saradnje.

U jednom brifingu Kato instituta govori se nejasno, ali se pominje priprema za neku vrstu "Balkanske federacije" bez Hrvatske i Slovenije. Mislite li da je realno da se to ostvari s obzirom na tenzije u regionu, poput skorašnjih u Makedoniji i na Kosovu?

To nije sasvim nerealno zato što to jeste najveći interes svih ovih naroda. Prvo, mi ne možemo biti integrisani u EU ako ostanu ovi najvidljiviji konflikti između naroda na ovom prostoru. EU neće da uvozi probleme jer ih već ima dovoljno. Mesto

»

Čekajući Republiku Srpsku

foto Reuters

SAD su odigrale ključnu ulogu u reformi sektora odbrane u BiH i formiranju jedinstvenih Oružanih snaga BiH (OSBiH) od nekadašnje tri vojske – Armije RBiH i Hrvatskog vijeća obrane, nakon rata formalno ujedinjenih u Vojsku Federacije BiH, i Vojske Republike Srpske.

Koristeći bonske ovlasti, u maju 2003. tadašnji visoki predstavnik Pedi Ešdaun je uspostavio Komisiju za reformu odbrane, koja je dobila mandat da sačini preporuke i prateću legislativu za uspostavu državnog nivoa komande i kontrole na OSBiH. Komisiji je predsjedavao Džejms R. Loher, bivši pomoćnik ministra odbrane SAD. Sekretarijat Komisije su finansirale SAD, a imao je i pomoć osoblja Ureda visokog predstavnika i Organizacije za evropsku sigurnost i saradnju.

Nakon formiranja Ministarstva odbrane BiH krajem 2004, NATO štab u Sarajevu preuzeo je vodeću ulogu u pružanju međunarodne pomoći BiH u reformi odbrane i odredio svog političkog savjetnika Rafija Gregorijana iz Stejt departmenta da kopredsjedava Komisiji za reformu odbrane u 2005, zajedno sa tadašnjim ministrom odbrane BiH Nikolom Radovanovićem. Američki diplomata Gregorijan je dobio neuobičajeno široke ovlasti od Sjevernoatlantskog vijeća, kao najvišeg tijela NATO-a, što mu je dalo dodatnu težinu kao pregovaraču.

Rezultat njihovog rada bila je najuspješnija poslijeratna reforma u BiH, a zemlja je dobila Zakon o odbrani, čiji jedan od članova govori i o obavezi ulaska BiH u NATO. Jedinstvene Oružane snage, sa 10.000 profesionalnih vojnika, dokazale su se i na međunarodnom planu učestvujući u misijama u Iraku i Afganistanu, ali i pomažući domaćem stanovništvu tokom prošlogodišnjih katastrofalnih poplava. To bi bilo skoro nemoguće postići bez snažnog angažovanja SAD.

O čvrstim vezama SAD i BiH govori i potpisivanje Sporazuma o nabavkama i uzajamnom pružanju usluga između Ministarstva odbrane BiH i Ministarstva odbrane SAD, kojeg su u ponedjeljak, 1. juna, u Sarajevu potpisali ministrica odbrane BiH Marina Pendeš, i vojni ataše SAD u BiH brigadir Skot Miler. Ovim se osigurava recipročna logistička podrška strana u Sporazumu, a koja se primarno koristi u kombiniranim vježbama, obuci, raspoređivanju, operacijama i drugim zajedničkim aktivnostima. Potpisivanje Sporazuma predstavlja direktan doprinos saradnji BiH i SAD u sigurnosti na polju održavanja i nabavke, kao i interoperabilnosti oružanih snaga dvije zemlje.

Iz ugla BiH, posjeta premijera Srbije Aleksandra Vučića SAD važna je i zbog nastavka puta BiH ka članstvu u NATO-u. Pozitivni signali koji bi nakon nje mogli doći iz Srbije, otkočili bi proces pristupanja BiH tom savezu, jer politički predstavnici iz Republike Srpske u tijelima BiH odluku o članstvu u NATO-u vežu za stav Srbije, koji je u ovom trenutku vojna neutralnost.

DANIEL OMERAGIĆ,
novinar "Oslobođenja"

Balkana i ovog prostora je mnogo važno i Amerika to shvata. To shvata i EU, ali Amerika ima delatnu snagu i instrumente da na razne načine ubedi i lokalne aktere da je to i u njihovom najboljem interesu. Ja ne bih bio sasvim pesimista.

Kada je reč o našim državama, svaka se mora odreći maksimalističkih pretenzija, zahteva u odnosu na druge i to bi možda bio put ka saradnji. To zahteva mnogo rada, političkih žrtava i odricanja sa svih strana. Treba ići u tom pravcu, ma koliko delovalo teško izvodljivo, ali ti koraci mogu samo dobro da donesu i čini mi se da se to shvata. Srbija je vrlo uzdržano reagovala na makedonske događaje, vrlo dobronamerno, vodeći računa o stabilnosti te države i čitavog regiona. Albanija je ovom posetom koju je učinio premijer Vučić takođe pokazala da se stvari ipak kreću, splasnula je retorika koju je gospodin Rama u Beogradu koristio.

Borba protiv terorizma pominje se kao jedan od oblika saradnje zemalja regiona, pa i Srbije sa SAD i NATO-om.

Borba protiv terorizma je od vitalnog američkog interesa. Mi sada imamo na delu Islamsku državu koja jeste realna pretnja i potrebna je šira međunarodna saradnja. To se podosta uklapa u način na koji Obama rešava probleme za razliku od Buša mlađeg. Obaminu spoljnopolitičku devizu metaforički bi mogli da sažmemo na sledeći način: "Pregovaraj kad god je to iole moguće, traži kompromise i saveznike i među onima koji to nisu, ali koji mogu da budu od koristi, bilo koja država, organizacija ili pojedinac, ali drži barut suv." Amerika će tamo gde nije moguće pregovorima postići dogovor, primeniti i silu. Naše područje može da regrutuje znatan broj pripadnika Islamske države i za Ameriku je od vitalne važnosti saradnja sa državama da stave van zakona takve pojedince, da ih procesuiraju. Srbija je prošle godine pokazala značajnu svest da svi imamo globalnu odgovornost. Ali i svet islama se neprestano oseća poniženim i to daje gorivo tim radikalnim grupama.

Čini se da su zemlje regiona dovedene u nezgodnu poziciju, realna opasnost dolazi i kao posledica ratova devedesetih, imali smo tada "svete ratnike" u Bosni, potom rat na Kosovu, sukobe u Makedoniji, terorizam sve češće u regionu "eksplodira u lice". Porast ekstremizma često deluje kao posledica, između ostalog, i američke spoljne politike u islamskom svetu, a vraća se kao neka vrsta bumeranga zemljama koje su na "rubnim područjima".

Amerika je u odnosu prema Albancima na KiM i u Albaniji, Bošnjacima u BiH, zapravo htela da uputi poruku da ona nije

generalno protiv sveta islama. To je išlo protiv naših interesa, taj pokušaj Amerike da diverzifikovano pristupi. Ključnu vojnu obuku talibanima i Osami bin Ladenu pružila je američka vojska. Oni su najbolje obučili svoje najokorelije neprijatelje.

Iako je naša stručna javnost devedesetih ukazivala na opasnosti vezivanja za vehabijski pokret na ovim prostorima, Amerikanci su žmurili na te pojave, pa danas imamo značajan broj pripadnika ovog pokreta koje naše službe budno prate. To sve potencijalno može da destabilizuje našu državu, ali i da regrutuje ljude koji će se boriti tamo, na ratištima. Amerika visoko ceni to što države regiona i Srbija pre svega pokazuju globalnu odgovornost.

Energetika ranije nije toliko pominjana kao jedno od najvažnijih spoljnopolitičkih pitanja. Sada imamo u IPAP sporazumu energetiku kao važno pitanje, iako se sam sporazum odnosi pre svega na vojnu saradnju. Tu je i najava premijera Vučića da će Srbija pokušati da diverzifikuje snabdevanje gasom priključivanjem na budući "američki tok".

To je nužda i u situaciji u kojoj se mi nalazimo svaka država mora imati više mogućnosti za dopunu energetskih potencijala, za energetsko snabdevanje. Država ne sme sebe da dovede u situaciju da zavisi od jednog izvora, jednog energetskog pravca i toka ma čiji on bio, ma odakle dolazio. Energetska zavisnost je gotovo jednaka političkoj zavisnosti i tako nešto nijedna država ne bi smela sebi da dozvoli, i to je realistično sagledavanje vlastite situacije, realistično ponašanje.

Bajden je Vučiću na konferenciji u Minhenu ponudio da Amerika pomogne Srbiji u tom smislu. To ne znači da se Srbija odriče dosadašnjih tokova, već da traži modalitete, više njih, bilo koji tok koji bi bio u situaciji da zameni dotok ako on prestane sa ove druge strane, što je realno da će se dogoditi 2019. godine. Ne gradi se Južni tok, Turski tok je stavljen pod znak pitanja i Srbija mora da razmišlja o tome. Ma ko da je na čelu Srbije, ma ko da je na čelu Ruske Federacije, ma ko da je u SAD, stanovništvo i privreda moraju da imaju energente. Energija je jednako politika i politika je jednako energija, iako ne volim ta pojednostavljivanja.

Drugo važno pitanje je da li smo mi kao država smeli sebe da dovedemo u situaciju da se u pretežnom delu oslonimo samo na jedan energetski pravac. To nije političko pitanje, već energetsko pitanje države koja ne sme da dovede sebe u situaciju da bude ugrožena u meri da to zaustavi privredu. Naravno da to ima i političke posledice, ali umešnost politike je u balansiranju i traženju ravnoteža. Ono što je važno i čemu naša politika treba da teži, i čemu mislim da teži, trenutno je magistralni put, težnja ka EU, tim vrednostima i saradnja sa onima gde država ima interesa. Previše smo utonuli u svim raspravama u nekakve tradicije, prijateljstva...

Naravno, država mora da vodi računa čije interese ugrožava ovakvim ili onakvim potezom. Postoje samo interesi. Dobro je kad uz sve to postoji i prijateljstvo, ali interes je taj koji presudno mora da vodi da li ćemo ići na ovu ili onu stranu ili na više strana istovremeno. ¶

MOMIR TURUDIĆ
KATARINA STEVANOVIĆ

Povratak Miroslava Miškovića

Ivica Todorić je najuspešniji biznismen u regionu, a iza njega su Branko Roglić i Emil Tedeski, tvrdi "Forbs". Četvrti na listi, i najuspešniji u Srbiji je vlasnik Delta Holdinga

Ponešto se zbrke napravilo nakon poslednjeg hrvatskog izdanja časopisa "Forbs", koji je doneo novu rang-listu najuspešnijih poslovnih ljudi u regionu. Trojica biznismena iz Hrvatske nalaze se na prva tri mesta – Ivica Todorić, vlasnik Agrokora, Branko Roglić, vlasnik distributerske kompanije Orbico, i Emil Tedeski, vlasnik Atlantik grupe. Kao četvrti rangiran je Miroslav Mišković, koji je sa Delta Holdingom po godišnjem prihodu pretekao prošlogodišnjeg prvoplasiranog građanina Srbije Miodraga Kostića i njegovu MK Grupu.

No, tu se stvari komplikuju. Miškovićev prihod za 2013. je procenjen na 463,7 miliona evra, pošto još nema podataka za 2014. "Forbs" je izneo podatak da je Todorić prošle godine imao prihod od 3,38 milijardi kuna, što je na kraju 2014. iznosilo negde oko 442 miliona evra, Branko Roglić, zbog nedostataka podataka, nije na zvaničnoj listi, "jer se drži podalje od burze", a Tedeski je, po "Forbsu", imao godišnji prihod od 1,53 milijarde kuna, odnosno malko više od 200 miliona evra, čime bi bio deveti samo na srpskoj Top 10 listi, umesto drugi u regionu. Sa druge strane, u "Forbsu" su, govoreći o Todoriću, stavili ogradu: pošto među njegovim preduzećima na berzi nema više Konzuma, a u Hrvatskoj ni Merkatora "jasno je da je njegovo bogatstvo daleko veće od iskazanih 3,38 milijardi kuna". U "Forbsu" pominju i Todorićev intervju za slovenačke medije, u kome je vlasnik Konzuma izjavio da su mu prihodi oko osam milijardi – ali evra, a za ostatak liste, ispod Todorića, Roglića, Tedeskog i Miškovića, magazin kaže da "mutna statistika regije previše ostavlja u sferi vjerojatnog".

ZBRKA U BROJKAMA

Dodatnu zabunu stvara i podatak o najuspešnijem biznismenu u Sloveniji – ovoga puta to je bračni par Login, Iza i Samo, koji su vlasnici preduzeća Outfit7, specijalizovanog za mobilne aplikacije, i koji su u 2014. imali prihod od 617,2 miliona evra, dakle, daleko više od, na primer, četvrtoplasiranog Miškovića. Na kraju, šlag na torti ovih nedoumica predstavlja tekst u beogradskim "Novostima", u kome je pomenuta dobit Todorića i Tedeskog, umesto u kunama, predstavljena u evrima, pa tako, prema "Novostima", Todorić ima prihode od 3,38 milijardi evra, Branko Roglić 2,5 milijardi, a Emil Tedeski 1,53 milijarde evra.

"Forbs" kao najvećeg biznismena u BiH po ukupnom prihodu navodi Izudina Ahmetlića, vlasnika Hifa grupe iz Tešnja, koji je, zahvaljujući udelu od 20 odsto na tržištu naftnih derivata, u 2013. (jer za 2014. još nema potpunih podataka) imao prihod od 646,4 miliona konvertibilnih maraka, odnosno oko 330 miliona evra. U Makedoniji, konstatuju u "Forbsu", od deset kompanija sa najvećim prihodima, samo dve su domaće, a treću godinu zaredom na vrhu liste je 71-godišnji Minčo Jordanov, koji uglavnom posluje u građevinskoj industriji i industriji čelika.

SRBIJA: KO JE NAJMANJE PAO

Na početak odeljka o najuspešnijim poslovnim ljudima u Srbiji, magazin "Forbs" je stavio – premijera Vučića. "Srpski premijer Aleksandar Vučić velik dio svoje popularnosti duguje ratu protiv tajkuna", objašnjavaju u "Forbsu", a potez koji je Vučiću verovatno doneo najveći skok u rejtingu bio je hapšenje prvog sa ovogodišnje Top 10 liste – Miroslava Miškovića, u decembru 2012.

Mišković je pre godinu dana bio drugi na "Forbsovoj" listi najuspešnijih u Srbiji, iza Miodraga Kostića. Međutim, prema podacima APR-a, Kostićevi prihodi su za godinu dana pali za skoro osam milijardi

dinara (više od 20 odsto), dok su Miškovićevi prihodi bili niži za oko 2,3 milijarde dinara (oko četiri odsto), pa je Mišković ostao na prvom mestu, a Kostić pao na peto – ujedno su u "Forbsu" pogrešili i u odabiru Kostićeve fotografije, jer su umesto njega stavili fotografiju Predraga Bubala, ministra u obe Koštunićine vlade. Prema podacima APR-a, Kostićeva kompanija je 2013. završila sa 277 radnika manje nego 2012, a Miškovićeva sa 244, ili, prema magazinu "Forbs": "Poslednje godine teške su za gospodarstvo Srbije i Mišković se s Deltom nije vratio u vrh zahvaljujući tome što je rastao, nego zato što je padao manje od drugih."

Najveći deo teksta o Miškoviću "Forbs" posvećuje njegovom suđenju: kako je proveo sedam i po meseci u pritvoru, kako je za kauciju dao 12 miliona evra – u kešu i u dinarima, a ne, kao drugi, u nekretninama, što mu je, zbog promene kursa, već donelo gubitak od milion

evra. "Forbs" prenosi i tvrdnje Miškovića i njegovih advokata, da je optužnica protiv njega dokaz da ni pravosuđe u Srbiji ne poznaje pravila modernog poslovanja ("Ne mogu uobičajeni poslovni potezi biti predmet suđenja, ovde se sudi kapitalizmu!"), zaključujući da je za aktuelnu vlast "Miroslav Mišković nešto poput babaroge (...) kojeg se izvlači iz rukava kad god ti iz bilo kojeg razloga treba podizanje tenzija".

USPON I PAD U REGIONU: Ivica Todorić i Miodrag Kostić

Ovo "Forbs" podupire izjavom premijera Vučića od 16. marta po podne, nepuna tri dana nakon pada helikoptera u kojem je poginulo sedam osoba: "Imam dokaze kako se tajkunsko-mafijaški lobi, od zemunskog do Miškovićevog klana, bore da se ništa ne promeni, kako bi mogli da nastave sa pljačkom Srbije", rekao je Vučić nakon sednice predsedništva SNS-a. U svom izdanju "Forbs", doduše, ne pominje ponešto drugačiju Vučićevu izjavu, datu tog istog 16. marta, samo pet sati ranije: "U Srbiji danas više nemamo velike mafijaške klanove, ne postoje ni zemunski, ni voždovački, ni bilo koji drugi klan, ali ćemo morati još više da se posvetimo borbi protiv kriminala i korupcije."

Poveći tekst o Miškoviću, "Forbs" zaključuje izjavom iz Delte da je za ovu kompaniju "2014. godina bila najuspešnija godina od izbijanja ekonomske krize" i da se planira izgradnja novog šoping-mola Delta planet na Autokomandi, u koji će biti uloženo 200 miliona evra, kao i hotela Interkontinental u centru Ljubljane i nove poslovne zgrade pored Crown Plaza hotela u Beogradu, u koju će biti uloženo 25 miliona evra. U izjavi za "Vreme", Marija Desivojević Cvetković, potpredsednik Delta holdinga za strategiju i razvoj, kaže: "Rangiranje 'Forbsa' je zaista lepa vest za nas. Prvo, jer dolazi od nesumnjivog autoriteta u oblasti biznisa. Drugo, što dolazi u trenutku koji je veoma složen i za ekonomiju regiona u celini, i za Deltu kao kompaniju. Ako opstajemo, pa čak i rastemo u teškim uslovima poslovanja, to govori da je u Delti uspostavljen sistem, koji ne zavisi od jednog čoveka. Kompanija ima jasnu strategiju i stručne, motivisane ljude, sposobne da tu strategiju sprovedu. Zbog svega toga uvereni smo da dobar rezultat nije slučajnost i da će Delta nastaviti da napreduje, po obimu svog poslovanja i po rezultatima koje postiže."

NOVA LICA U TOP 10

Najveće iznenađenje na "Forbsovoj" listi je novosadska kompanija Autoritas Investment. Osnovana sredinom 2008, sa konsultantskim aktivnostima u vezi sa poslovanjem kao glavnom delatnošću, imala je prihod od skoro 370 miliona evra i neto dobit od oko dva miliona evra – skoro sedam puta manje nego u 2012. Kompanija ima 1134 zaposlena radnika, ima 17 ćerki firmi, među kojima su i Veletabak, Press International i Kiosk grupa. Prema APR-u, vlasnici su Velibor Đurović (50 odsto vlasništva), Saša Glušac (30 odsto) i Ivica Vukelić (20 odsto), međutim, "Forbs" tvrdi da njih trojica imaju 75 odsto vlasništva kompanije, a da je preostala četvrtina vlasništvo hrvatskog TDR-a.

Na trećem mestu je Victoria Group, sa prihodom od 329,4 miliona evra, ali i neto gubitkom od 56 miliona evra. Kompanija u kojoj po 22,5 odsto akcija imaju Milija Babović, Zoran Mitrović i sama Victoria Group, a Evropska banka za obnovu i razvoj ima 21,3 odsto, imala je za skoro 15 milijardi dinara manji godišnji prihod, a sa gubitkom od 56 miliona evra su, uz Interkomerc Gorana Perčevića, koji je na šestom mestu, jedine dve kompanije u ovogodišnjoj "Forbsovoj" listi i zbir njihovih gubitaka (110 miliona evra) daleko nadmašuje zbirnu dobit svih ostalih u Top 10 (nešto iznad 68 miliona evra). U "Forbsu" tvrde da je Agrokor zainteresovan za eventualnu kupovinu Victoria Group.

Na četvrtom mestu je Nebojša Šaponjić i kompanija Nelt, sa 290,2 miliona evra prihoda i devet miliona evra neto dobiti. Nelt je samo u 20 13. zaposlio više od 800 ljudi, a prihodi su porasli za više od 18 odsto. Peti na listi je pomenuti Miodrag Kostić i MK Grupa sa 259 miliona evra prihoda i 7,8 miliona evra neto dobiti, a šesti je Goran Perčević, čiji je Interkomerc od 500 miliona dinara dobiti u 2012, narednu 2013. završio sa neto gubitkom većim od 6,5 milijardi dinara. Krajem 2013. objavljeno je da su Interkomerc i Beohemija Željka Žunića u blokadi većoj od 100 miliona evra, a u novembru 2014. Perčević je uhapšen pod sumnjom da je oštetio Univerzal banku za 1,4 milijarde dinara. Inače, kuriozitet je da su četiri biznismena sa ove Top 10 liste u nekom trenutku privođeni – Mišković u decembru 2012, Perčević u novembru 2014, Petar Matić, osmi na ovoj listi, po tvrdnji "Forbsa" je 1998. sa još dvojicom saradnika privođen zbog sumnje da su utajili milion dinara poreza, a deveti na listi Petar Matijević privođen je dva puta: prvi put 2003, pod sumnjom da je sa Milisavom Grujićem zloupotrebio službeni položaj i falsifikovao službene isprave, a drugi put u septembru 2013, kada je zajedno sa Borislavom Novakovićem iz Demokratske stranke uhapšen zbog sumnji da su prilikom izgradnje hotela Holidej in oštetili Novi Sad za skoro četiri miliona evra.

Na sedmom mestu nalazi se vlasnik PTP (Proizvodno i trgovinsko preduzeće) DIS Zoran Tirnanić. On je sa DIS-om prihodovao 213,8 miliona evra i imao neto profit od 8,9 miliona evra. Petar Matić se nalazi na osmom mestu sa 203,1 milion evra prihoda od MPC Holdinga, a Petar Matijević je sa Industrijom mesa "Matijević" imao najveći neto profit u Srbiji u 2013. sa 24,7 miliona evra. Na desetom mestu je još jedno novo lice u Top 10 – Dušan Mojsilović, koji je sa kragujevačkim Agromarketom prihodovao 135,2 miliona evra i imao neto dobit od 11,1 milion evra.¶

RADMILO MARKOVIĆ

Da li smo svi jednaki u pristupu pravdi

Nedeljnik "Vreme", u partnerstvu sa Fondacijom za otvoreno društvo Srbija, organizovao je konferenciju "Razvojne politike Srbije u svetlu Milenijumskih ciljeva UN posle 2015: Da li smo svi jednaki u pristupu pravdi". Prenosimo najinteresantnije delove

Milenijumski ciljevi Ujedinjenih nacija doneti su 2000. godine i zadatak im je bio da do 2015. godine doprinesu iskorenjivanju ekstremnog siromaštva. Sada, kada vreme za ostvarenje tih ciljeva ističe, treba da se donese procena čime UN da prošire svoju agendu. Jedan od predloga je da jednak pristup pravdi uđe u razvojne ciljeve posle 2015. Tim povodom "Vreme" je organizovalo okrugli sto na kom je centralna tema bila da li svi građani Srbije imaju jednak pristup pravdi. Učesnici konferencije bili su Irena Vojačkova Solorano iz Kancelarije Ujedinjenih nacija u Beogradu, Milan Antonijević iz Komiteta pravnika za ljudska prava, Olja Jovičić iz Kancelarija zaštitnika građana, Sandra Orlović iz Fonda za humanitarno pravo (FHP), Marjan Maruna iz organizacije *Civil Rights Defenders* i Dragan Popović iz Centra za praktičnu politiku.

Kada je reč o jednakim mogućnostima svih građana Srbije da pristupe pravdi, Marjan Maruna je istakao da je kod nas situacija takva da imamo dobre zakone, da su oni usklađeni sa međunarodnim standardima, ali se – ne primenjuju: "Mi ovde imamo jedinstvenu situaciju da Ustav građanima garantuje jednak pristup pravdi, a da ne postoji zakon o besplatnoj pravnoj pomoći koji je za to ključan. S druge strane, neformalni sistem besplatne pravne pomoći funkcioniše, jer nju pružaju nevladine organizacije, centri za socijalni rad... To ipak nije dovoljno da podmiri sve potrebe onih kojima je ta vrsta pomoći potrebna."

Po mišljenju Dragana Popovića, glavni problem Srbije je što se ovde na pitanju da li je pristup pravdi ljudsko pravo ili nije sukobljavaju dve škole mišljenja: "O pristupu pravdi besmisleno je govoriti ako nema pravde, a pravde nema ako nema vladavine prava, dakle, ako nema sistema i ako nema institucija koje rade u interesu građana. Ovde se ne implementira čak ni Zakon o zaštiti lica sa invaliditetom. To znači da u ovoj zemlji desetine hiljada ljudi nemaju ni fizički pristup pravdi jer zgrade sudova i drugih institucija imaju arhitektonske barijere. Kad vi bez tuđe pomoći i ponižavanja, ne možete da dođete do sudnice, o čemu dalje pričamo kada je reč o pristupu pravdi?" Popović je dodao da su obe reforme pravosuđa u Srbiji započete sa dobrim namerama, ali da su na koncu proizvele potpuni haos u kom danas pravosuđe trpi i političke pritiske.

Kancelarija zaštitnika građana radi direktno sa onim građanima kojima je pristup pravdi otežan. Olja Jovičić iz Kancelarije zaštitnika kaže da naš Ustav, osim što garantuje besplatnu pravnu pomoć, zabranjuje diskriminaciju po mnogim osnovama, od socijalnog statusa, etniciteta, roda, pola, pa tako i diskriminacije po osnovu pristupa pravdi: "Ono što je indikativno i što možemo da kažemo iz sopstvenog iskustva u radu sa građanima jeste da nisu samo socijalno ugroženi građani oni kojima je neophodna besplatna pravna pomoć, već da su to sve ranjive grupe. Međutim, Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći nije jedini mehanizam da se građanima omogući jednak pristup pravdi, već samo jedan od preduslova za to." Jovičić je dodala da i Kancelarija zaštitnika daje besplatnu pravnu pomoć dajući građanima savete na koji način mogu da ostvare svoja prava. Ona još smatra da pristup pravdi nije samo pristup sudovima, već i davanje pravnih saveta, pomoć prilikom dobijanja ličnih dokumenata, upisa u matične knjige, itd.

Fond za humanitarno pravo najaktivniji je na polju pristupa pravdi žrtava ratnih zločina: "Što se žrtava ratnih zločina tiče, nažalost, moram da konstatujem da je Srbija na najnižem nivou u čitavom regionu", kaže Sandra Orlović. "Mi moramo da se pozabavimo vrednosnim sadržajem pojma 'pravda', a to ne možemo bez uvida da je Srbija postkonfliktno društvo čije su institucije učestvovale u masovnom kršenju ljudskih prava. Nije isto govoriti o pristupu pravdi u Bugarskoj ili u Srbiji, BiH i na Kosovu." Orlović kaže da, kada je reč o žrtvama ratnih zločina u Srbiji, moramo da imamo u vidu ko su ti ljudi. Prema evidenciji FHP-a, u Srbiji živi više od 20.000 ljudi koji su bili žrtve ratnih zločina. "To nisu samo žrtve u smislu povrede međunarodnog humanitarnog prava, nego i zločina koji su bili u uzročno posledičnoj vezi sa onim što se dešavalo u Bosni, na Kosovu itd.", kaže Orlović: "Tu, pre svega, mislim na pripadnike bošnjačke nacionalne manjine u Sandžaku terorisane od strane policije zbog sumnje da pomažu oružane snage u BiH, na prinudno mobilisane srpske izbeglice iz Hrvatske koje su prolazile kroz strahote u kampovima Srpske dobrovoljačke garde... Tu spadaju i državljani Hrvatske i BiH koji su izbegli odatle, danas žive u Srbiji, porodice nestalih, žrtve seksualnog nasilja i mnoge druge kategorije. Sve te osobe su danas u Srbiji apsolutno obespravljenje i država Srbija ih ni na koji način pravno ne prepoznaje."

Milan Antonijević smatra da, osim onih koji su uskraćeni za pristup pravdi, treba naglasiti i kategoriju "nekažnjivih": "Jukom je pre dve-tri godine radio istraživanje koje je pokazalo na kojim sve nivoima postoji nekažnjivost. Mi smo pre nekoliko meseci podneli krivičnu prijavu protiv Ministarstva za rad, socijalna i boračka pitanja zbog pokušaja pronevere sredstava namenjenih projektnom finansiranju nevladinih organizacija koje

KLIMAVA JEDNAKOST: Okrugli sto o pristupu pravdi

Foto: M. Miškov

se bave socijalnim potrebama. Po toj krivičnoj prijavi se još ne postupa." Antonijević smatra da fenomen nekažnjivosti obeshrabruje čak i one organizacije civilnog društva koje se bave pravnim pitanjima. Kao još jednu otežavajuću okolnost on navodi dužinu trajanja postupaka pred sudovima, što povlači pitanje poverenja građana u sudove. "Treba postaviti i pitanje odgovornosti sudija koji dovode do toga da Srbija gubi sporove pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu. Za njih ne postoji nikakva sankcija, iako upravo oni, svojim presudama dovode kako do kršenja ljudskih prava tako i do toga da država na kraju plaća zbog njihovih grešaka." Kada je reč o kategoriji "nekažnjivih" i "nedodirljivih", Antonijević u nju svrstava i brojna javna preduzeća i institucije sistema. Kao primer navodi slučaj Roma iz nehigijenskog naselja u blizini Belvila, koje zastupa upravo Jukom: "Dakle, 2009, za vreme Univerzijade, neko je oko romskog naselja postavio ogradu koja je pala na trudnicu, stanovnicu tog divljeg naselja. Mi do danas nismo uspeli da dobijemo informaciju ko je naložio postavljanje ograde, koju je instalirao, a pritom nailazimo na brojne opstrukcije."

S obzirom na to da su politički pritisci nekoliko puta pomenuti kao otežavajući faktor za jednak pristup pravdi, bilo je reči o tome da li je pristup pravdi elementarno ljudsko pravo i da li se ono zbog političkih pritisaka u Srbiji svakodnevno krši. Po mišljenju Dragana Popovića, pristup pravdi nije osnovno ljudsko pravo, ali vladavina prava to jeste. "Svako demokratsko društvo počiva na tri stuba: demokratsko državno uređenje, vladavina prava i zaštita ljudskih prava. Kod nas se sva ta tri stuba klimaju."

Na pitanje da li su nedavni skandal i direktni politički pritisci na ombudsmana Sašu Jankovića otežali rad njegove kancelarije, Olja Jovičić dala je iznenađujuć odgovor: "Naprotiv, sada je veći broj građana koji znaju da naša kancelarija postoji, čemu služi i više nam se obraćaju." Ona je dodala da nema potrebe pristup pravdi poistovećivati samo sa radom sudova: "Svi su tu odgovorni, i organi uprave, državna uprava, lokalne samouprave. Ponekad je ljudima potrebna samo informacija gde treba da odu, na koji šalter, da ostvare svoja prava. Jednak pristup pravdi nije jednak pristup sudovima, nego jednakost pred zakonima."

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći Srbija čeka gotovo celu dekadu. Trebalo je da uđe u proceduru u decembru 2014, ali se to nije dogodilo. Ipak, gotovo svi učesnici okruglog stola zadovoljni su rešenjima aktuelnog nacrta, počev od toga da se proširuje krug davalaca besplatne pravne pomoći, do toga da je širok spisak kategorija koje imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć. Kada je reč o razlozima zašto toliko dugo Srbija čeka na ovaj zakon, učesnici su istakli da je reč o višegodišnjem kočenju pojedinih grupa koje su želele ekskluzivno pravo da budu pružaoci pomoći.

Irena Vojačkova Solorano obratila se okupljenima, kako bi na kraju dala opštu ocenu i saopštila kakvi su planovi UN posle 2015: "Mnogo je pitanja koja su ovde postavljena, mnogo ih je koja još nisu došla na red, a tu je i velika konfuzija oko toga kako su zakoni implementirani i kako se primenjuju. Zato bi ovakve razgovore trebalo organizovati bar jednom nedeljno. Što se tiče Ujedinjenih nacija, ciljevi posle 2015. godine odnosiće se na održivi razvoj. Ako se do septembra ništa ne promeni, jednak pristup pravdi će se naći među njima i to pod rednim brojem 16. Za sada, on je tu, svet se složio da je važan i njegov tačan naziv glasi 'jednak pristup pravdi za sve'. Sa druge strane, Univerzalna deklaracija UN o ljudskim pravima postavila je ovaj cilj još 1948, kada je usvojena. Srbija, zapravo ondašnja Jugoslavija, jedna je od prvih zemalja koja je promovisala koncept jednakog pristupa pravdi", zaključila je Irena Vojačkova Solorano. ¶

PRIREDILA: J. GLIGORIJEVIĆ

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO SRBIJA Izneti stavovi pripadaju isključivo autorima i ne moraju predstavljati zvaničan stav Fondacije za otvoreno društvo.

Rekorderi haosa

Foto: M. Milenković

Osnovni problemi pravosuđa u Srbiji danas i uvek, ma ko bio na vlasti, jesu: nezavisnost i poslušnost političarima, kojima god, uređena regulativa izbora i napredovanja u sudstvu i tužilaštvu, vrednovanje rada, zakoni koji su primenjivi i suvisli

Uveliko se priča o otvaranju pregovaračkih poglavlja s Evropskom unijom koja se tiču pravosuđa i vladavine prava. Ma koliko aktualne vlasti pričale o napretku u svemu i svuda, teško da smo otišli dalje od one sentence "gdje ja stadoh, ti produži". Aktualna vlast za sve što je bilo pogrešno (a mnogo toga je bilo) krivi bivšu vlast. No, činjenica je da gotovo ništa od grešaka prethodnika nije ispravila.

Prije manje od mjesec dana sam ministar pravde Nikola Selaković izjavio je da je stanje u sudovima u Srbiji, u kojima ima skoro milijun starih predmeta,

Pravosuđe kao žrtva i vinovnik

Zaraženost političkim ambijentom

Piše: **Slobodan Beljanski**

Foto: A. Anđić

U truloj državi nema zdravog pravosuđa. Zato je u današnjoj Srbiji, baš kao i u onoj jučerašnjoj, svaki trud da se sudovi postave na čvrste noge, a da se pri tome ne menja neprirodna hijerarhija u međusobnom odnosu tri grane vlasti, da se ne dira u način na koji se vlada, ni u način na koji se sa samog vrha utiče na društvo i kulturu, unapred izgubljena bitka. Uprkos podjednako dugotrajnoj koliko i prividnoj akciji spasa, pravosuđe je u goroj situaciji nego što je ikada bilo: bez neophodne nezavisnosti i samostalnosti, bez dovoljne stručnosti i ujednačenosti.

Da nisu upotrebljene preteške reči? Molim, možda ćete naći neke prikladnije za državu u kojoj premijer ne shvata da se svojim izjavama meša u sudsku vlast i da povređuje pretpostavku nevinosti? U kojoj se ministar pravde smatra nedodirljivim, uprkos tome što je pravosuđe najslabija karika u pristupnim pregovorima, što je doprineo višemesečnoj blokadi rada sudova, što omalovažava advokaturu i ne snalazi se u poznavanju sukoba interesa, što se njegova pretnja tužbom protiv članova prvog saziva Visokog saveta sudstva može shvatiti kao otvoren pokušaj disciplinovanja sadašnjeg saziva ovog organa, i što njegova najava da će sudije morati da nadoknade štetu koju država plaća zbog dugog trajanja postupaka, osim zastrašivanja, otvoreno daje do znanja da je učinak važniji od kvaliteta.

Kakva poruka, uostalom, proizlazi iz pretpostavke da se sam predsednik Republike, zalažući autoritet svoje funkcije, makar i posredno, uz aktivno sudelovanje jednog od najbližih svojih saradnika, upleo u postupak za rehabilitaciju Dragoslava Mihailovića, postupak koji je predstavljao svojevrsni ispit zrelosti za naše sudstvo? I kako, najzad, objasniti da je sud, da li zahvaljujući uplitanju ili nekoj drugoj slabosti u moru onih na kojima je odnegovan, na tom ispitu pao? Ne zbog složenosti same stvari, već zbog toga što nije uspeo da razluči dijahroni aspekt »

alarmantno. "Starih predmeta u kojima postupak traje između pet i deset godina je 713.521, a preko deset godina oko 239.000. Ukupno je 953.515 starih predmeta u našim sudovima, a više od 90 odsto tih predmeta je izvršenje na osnovu verodostojnih isprava", rekao je Selaković u Skupštini Srbije, pričajući o suđenju u razumnom roku (zbog čega smo jedan od rekordera po broju predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava), koje zavisi od mnogo elemenata, te da sudije nisu jedini krivci, već i nizak nivo društvene organizacije i discipline, neusuglašeni zakoni, promjene zakona, kao i loši i nejasni zakoni.

DRŽAVNA PITANJA

Sve što je ministar rekao ide na dušu njemu i njegovim suradnicima. Da nema nikakve društvene organizacije i discipline, građani vide svakodnevno u organizaciji svih pravosudnih službi. O statusu radnika u pravosuđu, svašta bi ministru mogao reći Sindikat pravosuđa. O tome da su zakoni neusuglašeni, mogu govoriti i suci i advokati, građani posebno, ali i firme, na čijim se leđima sve prelama. Ukratko, "neusaglašeni zakoni, promene zakona, kao i loši i nejasni zakoni" koje spominje ministar Selaković nisu ništa drugo nego nesposobnost vlasti koja je većinu baš takvih zakona donijela po hitnom postupku, bez javne rasprave i bez uobičajenog roka početka njihovog važenja.

U tom njegovom, inače, točnom opažanju, činjenice su ove: zakoni nam ne valjaju, na sudove se vrši žestok pritisak (vidjelo se to po "podobnom" izboru predsjednika sudova, među ostalim), tužioce se nastoji dodatno podvrgnuti izvršnoj vlasti proširivanjem diskrecionih ovlaštenja Državnog vijeća tužilaca, a bez jasno "uglavljenih" pravila, koja godinama čekamo, kad su i sudovi i tužioci u pitanju.

"Upozoravamo da postoji intencija da po ubrzanoj proceduri budu predloženi i izabrani šefovi tužilaštava, odnosno 91 javni tužilac na period od šest godina i oko 45 zamenika na prvi mandat u trajanju od tri godine bez jasnih objektivnih merila", upozorava Udruženje sudskih i tužilačkih pomoćnika ovog maja, podsjećajući da su svih ovih godina zamjenici javnih tužilaca birali bez ikakvog pravilnika, koji su po zakonu morali da imaju, a koji tek sada donose, na isteku mandata. I to sa spornim rješenjima.

FORMALNI PRAVILNICI

"Do kraja godine ističe i mandat republičkom javnom tužiocu, tužiocu za organizovani kriminal i tužiocu za ratne zločine, najznačajnijim tužilačkim »

fenomena pravičnog suđenja od njegovih savremenih karakteristika, ili, što je još gore, da uoči jednostavni pravni postulat da se bez prethodnog odgovora na pitanje da li je osuđeni bio odgovoran za ratne zločine i kolaboraciju sa okupatorom ne može izvesti zaključak o tome da li su u donošenju osuđujuće presude prevagu nad ovim činjenicama odneli politički ili ideološki motivi!

Kakva li je država u kojoj se odbranom partijskih kadrova, bez obzira na njihovu nesposobnost, šalje poruka da je politička volja iznad zakona i odgovornosti? Ili država u kojoj žrtva odmazde može postati sudija koji se nije uklopio u sliku projektovane odmazde prema licu kome se sudi (slučaj sudije Vučinića)? O kakvoj državi da govorimo, kada se u njoj donose zakoni za pojedince ili za izbegavanje regularnih procedura, i u kojoj se, za najosetljivije predmete koji nas godinama kompromituju u međunarodnim razmerama, pored organa zaduženih za otkrivanje krivičnih dela i krivično gonjenje, obrazuju istražni timovi amatera (ubijeni novinari, slučaj braće Bitići)? Kako nazvati stanje u državi koja polako, ali sigurno, preuzima štafetnu palicu haških optuženika, dovodeći u pitanje i legitimitet i svrhu Tribunala i sopstveni zakon o saradnji s njim?

Pojam sankcije, mada odavno ima drugi sadržaj, u našim prilikama se sasvim komotno može tumačiti u svom izvornom i doslovnom značenju: svečana naredba, odobrenje više vlasti za neki čin niže vlasti, dozvola, potvrda, dopuštenje. S tom razlikom što ovde nije reč o naredbi koju izriče sud, već o onoj koja se spolja nameće da bi obuhvatila i sud i njegove odluke. Zato se sudovi i smatraju nižerednom vlašću, koja svečane naredbe "viših" vlasti ne bi trebalo da prima samo kroz formu zakona, nego i kroz tumačenja kako bi i prema kome zakon trebalo ili ne bi trebalo primeniti.

Patološki karakter izvršne vlasti, a ne njen deklarisani tip, nastoji da potčini organe čija je ustavna obaveza da budu nezavisni. Kritika se uzima kao akt neprijateljstva. Nezavisne institucije smatraju se konkurentima. Snaga izvršne vlasti meri po tome što neprekidno daje do znanja da bi ona daleko bolje mogla vladati, ako baš ne bez ovakvih institucija, a ono svakako mimo njih i protiv njih, a najbolje s njima kad na svoju nezavisnost više ne bi polagali pravo! Otuda pritisci na sud, otuda besprizorna kampanja protiv ombudsmana, otuda opstruiranje rada i pokušaja usavršavanja rada Agencije za borbu protiv korupcije, otuda igre s poverenicima.

Na sceni je posebna vrsta političkog mimetizma: podražavati razvijene demokratije, bez ubeđenja da je to korisno, bez namere da se to u praksi primeni i bez jasnog distanciranja od onih koji u ekspanzivnoj i sve masovnijoj fašizaciji društvenog ambijenta, to podražavanje smatraju prokletstvom. Hipokrizija koja nam dolazi odozgo, ma koliko providna, veoma je delotvorna. Otkrivanje besmisla od strane onih koji tu hipokriziju osuđuju iščezava pred lakovernošću ili podaničkim entuzijazmom onih koji je ne vide ili se sa njom mire.

Nasuprot tome, ne posustaje se u nastojanju da se pravosuđe prikaže boljim. Štaviše, polet u donošenju prigodnih strategija i akcionih planova, u obrnutoj je srazmeri sa mogućnošću da se dostigne poželjni cilj. Možda je jedan od razloga upravo to što poželjni cilj nije i onaj koji vlast odista želi.

Pravosuđe je zaraženo političkim ambijentom. Ono ne može ostati izolovano od zla koje po društvu rasprostiru političke partije, izvršna vlast, programi obrazovanja, kler i kriminal. U takvim prilikama, po pravilu, instalacija harizme glavni oslonac nalazi u karijeristima, konvertitima i ljudima ucenjenim zatajivanjem sopstvene sumnjive prošlosti.

Ako pođemo od Milsove postavke da koncepciju čini ideja ispunjena empirijskim sadržajem, videćemo da kod nas, u odsustvu bilo kakve zamisli da se u pravosuđu promeni išta drugo osim broja nerešenih predmeta, upotreba fraze o njegovoj reformi nema nikakvog empirijskog pokrića. Otuda se, bez energičnih i promišljenih promena, ne može nazreti ni bilo kakva koncepcija, ako takve želje uopšte ima, da se sudska vlast, pre svega, učini stručnom i nezavisnom. ¶

(Autor je advokat iz Novog Sada)

funkcionerima pa iz tog razloga pitanje njihovog izbora postaje jedno od najznačajnijih državnih pitanja. Sve to ukazuje da članovi DVT-a koji su na kraju svog mandata i koji *de facto* nemaju više legitimitet, koji im je sporan još od 2011. godine kada su sprovodili postupak revizije po prigovorima neizabranih tužilaca, ne mogu da diskreciono odlučuju o kandidatima, a da Pravilnik postoji samo formalno", kažu oni.

Nije samo kod tužilaca kaos, već i u sudskom sistemu. I dalje se tzv. reforma svodi na preseljavanje sudskih predmeta po novim prostorima, na građane koji više i ne znaju na koju se adresu obratiti (pogotovo je to slučaj s privatnim, odnosno ubuduće javnim izvršiteljima) da bi zaštitili svoja prava, na sve težu dostupnost građana sudovima. O tome smo nedavno – u jednom istraživanju – dobili maksimalno lošu ocjenu, na posve potcijenjen status radnika u pravosuđu, kojima su ionako male plaće smanjene nauštrb silnih agencija i stranačkog zapošljavanja u državnoj upravi, te kojima se ukida zakonsko pravo na napredovanje golim dopisom ministra pravde.

Predsjednike sudova u Srbiji je nedavno, naime, ministar pravde obavijestio da u budžetu nema novca za zakonom predviđeno napredovanje, te će za "eventualne probleme" oni snositi odgovornost, pa će daktilografi, radnici u pisarnici, zapisničari i ostali državni službenici koji rade u pravosuđu, a koji su na osnovu ocjene svog rada zaslužili unapređenje i povišicu, umjesto napredovanja i povišice dobiti – šipak.

Predsjednica Sindikata pravosuđa Slađanka Milošević u jednom svom tekstu ("Danas") piše: "Sramota me je da kažem, ali činjenica jeste da se predsednici sudova i javni tužioci utrkuju u poslušnosti. Isfrustrirani svojom slabošću i nespremnošću da se suprotstave izvršnoj vlasti, očigledno nedorasli funkcijama na koje su izabrani, prethodno doneta rešenja o napredovanju stavljaju van snage, pa čak i ucenjuju državne službenike", te zaključuje: "Ne moraju sudije i tužioci da budu pravni »

VREME

OEBS Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju Misija u Srbiji

Nedeljnik "Vreme" u saradnji sa Misijom OEBS u Srbiji, **u petak, 5. juna, u Press centru** Udruženja novinara Srbije, Knez Mihailova 6/III, organizuje tribinu u dva panela pod nazivom:

"PRAVOSUĐE, USTAVNE PROMENE, USTAVNE GARANCIJE I PRAVA GRAĐANA "

Moderatorka tribine: Tatjana Tagirov, novinarka nedeljnika "Vreme"

Dnevni red

10:00 – 10:20 Dragoljub Žarković, glavni i odgovorni urednik nedeljnika "Vreme"
Majkl Ujehara, zamenik šefa Misije OEBS u Srbiji

10:20 – 12:00 Panel I: Promene Ustava koje se tiču pravosuđa
Uvodničari: **Tanasije Marinković** (Pravni fakultet Beograd)
Neke od tema koje će biti obrađene: Šta treba menjati u postojećem Ustavu u delu koji se tiče pravosuđa i zašto? Zašto su podela vlasti i nezavisnost sudija važne? Ko treba da bira sudije i tužioce? Koja je uloga Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca? Kakve su koristi za građane od ovih izmena Ustava?

12:15 – 14: 00 Panel II: Pristup građana pravdi
Uvodničar: **Vida Petrović Škero** (sudija Vrhovnog kasacionog suda u penziji)
Neke od tema koje će biti obrađene: Koliko je građanima pravda dostupnija nakon sprovedenih reformi i uvođenja novih pravosudnih zanimanja? Koliko će izmene zakonskih propisa doista promeniti dostupnost pravde građanima?

Panelisti:

- Predstavnik ministarstva pravde
- Predstavnici strukovnih udruženja: Društvo sudija Srbije – Konstantin Mikić Vranjkić, Udruženje tužilaca Srbije – dr Goran Ilić, predsednik.
- Sudije: Ljubica Milutinović (Vrhovni kasacioni sud), Miodrag Majić (Apelacioni sud Beograd).
- Tužioci: Mioljub Vitorović (Tužilaštvo za ratne zločine), Nenad Stefanović (Više tužilaštvo u Beogradu), Gordana Jeknić Bradajić (Apelaciono tužilaštvo Beograd), Republičko tužilaštvo.
- Profesori fakulteta: Violeta Beširević (Union), Mario Reljanović (Union, Institut za uporedno pravo), Vesna Petrović (Union, Beogradski centar za ljudska prava), Dragica Vujadinović (Pravni fakultet BU).
- Institucije: Jelisaveta Vasilić (Savet za borbu protiv korupcije Vlade Srbije), prof. dr Zoran Stojiljković (Agencija za borbu protiv korupcije).
- Advokati: Slobodan Beljanski, Vladimir Horovic, Predrag Savić (veliki broj predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava).
- Komora izvršitelja: izvršiteljka Mirjana Dimitrijević, portparol Ivan Milošević.
- Nevladine organizacije: Kuća ljudskih prava Beograd – od Yucoma do Beogradskog centra za ljudska prava, koji takođe rade na istraživanju o ustavnom pravu i radu Ustavnog suda kad su ljudska prava posredi.

Ustavnim promenama do nezavisnog sudstva

Stvarno, a ne papirnato

Piše: **Vladan Petrov**

Foto: Marko Metlas

Nezavisno sudstvo je pravna vrednost najvišeg ranga. Ono ne zavisi toliko od ustavnih proklamacija, koliko od snage i ozbiljnosti države, doslednog poštovanja podele vlasti, svesti političkih činilaca da moraju biti podređeni objektivnom pravu i pravne kulture u kojoj su ljudska prava stvarna, a ne samo deklarativna vrednost. Još u XVIII veku, engleski politički mislilac Hjum isticao je da "sve sile engleskog društva, njena vojska i monarhija, postoje samo zato da bi njeni sudovi mogli mirno i slobodno obavljati posao".

Ipak, moderan ustav mora posvetiti dužnu pažnju sudskoj vlasti tako što će kvalitetno urediti tri bitna pitanja. Prvo su načela sudstva, kojima se garantuju sudska objektivnost i nepristrasnost. Drugo je način izbora sudija, kojim se svode na minimum opasnosti od politizacije sudske vlasti. Treće su osnovi prestanka sudijske funkcije, koji garantuju stalnost sudijske funkcije. Ostala pitanja mogu biti uređena zakonom. Nijedno od tri pitanja u Ustavu Srbije od 2006. nije uređeno na sasvim zadovoljavajući način. Načela sudstva nisu dovoljno jasno i sistematično definisana.

Kad je reč o načinu izbora sudija, dve su ključne dileme. Prva je da li zadržati trogodišnji mandat lica koja se prvi put biraju na sudijsku funkciju, ili se vratiti apsolutnoj stalnosti sudijske funkcije kao po Ustavu od 1990. Glasao bih za ukidanje tzv. probnog perioda na koji se biraju sudije.

Druga dilema je izbor i sastav Visokog saveta sudstva. VSS, ambiciozno Ustavom postavljen kao nezavisan i samostalan organ koji obezbeđuje i garantuje samostalnost i nezavisnost sudova i sudija, u praksi je više delovao kao kvazipolitički organ. Smatram da u VSS-u ne treba da bude mesta za narodnog poslanika (predsednika skupštinskog Odbora za pravosuđe), ni za ministra pravde. To treba da bude državni organ uravnoteženog sastava kojeg čine sudije, izabrane od strane njihovih kolega sudija, i istaknuti pravnici (ne samo iz redova profesure i advokature), koje mogu birati narodni poslanici kao i do sada. Možda i najslabija tačka u Ustavu odnosi se na osnove prestanka sudijske funkcije, jer su oni, umesto da budu u Ustavu, premešteni u zakon. Na taj način je ozbiljno ugrožena stalnost sudijske funkcije, ali i nezavisnost sudstva u celini. Osnovi za prestanak sudijske funkcije moraju se vratiti u Ustav.

Pitanja koja sam naveo, kao i druga koja ovom prilikom nisam (npr. preciziranje ustavnog položaja i uloge advokature, javnog tužilaštva itd.), treba urediti bolje nego u važećem Ustavu. Tako će se dobiti solidna normativna podloga da nezavisnost sudstva u Srbiji postane više stvarna, a manje "papirnata" vrednost. To bi bio prvi korak. One teže, spomenute na početku, koje zahtevaju vreme i strpljenje s obzirom na višedecenijsko loše stanje u našem pravosuđu, država mora preduzeti ne zbog EU, nego zbog sebe, odnosno zbog svojih građana. U vezi s tim, podsetio bih na reči uglednog pravnika Lazara Markovića, u prvoj polovini dvadesetog veka: "Na kojoj se visini nalazi sudstvo jedne zemlje, na tom stupnju je i kulturna vrednost dotične državne zajednice." ¶

(Autor je profesor Ustavnog prava na Pravnom fakultetu u Beogradu, zamenik člana Venecijanske komisije za Srbiju i član Radne grupe za analizu izmene ustavnog okvira koji se odnosi na pravosuđe)

savetnici državnim službenicima, ali moraju da služe isključivo Ustavu i zakonu. Ukoliko nisu spremni za to, možda bi trebalo da se nađu u nekom drugom poslu. Ovaj zaključak Vlade bio je idealna prilika da pokažu i dokažu da su (ne)zavisni. I pokazali su. Samostalno i dobrovoljno pristali su da budu nezavisni od sebe samih."

NIŠTAVNE REFORME

U njenom se zapažanju nalazi i osnovni problem pravosuđa u Srbiji danas i uvijek, ma tko bio na vlasti: nezavisnost i poslušnost političarima, kojima god, uređena regulativa izbora i napredovanja u sudstvu i tužilaštvu, vrednovanje rada, zakoni koji su provedivi i suvisli...

Ništa od svega toga mi nemamo nakon svih "reformi reformi" pravosuđa, naprotiv. Čini se da se sve greške počinjene od svih prethodnih i prethodnih vlasti dodatno produbljuju i da baš ništa ne ide u dobrom smjeru. Pokazuje to i dalje neriješen sukob advokata i javnih bilježnika, problemi s privatnim (javnim) izvršiteljima, neriješen problem sa sastavom organa koji biraju tužioce i suce, sporni sistemski zakoni...

Što reče advokat Slobodan Beljanski u svom tekstu za ovaj broj našeg lista: "upotreba fraze o reformi (pravosuđa) nema nikakvog empirijskog pokrića". Teško da bi se u bilo kojoj analizi bilo što pametnije moglo dodati. ¶

TATJANA TAGIROV

TEOFIL PANČIĆ

Daleko je Paragvaj

I tako, ode nam Borko, nekadašnji ravnogorac, u (grčke) partizane, a Janko Veselinović ode u – hajduke. Što je i logično za pisca *Hajduk Stanka*, zar ne? Ali oprez, nije to baš taj Janko Veselinović (1862–1905), nego jedan drugi. Koji drugi? Pa, onaj drugi član Socijaldemokratske stranke (SDS) za kojeg znate. Čekaj malo, koje stranke?! Ma one, bre, Tadićeve! A, te stranke, što ne kažeš... E, dakle, Boris Tadić je njen prvi član, Veselinović drugi... Ko je treći? Nemate pojma, priznajte. I ja bih naprezanjem memorije sećanja napabirčio jedva još dva-tri imena, a ja sam ipak utrenirani profesionalac, tako da vam ne bih savetovao da pokušavate tu stvar kod kuće.

Enivej, kuda se to odmetnuo Veselinović hajduk Janko? Doskorašnji poslanik SDS-a napustio je Tadićevo jato jer da stranka „nema politiku" i ne drži se baš časno pred neprijateljem, tako da će J. V. ubuduće samostalno nastupati pred narodom i senatom. Iz stranke, pak, kažu da nije Janko toliko otišao koliko su ga oni najurili, ali da su sad bez njega još bolji i jači nego s njim, da je on to ionako samo bio nezadovoljan jer mu nije *ispoštovana* želja da bude predsednik vojvođanskog odbora stranke etc. Može biti, ako ne lažu. Važnije je svakako nešto drugo.

Narečeni Veselinović uistinu je bio najvidljiviji poslanik SDS-a, zapravo najvidljiviji „tadićevac" uopšte, neretko vidljiviji i od samog Tadića, koji inače ima bizaran običaj da postane nevidljiv na po nekoliko meseci, za koje vreme javnost nema pojma gde je i šta radi. Pretpostavljam da negde u Paragvaju vodi seminare o miru u svetu. Šalu na stranu, za Čedu bar znamo šta radi kad ga nema – razvija kore za supu u Fidelinki i osvaja preostale vrhove Himalaja; Jovanović, uostalom, ne vodi parlamentarnu stranku. Tadićevi poslovi i dani su, pak, potpuna misterija. Možda hoće da bude srpski Džimi Karter, čovek koji je ostvario globalno najimpresivniju viševekovnu karijeru *bivšeg predsednika*, započetu negde nedugo nakon Američkog građanskog rata?

Dobro, sad stvarno malko ozbiljno... Veselinović je odličan skupštinski diskutant, jedan od preostale nekolicine na kojima počivaju tanušni nedoklani ostaci parlamentarizma u Srbiji. Njegov besprekorno kritički angažman ujedno je bio i najbolji demanti stalno prisutnih čaršijskih naklapanja kako taj SDS, ili kako se već zove (ovako neprofilisanom, jedino autentično ime bi mu bilo SBT – Stranka Borisa Tadića) sedi na rezervnoj klupi kod selektora Vučića, željan da što pre ostavi srce na terenu. Sada će to ići malo teže... Brine li to Tadića, kad preko skajpa tamo negde u Asunsionu čuje šta se dešava? Pojma nemam. Ali, ako mu verodostojnost i budućnost stranke počivaju na likovima poput onog nadobudnog japija-odlikaša koji se nadvikuje s voditeljkom, onda bi mu možda bilo bolje da stvarno prouči tajnu Karterovog uspeha, trebaće mu, daleko je penzija.

Evo, po treći put u tekstu obećavam da ću se najzad skroz uozbiljiti, ali šta da radim kad je sve ovo tako neodoljivo... bizarno? A sve je krenulo od Tadićevog napuštanja đilasizovane Demokratske stranke uoči prethodnih, ničim (tj. Vučićem) izazvanih vanrednih izbora 2014. Sećate se, svi su tada skočili na Tadića da je đubre izdajničko koje zabija nož u leđa DS-u, bla bla. Smatrao sam, smatram i sada, da je ta optužba bila u najmanju ruku pojednostavljena, u osnovi nefer. Opširno sam objasnio zašto (v. „Vreme" br. 1212). Štaviše, bio sam valjda prvi i jedini koji je javno priznao da je glasao za Tadićevu stranku, tada zvanu NDS. Takvih kao ja bilo je skoro koliko i glasača Đilas-DS-a, mada je NDS bila tek maketa. U tome nema ničega čudnog. Čudno je – a možda i nije – što je sve to uglavnom i ostalo maketa.

U jednoj bizarnoj istorijskoj inverziji, dezorijentisana stranka Borisa Tadića kao da je usvojila doktrinu „belih listića"

Šta to menja? Evo ovako. Bih li ja danas glasao za Tadićevu stranku? Ne, ni u ludilu. Da li mi je onda žao što sam tada glasao za nju? Ne, ni najmanje, naprotiv, u istim onim okolnostima postupio bih isto. I tada sam jasno napisao da ne glasam za NDS zato što od njega očekujem da učini ovo ili ono, nego zato što je to bio jedini meni dostupan način se delegitimizuje katastrofalan kurs DS-a. I baš tu leži „konstitutivni" problem SDS-a: DS se u međuvremenu bar delimično kovarnuo i došao k sebi, a NDS/SDS/SBT/whatever nije konstruisan tako da funkcioniše ako funkcioniše DS, jer je on naprosto protestno-raskolnička „mi smo pravi DS" organizacija, kojoj za tačno onoliko kopni smisao delovanja za koliko se DS-u taj smisao vraća (i obrnuto). Kako ona na to reaguje? Paničnim i nedostojnim laktanjem koje samo pogoršava stvar. Pokušava, naime, da se pozicionira kao „jedina alternativa i Vučiću i Pajtiću", praktično na ekvidistanci između njih, proglašavajući ih manje-više za jednako zlo, ili potiho govoreći kako neće da pristane na „manje zlo" u vidu svojih dojučerašnjih *parteigenossen*, što od politike SDS-a pravi nekakvu uvrnutu nenamernu parafrazu „belolističarskog" budalesanja iz 2012. Vrhunska je ironija da su „beli listići" tada sahranili Tadića, a da se on u tri godine glavinjanja toliko politički pogubio da sada usvaja sam taj nihilističko-infantilni fundament njihove doktrine. Čemu nas to uči? Dvema stvarima: 1. Život nema nikakvog smisla; ali, tome nas uči i sve drugo u životu; 2. Ako u zemlji Srbiji o nekome dovoljno dugo govoriš dovoljno loše, ma koliko netačno i nepravedno to bilo, sva je prilika da će on pre ili kasnije stvarno početi da liči na tu svoju isfabrikovnu sliku. Ili, još gore: počeće da liči na tebe. ¶

Keith Haring, *The Message*

ČEMU MARKETING

Prema podacima APR-a, industrija marketinga u Srbiji zapošljava više od 1300 ljudi (na koje plaća poreze i doprinose), koji su često visokoobrazovani i mladi. Ipak, termin "marketing" često se u javnom govoru zloupotrebljava sa izvesnom dozom nipodaštavanja struke

Generacija budućih potrošača odrasla je sa pametnim telefonima i na internet platformi. Informacije o brendovima oni šire brzinom svetlosti putem društvenih mreža – od zdrave hrane do patika koje se trenutno nose, marketing je deo njihovog sveta i razumeju ga. Dve četrnaestogodišnje devojčice definisale su za "Vreme" marketing kao "način podizanja popularnosti nekog proizvoda ili neke muzičke grupe" i kao "promovisanje brendova", a profesiju su ocenile kao "kreativnu i zanimljivu". Za razliku od njih, generacija starijih potrošača marketing doživljava kao televizijsku prodaju ("akviziciju") proizvoda, dok potrošači srednjih godina imaju najviše predrasuda prema marketingu. Kako stvari zapravo stoje i šta kažu istraživanja, pitali smo stručnjake iz oblasti marketinga.

MAGLA SVUDA OKO NAS

Marijana Agić Molnar, direktorka u kompaniji GfK Srbija, kaže za "Vreme"da čak i površan pogled na sadržaj o marketingu plasiran kroz medije jasno upućuje na to da postoji nerazumevanje šta je marketing i čemu služi. "Tome je doprinelo netačno korišćenje termina (banalno svođenje na ekonomsku propagandu i "reklame"), kao i zloupotrebe instrumenata marketinga i samog termina. Brojni su primeri da političari koriste termin 'marketing' kada kažu da je reč o laži – na primer: 'politički protivnik je to rekao samo zbog marketinga, to je inače laž.' Istraživanja potvrđuju činjenicu da, čak i mladim najobrazovanijim ljudima nedostaju

Ulaganje u srpski marketing ispod nivoa

MARIJANA AGIĆ MOLNAR: "Problem nedostatka konkurentnosti, odnosno neprimenjivanja marketinga u Srbiji vidite na svakom nivou, zaplićemo se praveći nešto, a ne znamo da li za tim postoji tražnja, da li će postojati u budućnosti i kako se ispoljava. Ulaganja u marketing (*per capita*), a posebno u marketing istraživanja (koja daju neophodne informacije o potrošaču) daleko su ispod nivoa recimo Hrvatske. *Per capita* ulaganja u marketing su u direktnoj proporciji sa GDP *per capita* – odnosno, što su veće investicije u marketing, ekonomija je razvijenija.

Kako bi izgledao moderan svet bez marketinga

OLIVERA PERKOVIĆ: "Da li možete da zamislite kakav bi bio svet bez brendova? To bi bio svet bez svetlećih reklama, svet časopisa sa mnogo tekstova i malo slika. Ne bi poznavali mnoge brendove koji su globalnu slavu stekli advertajzingom. Lojalnost bi se gradila po inerciji jer bi izbora bilo manje, multinacionalnih kompanija bi takođe bilo manje. Moglo bi doneti I neke pozitivne promene, ali bio bi to pasivniji, sporiji i zatvoreniji svet. Verujem da je i pre rapidnog napretka tehnologije, tj. evolucije medija i komunikacija, koji je prouzrokovao promenu u formi, brzini i intenzitetu razmene informacija bilo marketinga i komunikacije – samo u jednoj drugoj formi. Razvoj marketinga praćen je razvojem, prepoznavanjem ili kreiranjem potreba, i mogu da zaključim da nam svakim danom treba sve više, tj. da smo postali zahtevniji kao potrošači."

osnovne informacije o značaju marketinga: smatraju da je delatnost netransparentna, da se uvek nešto krije."

Percepcija marketinga kao "sumnjive radnje" karakteristična je ne samo za Srbiju, već i za region. O marketingu sa lošim predznakom u očima javnosti piše i Tonči Klarić, kreativni direktor zagrebačke agencije Proximity za portal Media Marketing: "U očima prosječnog Hrvata sav marketing i oglašavanje obilježeni su kao 'mutni poslovi', 'magla' i 'pranje love'. Epiteti za cijelu industriju koja će ih jako teško sprati. I pakleno naslijeđe za sve kreativce i nekreativce koji bi htjeli raditi u toj industriji u budućnosti."

Kompanija Coca-Cola ne mora mnogo da objašnjava u čemu je tajna marketinga. Baš zbog toga, pitali smo Dimitrija Andonova, direktora operacije kompanije Coca-Cola za Srbiju, Makedoniju i Crnu Goru, kako objašnjava negativnu percepciju marketinga."Verujem da je trenutna percepcija među opštom javnosti posledica nepoznavanja celovitosti marketinga kao funkcije jednog biznisa. Ako znamo da marketing nije samo TV reklama, već uključuje i razvoj portfolija na bazi istraživanja tržišta koji pokušava da odgovori na potrebe potrošača, da ponudi rešenja za različite prilike u kojima se konzumiraju proizvodi, da anticipira promene životnih stilova potrošača i odgovori na iste pa samim tim inicira većinu inovacija, da ponudi adekvatne proizvode po odgovarajućim cenama za različite socio-ekonomske prilike, uvidećemo da je to mnogo opširnija disciplina koja stavlja potrošača u centar svega čime se bavi. Kada bi potrošači i opšta javnost sve ovo znali, verujem da bi percepcija o marketingu bila mnogo pozitivnija."

Šta marketing konkretno prodaje? "Neko će vam ponuditi definiciju da su marketing i prodaja sinonimi. Neko će vam jasno razgraničiti da je prodaja orijentisana na sam proizvod, a marketing na brend", objašnjava Olivera Perković, direktorka u kompaniji McCann Beograd. "Previše pojednostavljeno gledano, prodaja je usmerena na ciljeve proizvođača, dok je marketing usmeren na potrošača, tj. eksterni kontekst. Možemo da diskutujemo o tome da li cenu određuje proizvođač ili, na kraju, ipak potrošač. A možemo i da kažemo da je svaki uspešan prodavac ipak onaj koji jako dobro poznaje brend." Prema njenim rečima, advertajzing i prodaja su instrumenti marketinga. "Sve zavisi od toga kako ćete koji upotrebiti i da li ćete na kraju prodavati ukus, miris, snove, emociju, *lifestyle* ili maglu...", zaključuje Olivera Perković, dodajući da u centru marketinga stoji relevantna inovacija, tj. prepoznavanje i predviđanje potreba tržišta, odnosno korisnika.

Inspiracija, pre svega, smatra Žarko Sakan, direktor u kompaniji New Moment: "Moj posao je inspiracija. Mi u New Momentu inspirišemo ljude, proizvode, kompanije i gradove da zablistaju punim sjajem. Kako to radimo – dodavanjem zlatne prašine na proizvode za koje radimo. I dalje verujem da se najbolje vidi srcem. Suština našeg posla je emotivna komunikacija, dijalog i pričanje priča koje zanimaju ljude oko nas."

MARKETING I EKONOMIJA

Na osnovu rezultata istraživanja kompanije GfK, potrošači u Srbiji ne vide vezu »

Flašica koja je obišla svet

DIMITAR ANDONOV: "Mi u kompaniji Coca-Cola verujemo da brendovi pripadaju srcu, a proizvodi raciju – emocije su te koje nas pokreću, a racio dovodi do zaključaka, zbog toga ćemo nastaviti da radimo ono po čemu smo poznati svih ovih 129 godina postojanja i komunicirati sa našim potrošačima šireći zajedničke vrednosti – optimizam, ljudska povezanost i radost koja je sve potrebnija u današnjem svetu. Ono što nas još očekuje ove godine je proslava 100 godina jedinstvene Coca-Cola flašice, najpoznatijeg oblika u svetu. Integrisana marketinška kampanja se nastavlja i tokom leta, a uključuje jedinstveni *pop-up concept store*, koji ce doći na Trg Republike od 2. do 8. jula, gde će potrošači moći da upoznaju bogatu istoriju brenda i ponesu sa sobom jedinstvene brendirane promotivne predmete (*merchandise*)."

između marketinga i ekonomije države. "Ono što je poseban apsurd na koji su ukazala naša istraživanja jeste da ljudi ne vide kako marketing doprinosi srpskoj ekonomiji i kako može doprineti srpskoj ekonomiji. Ključni problem srpske privrede je upravo konkurentnost (na makro i na mikro nivou), a konkurentnost je usko vezana za marketing", objašnjava Marijana Agić-Molnar.

Prema njenim rečima, ukoliko je neka kompanija niskokonkurentna, to znači da ona proizvodi nešto za čim ne postoji tražnja, a marketing joj omogućava da ponudu osmisli i zapakuje tako da bude relevantna kupcu koji je onda spreman da je plati i da se vrati ponovo. Marketinški proces počinje razumevanjem šta potrošaču treba i koji problem želi da reši. "Marketing treba da bude desna ruka svakom donosiocu odluka, primena marketinga znači da smo u centar odlučivanja u kompaniji (državi, javnoj ustanovi) stavili onoga od koga zavisimo, ko koristi i plaća naše proizvode i usluge (kroz cenu proizvoda ili poreze koje plaća). Dobrobit onoga kome namenjujemo proizvode i usluge treba da bude put kojim će se ostvariti i dobrobit za kompanije, institucije i organizacije."

Sličnog je mišljenja i Olivera Perković. "U odnosu na to koliko je sama kompanija usmerena na potrošača, odnosno korisnika (customer centric) zavisi kako će biti postavljena uloga, tj. funkcija marketinga. U customer centric sistemima ona je vitalna i verovatno vodeća funkcija kompanije."

TRENDOVI U REGIONU I SVETU

Prema rečima Dimitrija Andonova, svet postaje sve manji i manji zahvaljujući tehnološkom napretku u poslednjih 20-tak godina, a samim tim razlike između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju sve više i više se smanjuju. "Današnji tinejdžeri iz Beograda, Londona, Njujorka, Pekinga imaju više međusobnih sličnosti nego što imaju sa svojim roditeljima. Živimo u svetu u kome su informacije dostupne svima na dodir prsta na pametnim ekranima koji su oko nas. S jedne strane, to nam omogućava da mnogo bolje razumemo naše potrošače, ali s druge strane njihova očekivanja su da komunikacija sa brendovima bude na mnogo direktnijem i ličnijem nivou i u skladu sa njihovim interesovanjima. To zahteva da se kompanije menjaju. Ono što je bio ključni faktor uspeha pre 15 godina više ne važi, potrebna je jedna vrsta transformativne promene u organizaciji – od resursa, procesa preko veština koje poseduju zaposleni da bi odgovorili na izazove i ostali relevantni za vreme koje dolazi", kaže Andonov. "Kada planiramo marketinške programe, digitalne komunikacije su u centru planiranja. To ne isključuje tradicionalne medije. Dobar primer je Share a Coke – poznatija kao kampanja sa imenima – gde smo iskoristili moć samog pakovanja da stvorimo globalni hit na društvenim mrežama i sadržaj koji je najviše puta podeljen (shared) među prijateljima. U kompaniji verujemo da "like" nije dovoljan. Ako hoćemo da budemo relevantni, moramo da stvaramo sadržaje koji vrede da se podele sa prijateljima (*shareworthy*), a to je jedino moguće ako dodirnemo srca naših potrošača."

MAKRKETINŠKI BALONI

Da li je marketing dobro plaćen posao? "U Srbiji je prilično teško prodati intelektualne usluge (što marketing jeste) pa samim tim su cene ovih usluga ispod nivoa cena ako se poredimo i sa nerazvijenjim ekonomijama od naše. Takođe, ponuda je veća od tražnje. Barijere za ulazak u ovu industriju su prilično niske – svako ko napravi 'šarenu' reklamu može da se hvali da je marketing stručnjak. Međutim, fokus ne treba biti na tome koliko se za marketing plaća, već kakvu vrednost donosi – odnosno kakav je ROI (*return on investment*). Za onoga ko ulaže samo je to na kraju bitno i treba da bude osnovno merilo uspeha marketinga", ocenjuje Marija Agić Molnar.

U poslednje vreme, posebno sa izbijanjem krize, veoma se mnogo govori o etičnosti marketinga, o tome kako je marketing odgovoran za "balone" u ekonomiji kreiranjem želja, a da potrebe ne postoje. "To je činjenica. Međutim, veoma je važno reći da se mnogo toga promenilo i da se još menja – održivost kao koncept veoma je uticao da se promeni perspektiva iz kratkoročne koristi za kupca (i kompaniju) u dugoročnu. I sam potrošač je daleko osvešćeniji. Čak i u Srbiji. Marketing se dinamično menja, otvorio se čitav spektar novih mogućnosti koje donosi digitalna tehnologija, ali osnova ostaje ista: u centru svega ostaje potrošač."

Čemu marketing? Doprinosi razvoju ekonomije, konkurentnosti naših proizvoda i usluga, zapošljava visokokvalifikovane talentovane profesionalce, razvija kreativnost i, na kraju, predstavlja dodatnu vrednost u odnosu na proizvode, usluge i potrošača. ¶

BILJANA VASIĆ

Kreativnost pokreće svet

"Mnoge kampanje koje su osvojile 'Lavove', a posvećene su dobrotvornim delatnostima, uzrocima problema i podizanju svesti o problemima, dokazuju da marketing nije industrija zla"

Između 21. i 27. juna, francuski grad Kan će još jednom, po 62. put, postati centar sveta za sve one koji se bave kreativnim komuniciranjem, reklamiranjem i oglašavanjem, medijima, marketingom, dizajnom, inovacijama i zabavom. Najbolji radovi na temu komuniciranja brendova boriće se za "Lavove", najprestižnije nagrade, koje mnogi smatraju najvećim priznanjem u industriji marketinga, a o novinama koje donosi novi *Cannes Lions* festival kreativnosti, za "Vreme" govori Filip Tomas, izvršni direktor Festivala.

"VREME": Kako biste vi objasnili kreativnost? Može li se kreativnost naučiti?

Filip Tomas: Mislim da ne postoji utvrđena formula za kreativnost – to je nešto što može da dođe iz bilo kog aspekta života, bilo koje industrije, i od bilo kog pojedinca. Kreativnost je ono što naše sudije traže među 40.000 radova koje pogledaju tokom festivalske nedelje – oni traže onaj magičan trenutak, kada vas nešto zaustavi i kada pomislite "voleo bih da sam se ja setio ovoga". *Cannes Lions* stavlja u prvi plan najbolje kreativne ideje sveta, i pomaže da se ljudi obrazuju i inspirišu, kako bi radili bolji posao.

"Lavovi" sa Balkana

Prvog "Zlatnog lava" na ovom području osvojila je 2009. godine agencija McCann Skoplje za *pro bono* kampanju "Proveri ih". Dve godine kasnije, 2011. godine, agencija McCann Beograd osvojila je "Bronzanog lava" za kampanju "Niste sami". Agencija New Moment New Ideas Company Skoplje dobila je "Titanijumskog lava" 2013. godine za rad pod nazivom "Zajednička molitva". Poslednjeg Kanskog lava sa ovog područja i to Bronzanog osvojila je 2014. godine agencija Saatchi & Saatchi za kampanju "Hronike pretnji" realizovanoj u saradnji sa Komisijom za istraživanje ubistava novinara i OEBS-om.

Izvršni ste direktor *Cannes Lions* Međunarodnog festivala kreativnosti skoro jednu deceniju. Koliko se Festival promenio tokom svih tih godina, a koliko industrija marketinga?

To je jedna te ista stvar. Festival je tokom ovog perioda znatno evoluirao, ali zbog toga što je isto učinila i industrija. Ne može se ignorisati činjenica da se svet kreativnih komunikacija kretao i još se kreće brzinom svetlosti, a naš posao je da osiguramo da i mi odražavamo ove promene, i da obezbedimo najrelevantniju platformu za naše delegate. Značajne promene uključuju uvođenje novih kategorija, poput *Mobile*, *Branded Content* i PR, a još veće poteze smo videli u lansiranju "Lavova zdravlja" (*Lions Health*), koji su posvećeni kreativnoj izuzetnosti u zdravstvenoj zaštiti, kao i novih "Lavova inovacija" (*Lions Innovation*), koji se fokusiraju na podatke, tehnologiju i ideje.

Koje su novine ovogodišnjeg festivala?

Ima nekoliko novih inicijativa koje su se krčkale neko vreme, a koje će se ostvariti ove godine. Najvažnija je "Lavovi inovacije", potpuno novi dvodnevni festival posvećen istraživanju uloge podataka i tehnologije u kreativnosti, uključujući novog *Creative Data* "Lava". Oduvek smo bili poznati kao globalno mesto okupljanja za industriju, a stvaranje kontakata u Kanu više nije stvar sreće ili slučajnosti, već ozbiljan posao – ove godine smo uveli umrežene propusnice (*Networking Pass*), za ljude koji dolaze na Festival primarno da bi stvorili nove kontakte, i napravili smo plažu "Kanski lavovi" – mesto predviđeno za sastanke, neformalna okupljanja i zabavu za sve delegate tokom cele nedelje trajanja Festivala. Takođe, naša obrazovna ponuda je obogaćena u obliku "Majstora kreativnosti" (*Masters of Creativity*) – reč je o novoj, petodnevnoj kvalifikaciji koja će pomoći lansiranju nadolazećih zvezda industrije u menadžerske uloge.

Kako imidž marketinga (u Srbiji, prilično loš) utiče na njegov uspeh i kvalitet? Kao neko ko je radio kao novinar na početku svoje karijere, šta biste vi uradili da promenite taj imidž?

Osnovni princip *Cannes Lions* festivala jeste da kreativnost može biti pokretačka snaga – ne samo za poslovanje, već zauvek. Mi verujemo, i videli smo, da kreativnost može da ima pozitivni uticaj na svet, i ohrabriću svakoga ko jednostrano posmatra marketing kao negativni uticaj, da pogleda radove koji izlaze sa Festivala svake godine. Postoje mnoge kampanje koje su osvojile "Lavove", a posvećene su dobrotvornim delatnostima, uzrocima problema i podizanju svesti o problemima – one dokazuju da ovo nije industrija zla. Ali, mi takođe verujemo da treba da igramo ulogu u kanalisanju kreativnosti za promene, zbog čega imamo brojne inicijative koje se aktivno bore sa problemima. Prošle godine smo predstavili "Vidi, postani" program (*See It Be It*) da pomognemo ubrzanju karijere kreativnih žena koje su nedovoljno predstavljene u industriji, a ove godine smo pokrenuli "Staklenog lava" (*The Glass Lion*), koji prepoznaje rad koji se probija kroz rodne predrasude i razara stereotipno portretisanje muškaraca i žena. ¶

»

Marketing je značajan samo ako je moderan

Piše: **Ana Anđelić**

Marketing je danas interesantniji nego ikada. Brendovi, zatečeni licem u lice sa istorijskim sudarom medija i tehnologije, imaju priliku da redefinišu svoje poslovne modele za digitalno doba. To znači da treba da počnu da igraju ofanzivu umesto odbrane, čak i ako to podrazumeva adaptaciju ili potpuno odbacivanje pristupa koji su do juče bili uspešni. Digitalna tehnologija menja industrije preko noći. Ako ne verujete, pitajte izdavačke kuće ili knjižare. Internet je "fear factor" poslovanja. Dobre vesti su da digitalna ofanziva daje već postojećim kompanijama uputstvo za upotrebu kako da iskoriste nove platforme i tehnologije da preokrenu svoje poslovanje i adaptiraju se na način koji će im omogućiti da budu jače nego dosad. Da bi uspele, postojeće kompanije moraju da počnu da razmišljaju kao napadači.

Postoji pet razloga zašto je moderan marketing danas vodeća snaga poslovne transformacije.

RAZLOG #1: MODERNI MARKETING JE NA PRESEKU BIZNISA, TEHNOLOGIJE I KREATIVNOSTI

Najinovativnije kompanije danas, kao što su Apple, Burrberry ili Airbnb, neprimetno integrišu tehnologiju i dizajn svojih brend *experiencea*. Timovi koji pripadaju biznisu, brendingu, dizajnu i tehnologiji svi rade zajedno. Za njih, digitalna tehnologija nije nešto čega se tek na kraju sete. Naprotiv, u centru je njihovog biznisa.

Apple i Burberry privlače najbolje talente iz mnogih disciplina i gaje nelinearne organizacione procese. Ovi brendovi dišu i žive pristup koji je *omni-channel* i u kome je kupac u centru. Posao marketinga je da smisli rešenja koja su održiva u poslovnom smislu, izvodljiva kad je u pitanju tehnologija i poželjna od strane onih kojima su namenjena. Prvi korak u dolaženju do navedenih rešenja je otvorenost pogleda i kreativni brif koji je kao straw man.

RAZLOG #2: MODERNI MARKETING JE NAJGORI LOPOV

Moderne marketinške organizacije su retko pioniri. Umesto pionirskog ponašanja, marketinške organizacije prate stazu koju su *tech startups*, u većini slučajeva bukvalno, hacked. Inspiraciju nalaze u stvarima i idejama koje već postoje, i na tu inspiraciju dodaju svoje stvari i ideje. Dobro poznaju nove načine dolaženja do prihoda, nove mogućnosti distribucije i nove prodajne kanale koje je stvorila (i već testirala) digitalna tehnologija. Njihova uloga je da sve ovo prikažu klijentima. Profesionalci koji rade u modernom marketingu znaju kako tehnologija može da unapredi operacije i organizacionu komunikaciju, i u prilici su da predlože brendovima nove načine da se povežu sa mnogo širom mrežom kupaca nego što je ranije bilo moguće. Njihova uloga nije da budu inovatori, nego savršeni lopovi.

RAZLOG #3: MODERNI MARKETING JE U LJUBAVNOJ AFERI SA KUPCIMA

Najbolji marketing profesionalci se ne trude da predvide budućnost. Umesto toga, fokusiraju se na *"poslove koje treba obaviti"* u sadašnjosti. Ovaj izraz, koji je smislio Clayton Christiansen, odnosi se na kupčeve društvene, emotivne i funkcionalne potrebe, i pretvara biznis u odgovor na njih. Lepota Chirstiansenovog koncepta je u tome što ne ograničava inovaciju na najnoviju tehnologiju ili najpopularniju aplikaciju. Umesto toga, čvrsto stavlja inovaciju u oblast ljudskog ponašanja. "Da li ćemo za dvadeset godina koristiti iPhone?", pita Antoine Arnault, direktor LVMH (Louis Vuitton Moët Hennessy), na nedavno završenoj Condé Nast International Luxury Conference. "Ko zna. Ali za dvadeset godina, ljudi će i dalje da piju Dom Perignon." Zato spakujte svoju kristalnu kuglu i usvojite *human-centric* pristup.

RAZLOG #4: MODERNI MARKETING SE KUNE U DOBRU PRIČU

Najuspešnije brend priče danas su intuitivne, sveobuhvatne i dostižne. Airbnb priča – "pripadaj svuda" primer je toga. Burberry's Britishness je drugi primer. Ili Apple priča je stvorena oko ideje da je čovek pokretač promene u svetu. Kupac može sve ove priče lako da doživi bez obzira na kanal komunikacije, *touch point* ili *price point*.

Da bi bili relevantni, moderni marketing profesionalci treba da razmišljaju o svojim rešenjima u parametrima *experiencea* i tehnologije. Moderna potrošnja je povezana sa identitetom, samoizražavanjem i načinom života. Da pomogne klijentima u tranziciji od tradicionalnog brenda do savremenog brend *experiencea*, moderni marketing prvo mora da se lako kreće među ovim parametrima.

RAZLOG #5: MODERNI MARKETING JE SERVIS

Kreativna rešenja brendova treba da imitiraju kupčevo nelinearno ponašanje pri kupovini. Posao *media planninga* je da razume prednosti i mogućnosti raznovrsnih prodajnih kanala u pogledu prodaje, brend afiniteta i lojalnosti kupaca.

Ako ovo zvuči preterano, izaberite jednu stvar. Ili samo malo promenite svoj način rada. Taj "samo malo" pristup je doveo Britanski biciklistički tim do pobede na Tour de Francu 2012. godine, posle dugačke šezdesetogodišnje pauze. Britanski biciklisti su trijumfovali zahvaljujući ser Davidu Brejlsfordu i njegovom pravilu zvanom 1 odsto. Brejlsford je analizirao svaki korak biciklističkog treninga: ishranu biciklista, ergonomiju bicikla, jastuke na kojima su biciklisti spavali. Onda je svaku od ovih koraka unapredio za jedan odsto. Skup marginalnih dobitaka nije vredan pomena – često nije čak ni primetan – ali je na duge staze značajan. ¶

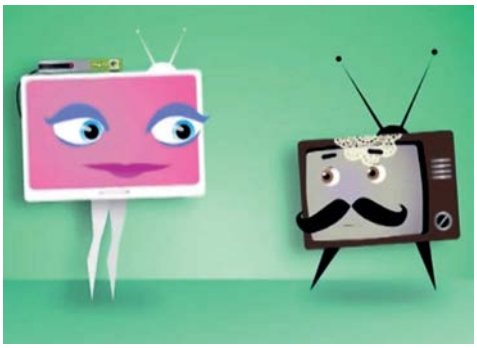
Autorka je doktorka nauka iz oblasti sociologije sa iskustvom u vrhunskim svetskim advertajzing agencijama. Objavila je mnogo autorskih tekstova, javno nastupa i piše. Živi u Njujorku.

Digitalizacija je stigla

Kampanja pod ovim naslovom je osvanula na televizijskim ekranima nešto pre nego što je digitalizacija zaista stigla, što je, verovatno, prirodno (za razliku od kampanja za bilo koji drugi proizvod – nema ih pre nego što se proizvod pojavi u prodaji).

Tako, digitalizacije još nema, a kampanja je tu.

Kampanja bi trebalo neukom stanovništvu da objasni šta je to digitalizacija, zatim da je digitalizacija tu, iz ćoška, pa da je digitalizacija dobra, jer neće više biti snega i loše slike i najzad, da je digitalizacija neminovna jer će se pogasiti svi analogni odašiljači!

Budući da je procenjeno da je ciljna grupa sa kojom se komunicira relativno skromnog tehničkog obrazovanja, skromnog porodičnog budžeta, a prilično velikog straha od bilo kakvih promena, komponovana je televizijska mikro serija sa glumcima kojima ovi naši (misli se na ciljnu grupu) veruju – na čelu sa omiljenom Sekom Sablić, u isto vreme i junakinjom edukativne kampanje SBB-a – koja će povesti našu sirotinju (sa penzionerskom elitom na čelu) kroz zamršene prednosti, ujedno i tajne digitalnog televizijskog signala.

Istorija stvaranja ove kampanje mi je lično poznata (moj tim sa RTS-a, moje matične kuće, učestvovao je u rađanju cele ove stvari). Država kao klijent je mnogo složenija od pravog klijenta. Pravom klijentu je stalo da proda proizvod, on se zaista trudi iz petnih žila da pronikne u suštinu potrebe svog potencijalnog potrošača i da ga umilostivi, usmeri i natera da kupi njegovu čokoladicu, prašak ili pastu.

Država kao klijent svoju čokoladicu najavljuje kao obaveznu i tu nema skrivenog ubeđivanja. Proizvod je tu, i pitanje je samo kako ga u slast progutati. Dakle, dok se ovaj tekst štampa, digitalizacija je stigla. I?

BORIS MILJKOVIĆ, kreativni direktor

Sociologija digitalizacije

Ono što može da se zaključi o kampanji "Digitalizacija je stigla" na osnovu datog TV spota jeste da je ona očigledno usmerena ka jednoj specifičnoj ciljnoj grupi i da ima edukativni karakter. Ovu ciljnu grupu, reklo bi se, čine tradicionalniji i inertniji ljudi nižeg obrazovnog profila i socijalnog statusa, stanovnici sela i manjih gradova, kojima kablovska i satelitska televizija nisu dostupne. Evidentni cilj kampanje je da edukuje, ne toliko o prednostima digitalizacije, koliko o onome što je neophodno da se dogodi kako bi se ona uspešno sprovela na svakom aparatu. Ovo deluje kao legitiman cilj, naročito uzevši u obzir neophodnost preduzimanja određenih koraka od strane samih korisnika kako bi se digitalizacija sprovela, kao i činjenicu da će oni koji te korake ne preduzmu praktično ostati bez signala.

Međutim, ono što stvara negativan utisak jeste kreativna egzekucija čiji jezik sugeriše da se na pomenutu ciljnu grupu gleda potcenjivački, praktično kao na decu kojoj je potrebno sve "nacrtati". Ne iznenađuje da animirani televizori asociraju na dva druga animirana televizora koja su se osamdesetih "vrtela" na RTS-u, u džinglu za školski, odnosno "mali" program.

Takođe interesantno jeste da egzekucija ne stavlja težište na tehnološki, već sociološki apsekt fenomena: digitalizacija se ne predstavlja kao nešto što olakšava prenos i poboljšava kvalitet signala, već kao nešto, rečima iz kampanje, "u fazonu", *trendi*. Televizor koji treba da pretrpi digitalizaciju dat je kao tradicionalista, braon-sumorni Srbin-brka, dok je televizor koji donosi modernizaciju očigledno "evropejac", doteran, veselih boja, kikotav.

Meni je, međutim, od ove implicitne političke ili kulturološke poruke, još interesantnija data rodna podela gde je nosilac tradicionalnih vrednosti stariji muškarac, a donosilac promene i modernosti mlađa žena. U ovom konkretnom primeru ta dva lika su predstavljena kao prijatelji, a poruka koju žena nosi je pozitivno konotirana; međutim, u ovakvoj dinamici se uvek prepoznaje klica muško-centričnog tehno-skepticizma, gde se implikacije ustoličavanja novog poretka i sistema vrednosti izjednačavaju sa implikacijama ženske emancipacije. Kao primer ovoga pada mi na pamet odličan film Sidnija Lameta, "TV mreža", iz 1976. godine.

IVA MITROVIĆ, kreativni direktor u Fullhouse Ogilvy

REČNIK MARKETINGA

A – Account, od francuske reči *counter* – osoba koja računa

Piše: **Uroš Urošević, Account direktor u McCann Beograd**

Šta sve *account* računa? Računa ukupno vreme neophodno da se kreativac oraspoloži i napiše savršen slogan. Računa kada je idealan trenutak da pozove klijenta i objasni mu da prezentacija kasni, jer "moramo još malo da razmislimo". *Account* je prijatelj svom klijentu, dadilja kreativcu, rame za plakanje kolegi iz kancelarije, i *ne baš omiljen u finansijama*. On je motivator i vođa projekta. U stanju je da vodi mirovne procese između producenta i kreativca i paralelno zarati sa generalnim direktorom ugledne kompanije zbog majstora u rotaciji štamparije. Bori se za kreativno rešenje i suprotstavlja se klijentu zbog njega. Ako u toj nameri uspe, onda je uradio dobar posao. Ako ne uspe, nalazi način da objasni timu da klijent nije imao razumevanja i da će naredna kampanja biti najbolja dosad!

Piše: **Boris Marčetić, kreativni direktor u Popular Bruketa & Žinić OM:**

Account je zadužen za odnos sa klijentom, vođenje i organizaciju projekata. On predstavlja sponu između kreativnog tima agencije i klijenta. Pošto je određeni projekat dogovoren, *account* vodi računa da on bude obavljen na vreme i u skladu sa dogovorenim budžetom. Da klijent bude zadovoljan uslugom, ali i da se svi troškovi isplaniraju i naplate.

Foto: Milenkovic Milovan

Nova mafija među nama

Organizovani kriminal u Srbiji bio je tema devetnaeste emisije "Zumiranje" u kojoj je odgovorni urednik nedeljnika "Vreme" Filip Švarm ugostio advokata Božu Prelevića i novinara Stevana Dojčinovića

Iako se sa najvišeg državnog nivoa govori da je zadat šamar organizovanom kriminalu, te najave često ne dobijaju sudske epiloge, već služe poboljšanju pozicije na političkoj sceni i populizmu, a kriminal, mafija, ono što ugrožava građane i čini Srbiju relativno lošim mestom za život nešto je protiv čega se policija, tužilaštvo i sud moraju boriti svakog dana, a ne kampanjski, smatra Božo Prelević: "To nije samo pitanje političke volje već i metodologije i načina rada, kontrole policije, saradnje službi... Postoje načini za merenje efekata, a to nisu izjave političara. Niko, pa ni ja, kao nekadašnji ministar unutrašnjih poslova, ne može se pohvaliti da su napravljeni značajni udarci. Sa ove distance mogu da kažem da je jedan od najvećih uspeha pravljenje 'Bele knjige'. Kada sam dao nalog da se to uradi, hteo sam da i političari znaju da su neki njima bliski u toj knjizi. Policija manje-više zna ko se čime bavi i ako se to ukrsti sa obaveštajnim službama, dolazi se do stvarne slike stanja. Kada saznanja hoćete da iznesete kroz dokaze na sudu, dolazi do problema jer često tih dokaza nema, skriveni su. U državi gde se završavaju sumnjivi fakulteti, magistrira i doktorira na njima, teško je ostvariti sve to. Ministarstva su zatvorena, sistem napredovanja je loš, pa najbolji policajci ne rade najteže slučajeve. Lečenje kriminala i korupcije počinje tako što se napravi jaka unutrašnja kontrola, izleči se policija i onda kriminalci sa jakom policijom nemaju nikakve šanse. Osim najave da će se menjati zakon, nema nikakvih drugih naznaka, unutrašnja kontrola je potpuno skrajnuta, pa imamo podatke da su od ukupnog broja ubistava 30 odsto počinili pripadnici policije. U policiji postoje i mnogo bolji ljudi o kojima se ne priča, ne mogu da napreduju zato što se loši povezuju sa političkim strankama, napreduju i postaju omiljeni."

ŠARIĆ I SMENE U POLICIJI

Darko Šarić je tokom suđenja pomenuo mnoge pripadnike policije, nakon čega je došlo do smene nekih od njih. Smenjen je i Rodoljub Milović, tadašnji načelnik Uprave kriminalističke policije, ali se i dalje ne zna zašto je do tih smena došlo, smatra Stevan Dojčinović: "Kada je Milović smenjen, Vučić je apostrofirao i pokušao da kaže da to nema veze sa Šarićem, ali nije dao obrazloženje zašto se to desilo i da li su ta dva događaja povezana. Pre smene divljale su medijske kampanje protiv policije, a pre svega protiv Milovića. To je trajalo nekoliko meseci, a počelo je Šarićevom izjavom u sudnici, nakon čega su mediji preuzeli svoju ulogu. Ono što je najzanimljivije je da niko nije video da je Milović jedan od perifernih aktera u priči oko Šarića. Slučaj 'Balkanski ratnik' iznela je Bezbednosno-informativna agencija (BIA) zajedno sa tužilaštvom. Policija je bila isključena jer se sumnjalo da odatle cure informacije. S obzirom na to da Milović nije bio u direktnoj vezi sa slučajem, interesantno je da ga je Šarić uzeo za glavnog neprijatelja. Do danas ne znamo oko čega su se oni zamerili. Od te smene nije ništa urađeno da se unapredi rad policije. Neke ključne pozicije i dalje su prazne, nisu dovedeni novi ljudi. S

druge strane, policija se poprilično zatvorila. Isključena je zvanična komunikacija sa novinarima, i prema mojoj informaciji, trenutno ne postoji nijedan tim koji se bavi organizovanim kriminalom."

Komentarišući smenu Rodoljuba Milovića, Prelević kaže da to nije jedinstven slučaj i da je i u ranijim periodima dolazilo do smena koje su pokretane preko medija, a nakon toga nije bilo nikakve prijave, pa ili oni nisu kriminalci ili su povlašćeni: "S obzirom na to da neke od njih znam, bliži sam ovom prvom. Postoji sprega politike, medija i policije, pa se pravi izbor kadrova u policiji, neki se sklanjaju, a neki disciplinuju. Mislim da je Srbija institucionalno slaba i prilično ruinirana, a ruiniraju je oni koji nemaju dana radnog staža nigde. Došli su na vlast i misle da su postali gospodari svih u zemlji. Ne mislim tu samo na aktuelnu vlast. Taj sistem ni pod Miloševićem nije bilo toliko razbijen iako je on sa svojom ženom na ovim prostorima bio apsolutni gospodar života i smrti."

Okolnosti pod kojima se Šarić predao i dalje su nepoznate i trenutno se mora verovati njemu i advokatu da je bio u Dominikanskoj Republici, kaže Dojčinović: "Šarić je u sudnici poentirao i rekao da on više ovde nije državni neprijatelj. Stvari su se promenile i kad je došla nova vlast, on je, kako kaže, video da se politička atmosfera promenila i da može da se vrati i ima fer suđenje. Rekao je i da je ubeđen da ga je prethodna vlast, koja nije bila u dobrim odnosima sa Crnom Gorom, ganjala zbog Mila Đukanovića, i da su na odluku da se vrati uticali izbori i formiranje nove vlade. Nakon što se predao, mnoge stvari su se promenile, pokrenuti su procesi koji su doveli do otežavanja sudskog postupka, krenule su medijske kampanje i čini se da su mu pojedini mediji dali podršku. Kada je reč o epilogu postupka, ne bi trebalo nagađati već treba sačekati da vidimo šta će se desiti."

POLITIČKI I DRUGI DOSIJEI

Komentarišući dosije Ivice Dačića koji je premijer Vučić pokazao Jovi Bakiću 2012. godine, Dojčinović kaže da u Srbiji to deluje prirodno i sistem funkcioniše na političkim ucenama: "Očigledno je da je reč o plodnom dosijeu koji onome ko ga poseduje daje mnogo mogućnosti

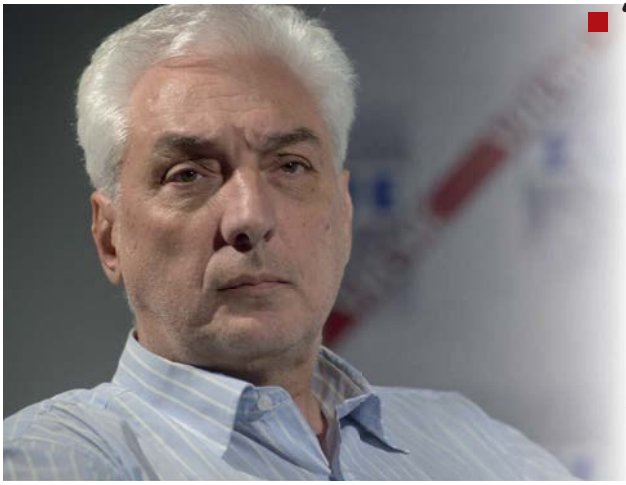
NOVA EMISIJA
NEDELJA, 7. JUN, 20h
WWW.VREME.COM/ZUMIRANJE
UŽIVO

OD SAD I NA MOBILNIM TELEFONIMA I TABLETIMA!

OTVORENO I BEZ CENZURE

KOMENTARIŠITE UŽIVO NA:
WWW.TWITTER.COM/NEDELJNIKVREME #ZUMIRANJE

"Srbija je institucionalno slaba i ruinirana, a ruiniraju je oni koji nemaju dana radnog staža nigde. Došli su na vlast i misle da su postali gospodari svih u zemlji. Sistem ni pod Miloševićem nije bilo toliko razbijen iako je on sa svojom ženom na ovim prostorima bio apsolutni gospodar života i smrti" Božo Prelević

"Kriminalci dosta napreduju, a država ne napreduje u njihovom jurenju, deluje tromo. Šverc kokaina je aktuelan, hapšenjem Šarića zaustavljen je samo je deo kartela, ali je i dalje mnogo njih u tom biznisu" Stevan Dojčinović

da manipuliše. Vučić je i pre izbora pričao o Dačićevim kontaktima sa kriminalcima, a on i važi za nekog koga godinama preko prljavih papira drže drugi politički akteri na vezi da radi sa njima. Dačić, kao takav na mestu ministra policije nije mogao da kontroliše čitav sistem i time je krenula epizoda u policiji koju obeležavaju žestoki unutrašnji konflikti, što se na kraju loše završilo i policija je sada prilično neuređena. Dačić i Stefanović su politički igrači i tako su i došli na ministarske pozicije. Razlika je u tome što je Dačić bio vrh svoje političke partije, a Stefanović je samo jedan od lojalnih ljudi Vučiću. Ne vidimo nikakve rezultate i plašim se da ono što se dešava u policiji deluje kao političko kadriranje i profesionalci teško mogu da napreduju. Sve se svelo na politički lojalan aparat koji se ne čini sposobnim za neke krupne korake."

Prelević nije saglasan u tome da nema profesionalaca i smatra da u ima mnogo ljudi koji znaju da rade svoj posao i brine ga što većina njih jedva čeka da ode u penziju i dodao da je centralno pitanje da li postoje stručni timovi koji mogu da se nose sa organizovanim kriminalom. "Problem je i to što ljudi ne shvataju šta znači organizovani kriminal. Kada imate jednu organizovanu kriminalnu grupu, ona se neće baviti samo jednom aktivnošću. Ona bi volela da kupi i neke medije, preduzeće, da asfaltira put, da se bavi poljoprivredom... Tu nastaju zanimljivi spojevi između "privrednika" i kriminalaca, gde je prvima potreban novac, a drugima ideje kako da taj novac legalizuju. Jedan veliki, vrlo interesantan uvoznik nafte je izgubio licencu, ali je drugi švercer sa Kosova dominantan, naročito kada treba tući ljude po Mionici i drugim mestima. Dešava se i da policija skloni nekog igrača sa tržišta da bi se pojavio drugi i to se nekad radi iz političkih, a nekad iz čisto koruptivnih razloga. Nije čudno što se ljudi ovde ubijaju i što je san svakog maloletnika da bude strani državljanin. Mnogo više energije treba uložiti ne da bi se pogodio jedan tajkun, to mora da se radi po svim kvartovima."

Dojčinović smatra da je šverc kokaina i dalje veliki biznis kao što je bio i pre nekoliko godina, ali da ni privredni kriminal ne može da se zaobiđe: "Kriminalci dosta napreduju, a država ne napreduje u njihovom jurenju, deluje tromo. Šverc kokaina je aktuelan, hapšenjem Šarića zaustavljen je samo je deo kartela, ali je i dalje mnogo njih u tom biznisu."

Mafija je kao i ranije dosta jaka, a jedan deo povezan je sa političarima, medijima i nekim privrednicima, smatra Prelević: "Razlika je što oni koji su bili glavni, a pre svega Zemunski klan, više ne postoje. Neki drugi klanovi su preuzeli njegovu ulogu, ali nisu toliko brutalni. Rat za tržište je očigledan, a crnogorska i albanska mafija dosta su jake. Ministar ima ideju da promeni zakon. Neke od tih odrednica mi se dopadaju, ali nisam siguran da je doveo najbolje ljude na najbolja mesta. U policiji je prilično rezignirano stanje. Svi su kivni zbog onoga što se desilo grupi žandarma zbog Andreja Vučića i mislim da je to policija protumačila negativno po vlast. Loše je i što su ljudi sa loših fakulteta došli do samog vrha. Oni nemaju kapacitet da se izbore, već gledaju i čekaju kako će jedan čovek da presudi." ¶

PRIREDILA: KATARINA STEVANOVIĆ

LJUBOMIR ŽIVKOV

Leptiriću, šareniću...

Mladalaštvo mi proticaše u svenarodnom divljenju Fjodoru Mihajloviču, samo ja ne mogadoh da uhvatim korak! Ne bih li pronikao u vrtogl. dubinu preslavnog dela, čitah i ono što nije bilo u školskoj lektiri: bejah nailazio na maestralna poglavlja, ali i na bezvezarije, na proizvoljnosti, previde... Avaj, nisam to rekao ni svom kumu, četiri godine starijem od mene (koji je svojom prisnošću sa Dostojevskim umnogome očarao tek diplomiranu učiteljicu sa kosom boje slame: bejah ljubomoran i zavidljiv, iako kao maloletnik nisam ulazio ni u širi izbor, taman da sam imao objavljen esej o "Zlim dusima"); i nastavnici u gimnaziji su na pisca *Braće Karamazovih* gledali kao na božanstvo, a ja bih o svakom njegovom romanu mogao reći samo da mi se čini neujednačenim.

Tek pre desetak godina dobio sam Nabokovljeve eseje o ruskoj književnosti, i gle, neznanac mi u mnogo čemu dade za pravo!

Kao junoša protivio sam se učiteljskoj i kritičarskoj navadi i navici da su život piščev i njegova umetnost dve strane istog novčića, te da će delo biti pravilno shvaćeno samo ako se do tančina sazna kako je umetnik živeo, je li oskudevao u novcu, je li bio podstanar, kockar, alkoholičar, homoseksualac, koliko ga je poverilaca vijalo etc. No way! Ja samo čitam romane, a vadim pištolj kad me neko pita šta je pisac hteo da kaže (ova me zadrtost krasi do ovih, evo, poznih mojih dana): 1. Šta je pisac hteo da kaže ne može se nikada pouzdano znati, ili se ne može uopšte znati (čak i ako pisac obelodani svoj kredo, svoju poetiku i tehniku, ne može mu se, ne sme mu se verovati); 2. Namera i vodilja piščeva posve su nevažni: mi se suočavamo samo i sa svim onim što je na kraju ispalo.

Kako me je oduševio, pa nakratko iznenadio Vladimir Nabokov, da bi jednom jedinom rečenicom bio vraćen na svoje mesto

Tako sam i o životu Dostojevskog znao malo da se manje nije moglo ni znati, čak mi je smetalo i što znam kako je jednog trenutka kod nepoznatog ruskog fotografa izgledao: nisam hteo da me njegov pogled, crte, frizura i redengot prate dok čitam dogodovštine njegovih junaka.

Nisam, shodno tome, imao nijednu olakšavajuću okolnost za književnika (oskudacija, pisanje za časopise, dugovi, rokovi, poroci), držao sam da je visokonadaren, ali neakkuratnyi, umalo da napišem aljkav, i sve dok nisam blagonabasao na Nabokova nisam upoznao nikog kod koga bih naslutio nevericu u genijalnost Dostojevskog (jesam, kod Borhesa: pita novinarku veruje li ona da se ljudi ponekad ponašaju i da govore kao što govore junaci Dostojevskog).

Vladimir Nabokov je bez sumnje u više navrata čitao Dostojevskog, našao je više humora nego što sam ja našao, priznao mu je dar za pisanje krimića i drama, ali je ukazao gde je sve Fjodorova književnost šuplja i drugorazredna; naročito mi je prijala profesorska ocena da F.M.D. ne pripada prvoj ruskoj ligi, gde su Tolstoj, Gogolj...

Nedavno sam u E-novinama – čiji se jedan urednik latio prosvetiteljskog posla, objavljuje tekstove Valtera Benjamina, Gombroviča, pesme Šimborske – nanovo čitao Nabokova, o čijoj prirodnjačkoj karijeri naravski da nisam bio izvešten: bio profesor u Americi, pisao na engleskom, to mi je kao stvorenju ravnodušnom prema životopisu stvaraoca bilo puna kapa, kad u tekstu o *Loliti* – imam šta i da vidim:

"Svakog leta moja supruga i ja idemo u lov na leptire. Uzorci se poveravaju na čuvanje naučnim ustanovama kao što su Muzej uporedne zoologije u Harvardu ili zbirka univerziteta Kornel. Etikete sa oznakom mesta, čiodama pribodene ispod ovih leptira, biće prava blagodat nekog naučnika iz dvadeset prvog veka sklonog potajnoj biografiji."

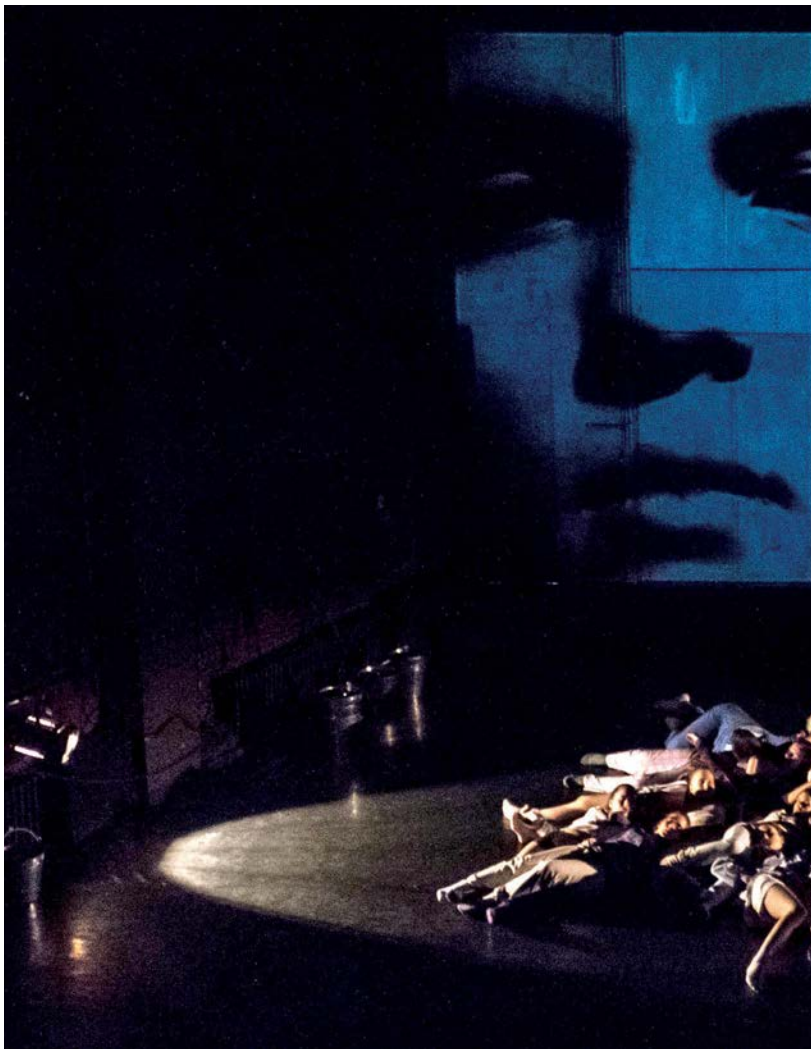
Nisam znao da ste imali dva suvozemna meredova kojima ste lovili bespomoćna, bezopasna i neškodljiva stvorenja, skratili ste mnogi ionako kratak život, da obradujete buduće naučnike! Nisu to pacovi, koji daju silne živote za naučna istraživanja, jer su po mnogo čemu, pa i po naravi, nalik nama – šta će proizići iz proučavanja probodenih i sasušenih bića? Ako ste ih lovili zbog žene koju ste voleli, a koja se odala toj morbidnoj rekreaciji, to je još đene-đene, ali, sve u svemu, iznenadiste me: hvatanje leptira zar nije zamena za lov, odurnu feudalnu razbibrigu, gde ne rizikujete ni koliko engleski lord kad ide u hajku na lisice...

I samo što sam ga posthumno, bespomoćnog poput leptira, naružio zbog lova (pri čemu ne zamišljam kako pisac mora da pije poput Hemingveja, kako je obavezan da nosa vojničku torbicu kao D. Erić, ili da se maskira u Šerloka Holmsa kao Matija; može, dakle, do mile volje da vija leptira, kao što smo mi nad još neklasalim žitom hvatali tzv. kokice koje će u školi dobiti naučno ime: gundelj!), naiđem ponovo na misao koja Nabokova vraća na moju ličnu visoravan, gde sam samovoljno nastanio petnaest ili dvadeset poslenika pis. reči:

"Moja je lična tragedija, koja ne može, i čak ne treba, da bude ičija briga, što sam morao da napustim svoj prirodni govor, svoj nesputani, bogati, bezgranično poslušni ruski jezik zarad drugorazredne vrste engleskog, lišene ma kojeg od onih aparata – varljivog ogledala, crne somotske pozadine, podrazumevanih asocijacija i tradicija – koje domaći iluzionist, s razlepršanim peševima fraka, može da magično upotrebi kako bi, na vlastiti način, prevazišao tu baštinu." ¶

MOJ KRIK IZ

Osećam obavezu da govorim o holokaustu. Sve veću, što nas je manje živih koji možemo da svedočimo o tom Vremenu Zla. Istovremeno mi se sve besmislenije činilo to što imam da kažem, činilo mi se da malo ko želi da čuje, želi budućnost koja se seća mojih strašnih vremena. Pogotovo u Srbiji, u Beogradu, koji su tako temeljno očišćeni od Jevreja. A onda su učenici Treće beogradske gimnazije kriknuli na pozornici Bitef teatra. Taj krik devojčica i momaka sedamdeset godina mlađih od mene bio je moj urlik, moj protest što je svet takav, kakav jeste, moj vapaj za roditeljima, plač za svim mojim mrtvima, za koji ja nisam nikad bio sposoban

Piše: **Ivan Ivanji**

U Nemačkoj i Austriji više desetina puta sam pozivan da govorim o koncentracionim logorima pred različitom publikom, najčešće u školama, u Srbiji doskoro nikada. Logično je da je u zemlji koja je odgovorna za holokaust interesovanje drugačije nego kod nas. Zbog toga sam se iznenadio, ali rado odazvao pozivu profesorke Jelene Kručičanin da 23. oktobra prošle godine dođem u Treću beogradsku gimnaziju i razgovaram sa učenicima na tu temu, jer se u okviru nekog projekta posebno pripremaju za nju. U principu, uvek se odazivam kad neko želi da razgovara sa mnom o holokaustu, mislim da je to moja obaveza, obaveza svih nas koji smo nekim čudom još živi i možemo da posvedočimo šta se zaista događalo, ali u prvi mah tom razgovoru sa srednjoškolcima nisam pridavao poseban značaj. Tek pola godine kasnije saznaću da sam se uključio u nešto što će me oduševiti.

Upravo tokom ovog maja slučajno sam pozvan na nekoliko međusobno nepovezanih programa u Beogradu, koji su za cilj imali borbu protiv zaborava.

PERFORMANS U TOPOVSKIM ŠUPAMA

Gabrijela Nikolić, likovna umetnica, koja je dve decenije provela u Kanadi, a sad je u Beogradu, smogla je snage da pred zidom Topovskih šupa 17. maja organizuje performans koji je nazvala "Jedan život ima 52 dana", posvećen jevrejskim žrtvama holokausta. Možda sam isuviše konzervativan, ne bih umeo čak ni da objasnim šta se sve danas naziva performansom, svakako akciona umetnost koja prevazilazi stare forme, pa nisam do kraja shvatio simboliku dešavanja koje nam je priređeno. Učestvovao je hor "Braće Baruh", izveo je nekoliko veoma lepih, prigodnih tačaka. Peklo je sunce, ja već dosta teško stojim na nogama, doneli su mi odnekud stolicu, bio sam jedini koji je sedeo, pa mi je bilo neprijatno. Za mene je bitno što su odavde Jevreji i Romi kao taoci odvođeni na streljanje od 22. avgusta do 12. decembra 1941. Verovatno je među njima bio i moj otac. O tome sam pre dve

DEČJIH USTA

foto Pavle Kaplanec

godine pisao u "Vremenu", a Gabrijela Nikolić se izričito poziva baš na taj tekst kao inspiraciju i zbog mog skeptičnog pitanja da li će se iko svega toga sećati kaže: "Moj odgovor njemu je, sećaćemo se."

Spomen-ploča na starom, oronulom zidu, koji je namerno ostavljen u tom stanju, postavljena je prilično svečano 27. januara – na Dan holokausta – 2006. godine. Parče zemlje pred njim nazvano je tada spomen-parkom. Pošto nekoliko puta nedeljno prolazim taksijem pored tog zida, mogu da posvedočim da danas o parku nema ni govora, postoji, doduše, nekakva staza do zida, ali na rubu "parka" susedi suše veš, baca se đubre – kao na mnogim drugim zelenim površinama mog Beograda – iz Tabanovačke ulice, koja jedina prolazi pored obeležja sa pločom, niko ne može da vidi da je ovde nekada nečega bilo, što bi valjalo zapamtiti, a što je trajno obeleženo. Jedan od beogradskih zaboravljenih spomenika. Niko ne zastaje da bi se obavestio o čemu je reč. Tom ulicom tutnje kamioni i automobili, pešačka staza uopšte ne postoji, pa zbog toga pešaka gotovo da i nema.

Na performans je došlo svega četrdesetak ljudi, ako se ne varam, svi isključivo iz Jevrejske opštine Beograda, nijedan predstavnik bilo koje državne ili političke institucije. Koliko sam zapazio, čak ni predstavnik Roma nije pozvan ili nije našao za shodno da se pojavi. Novinska agencija Tanjug je, kao što je red, kratkom vešću javila da se nešto zbilo. Posle toga je zavesa zaborava ponovo mogla da se spusti pred Topovske šupe.

Kada je to sve već tako, možda bi bolje bilo da ničega nema, jer upravo ta poseta mi je govorila da osim "nas" – a ko smo to "mi"? – ovo ovde nikog ne zanima.

Delta (Miškovićeva Delta) tvrdi da namerava da još ove godine počne izgradnju velikog tržnog centra na čijem ulazu bi se dostojno obeležilo šta se na istom mestu događalo 1941. godine. Projekat je izradio arhitekta iz Izraela, o čemu sam pisao u "Vremenu". Predsednik Saveza jevrejskih opština dr Ruben Fuks rekao mi je da je bio u kontaktu sa arhitektima, da je projekat promenjen, proširen i na jednu od starih baraka, koja će biti sačuvana...

POSLEDNJE ODREDIŠTE AUŠVIC

Istorijski muzej Srbije otvorio je 15. maja izložbu "Poslednje odredište Aušvic", koju je zajedno sa povelikim stručnim timom, koliko ja znam, inspirisao i priredio neumorni Milan Koljanin. Zaista je najzad prikupljena ona ogromna građa o najvećem logoru smrti, koja je relevantna za Srbiju i logoraše iz Srbije, filmovi, fotografije, arhivski materijal, usmena svedočanstva poslednjih živih svedoka i njihovih porodica. Na odgovarajućim panoima zabeleženo je preko 10.000 imena. Izložba je otvorena do 10. jula, predviđeno je i pet javnih tribina, na prvoj, "Svedoci Aušvica", 21. maja učestvovao sam i ja i da odmah kažem, samo petorica nas, koji smo bili u Aušvicu, bili još smo živi i dovoljno zdravi da smo mogli da se pojavimo. Petoro od deset hiljada. Živih svedoka uskoro više neće biti.

U ime vlasti na taj razgovor nije došao niko, od političara samo Borko Stefanović iz DS-a. Prisutno je bilo tridesetak pretežno mladih ljudi, iako su pozvani na razgovor sa nama samo je jedan od njih postavio pitanje, i to o međusobnoj solidarnosti zatvorenika u Aušvicu. Nisam bio zadovoljan. Nije bilo zvučnika, ni »

DECA PAMTE: Iz predstave *Nevidljivi spomenici* foto Pavle Kaplanec

mikrofona, koji bi se prineo publici, jedva smo se razumevali. Nismo rekli ništa novo. Pročitan je, na primer, apel bivših logoraša Aušvica iz Jugoslavije, koji je još 1991. godine upućen tadašnjim rukovodstvima zajedničke države da sačuvaju zemlju.

Dobro je što izložba naglašava koliko je Jevreja iz Bačke odvedeno i ubijeno u Aušvicu, ali isto tako da su tamo stradali i mnogi partizani i partizanke, da to nije bilo odredište samo za ubijanje Jevreja, nego je u početku bio namenjen Poljacima.

Nisam otišao obogaćen nekim vrednim iskustvom, nego opet pomalo tužan. Pomislio sam, eto, pojedinci kao Gabrijela Nikolić i Milan Koljanin bore se za uspomene, za sećanje na užase koncentracionih logora, jer nas koji smo to doživeli gotovo da više nema, slabi smo, stari, pomalo i ravnodušni, jer ništa više ne možemo da učinimo. Izlazeći na Trg Nikole Pašića bio sam uveren da tragedija logora odlazi u zaborav. I ranije sam često tvrdio da nije stvar poslednjih svedoka Vremena Zla, da li će se i kako u budućnosti pominjati zločini nacista, nego mladih, koji će urediti svoj život prema svojim idejama, a oni, razume se, gledaju u budućnost, a ne u prošlost. Ako njih bude baš briga za nas, to je njihova stvar, reč je o njihovom životu.

PRINUDA NA SEĆANJE

U Nemačkoj postoji zakonska obaveza da svaki gimnazijalac u toku svog školovanja bar jedanput organizovano mora da poseti memorijalni centar nekog bivšeg koncentracionog logora. Centralni savet Jevreja u Nemačkoj čak je zahtevao da se to proširi na sve škole, da svaki učenik posle svoje devete godine života mora sa tim da bude suočen. Dobro, reći će neko, to važi za Nemce, njihove dede i pradede su osnovali i vodili te logore, ali šta se to tiče nas u Srbiji? Na neki način isto se ovih dana pitala vodeća, desna partija Bavarske, CSU. Njena argumentacija je da baš u školama nižeg ranga od gimnazije ima mnogo stranaca i da njih ne treba prisiljavati da se suočavaju sa takvim temama, jer ih ne bi ni razumeli. Ja bih tiho dodao da su saznanja o logorima jednako zanimljiva za potomke žrtava, kao za potomke zločinaca, takođe i za sve potencijalne žrtve i dželate, a to su, nažalost, svi ljudi na svetu, kao što dešavanja na raznim meridijanima i sada dokazuju, ali ne bih zakonom nikog prisiljavao ninašta.

Martin Valzer poslednji je živi predstavnik velike četvorke pisaca koji su, po mom mišljenju, obeležili nemačku književnost druge polovine XX veka, one nove Nemačke izrasle posle rata, "nemačkog čuda", koji su najupečatljivije pisali o njoj. U njih spadaju Hajnrih Bel (1917–1985), Zigfrid Lenc (1926–2014) i Ginter Gras (1927–2015). Ta četvorica su u svojim delima najozbiljnije obradili period koji ja nazivam Vremenom Zla. Valzer je 1998. godine dobio "nagradu za mir", koju svake godine dodeljuje udruženje nemačkih knjižara na međunarodnom sajmu knjiga u Frankfurtu na Majni. Zbog njegovog govora tim povodom izbio je skandal. On je, pored ostalog, izjavio:

"Nema čoveka, koga možeš shvatiti ozbiljno, nema čoveka pri čistoj svesti, koji bi mogao da pokušava da još nešto dosoli užasima u Aušvicu, ali ako mi svakoga dana mediji pod nos stavljaju tu prošlost, onda zapažam da se nešto u meni brani protiv te neprekidne prezentacije naše sramote(...) pa pokušavam da gledam u drugu stranu." Takođe je rekao da se "... sramota instrumentalizuje u sadašnje svrhe". Ja, bivši logoraš, razumem Valzera i slažem se s njim, ali mediji i političari u Nemačkoj su graknuli na njega da to nije bio "govor mira". Shvatili su ga pogrešno, kao da je zahtevao da se o svemu tome više uopšte ne govori, počeli da tragaju za antisemitizmom u njegovim romanima.

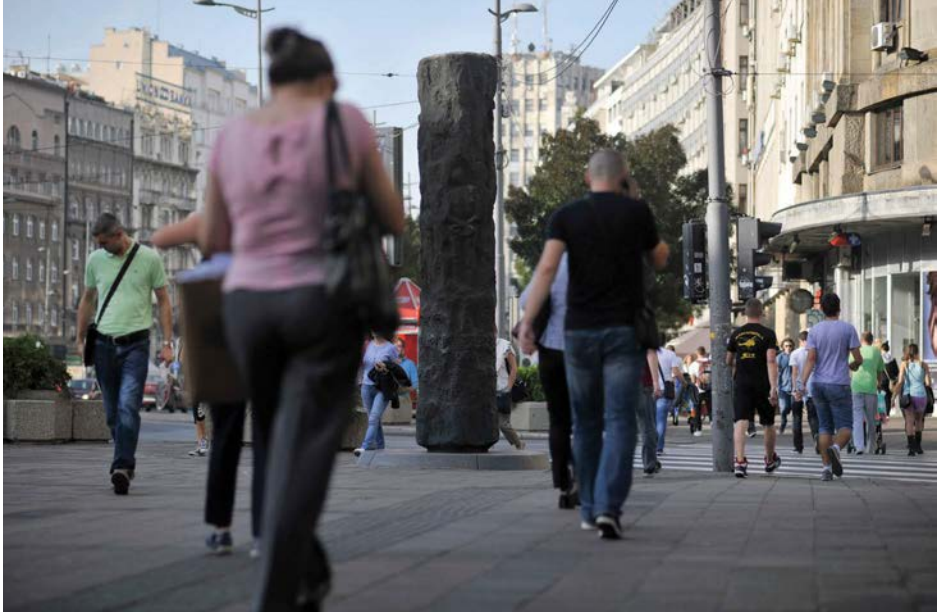
I opet postavljam pitanje: šta se to tiče nas u Srbiji? Zasad nemamo problem da mladim ljudima dosađujemo pričama o nemačkim koncentracionim logorima – dosađujemo im sa drugim temama, koje možda odbacuju, jer se isuviše napadno insistira na njima – ali za mene je važno pitanje da li ćemo sa "našim" logorima u Beogradu, pre svega sa Starim sajmištem i sa Topovskim šupama, jednog dana početi da delujemo kontraproduktivno, jer će nam reći: "Mi smo treća generacija posle tih strahota, ostavite nas na miru!"

NEVIDLJIVI SPOMENICI

Tužan sam, pitam se da li treba da umuknemo, ali iznenada doživljavam preokret. Sve što sam do sada rekao, sve sumnje, zabrinutost, koja polako prelazi u ravnodušnost, odbacujem, pošto sam 19. maja u Bitef teatru posetio predstavu "Nevidljivi spomenici".

Ne umem da odredim žanr scenskog izvođenja kome sam prisustvovao. Dok publika ulazi na prostoru pred njom nepokretno leži dvadesetak mladih, oskudno odevenih tela prebačenih jedno preko drugog u avetinjskoj polusvetlosti. Podseća na gomile mrtvih logoraša na koje su naišli oslobodioci koncentracionih logora, a izvođači, učenice i učenici Treće beogradske gimnazije, leže nepomično, stiče se utisak da i ne dišu petnaestak minuta dok se publika najzad ne razmesti. Zatim počinju monolozi, dijalozi izvođača, direktno obraćanje publici oštrim, provokativnim, zbunjujućim pitanjima, javljaju se horovi kao iz antičkih, grčkih tragedija, solo pesme, igre, povremeno gotovo ludački, neumorni, ritmički pokreti mase. Dešavanje je tako intenzivno da i publika gubi dah.

Potrebno bi bilo vremena, koliko traje sam taj lament, da bi se nabrojala sva

(NE)VIDLJIVA ISTORIJA: Spomenik obešenim rodoljubima na Terazijama foto M. Milenković

pitanja koja se pokreću. Počinju sa deklaracijom Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima, pa nastavljaju sa Hitlerom i konstatacijom da ime Hitlera svi znamo, ali niko ne zna ko je sastavio tu najvažniju izjavu o ljudskim pravima, koja važi za sve nas, a ne drži je se gotovo niko. Da li se svi mi na neki način divimo Hitleru? To se pitanje postavlja tako ironično, tako cinično, da pogađa do srži. Pominje se šest miliona ubijenih u Aušvicu i otpočinje brojanje do šest miliona, kaže se koliko bi za to trebalo vremena, da bi se poludelo od samog brojanja, a kamoli od ubijanja ljudi šest miliona puta. Propituje se prošlost dedova i pradedova izvođača, negdašnjih partizana i četnika, a od tolikih samo jedna devojka kaže da može da bude ponosna na jednog svog pretka. Prolazi se kroz istoriju civilizacije i tvrdi da je to istorija holokausta, nabrajanje masovnih ubistava.

Mnogo se govori o spomenicima u Beogradu, i onih kojih nema i onih kojih ima, ali ih ne vidimo, kao što je spomenik petorici ljudi koje su Nemci obesili na uličnoj rasveti na Terazijama 17. avgusta 1941 – jednog učenika, jednog krojača, jednog obućara i dva zemljoradnika (vidi *Vreme* br. 1241, tekst Ivana Jevića "Terazije, 17. VIII 1941, *prim. ur.*). Spomenik stoji na tom mestu, samo što ne udarimo u njega, ako žurimo preko Terazija, a ne znamo zašto taj stub ovde "smeta", za njega su znali samo lopovi, koji su ukrali bronzanu tablu sa objašnjenjem šta on znači, pa se ta ploča morala obnoviti.

GDE BI BREHT APLAUDIRAO

Izvođači, učenici gimnazije, amateri u najplemenitijem značenju te reči, govore bez patosa, kad treba ljutito, besno, kad treba cinično, intenzivno i potresno, kao solisti i kao članovi hora, koji je ovde simbol jedne nove zajednice. Po intenzitetu mene je ta predstava podsetila na izvođenje "Kose" u režiji Mire Trailović, a po strahoti iskaza na "Haleluju" Lebovića i Obrenovića, ali izvedeno tom naivnom, nevinom, strasnom energijom, po utisku nadmašuju sve što profesionalci umeju. Ne, to nije profesionalna pozorišna predstava, to je scenska pitalica i tuga bez ijedne laži. Ja mislim da bi Bertolt Breht gromoglasno aplaudirao i rekao da je to njegov najbolje shvaćeni "Fau efekt", ali teorija dramaturgije ovde nije bitna.

Naravno da takva dela, kao što je to scensko dešavanje, ne nastaju spontano. Dugačak je spisak pokretača. Jelena i Milena Bogavac su izradile koncept, takođe odgovaraju za režiju i dramaturgiju, kompozitor originalne muzike ja Atila Antal, za scenski pokret se potpisuje Zvonimir Peranić, za koreografiju Rada Kovačević, brojni su asistenti, mentori, stručni saradnici, ali sve se na kraju svaljuje na mlada ramena dvadeset troje učenica i učenika Treće beogradske gimnazije, koji se na programu potpisuju ne samo kao izvođači, nego kao koautori.

Predstava je, kao što se kaže u programu, nastala kroz višemesečni istraživački, umetnički i edukativni proces uz podršku Instituta "Gete" iz Zagreba, Bitef teatra i beogradske Treće gimnazije. Pomoć neke ovdašnje državne institucije ili domaćih sponzora se ne pominje.

KRIK U MOJE IME

Celi naslov onog što smo videli glasi "Nevidljivi spomenici – priručnik za čitanje grada – dokumentarna pozorišna predstava o sećanju na Drugi svetski rat, antifašističku borbu i holokaust u Beogradu". Prvi utisak je da je poruka strašna, doslovno se kaže da nismo ponosni na naš grad, gde su spomenici nevidljivi, nismo ponosni na naš patriotizam, na našu prošlost, na svoje roditelje, na sebe, ali drugi utisak je suprotan i trajan, upravo time, što se o svemu tome govori tako otvoreno, sa takvom tugom, ali i žestinom, dijalektički sve se to opovrgava i ostaje nada da ta generacija otelovljena u dvadeset troje gimnazijalki i gimnazijalaca ne dozvoljava da se zaboravi užas, a istrajava na tome šta mora da bude dobro. Mora! Ne sećam se da sam ikada na sceni video toliko energije, strasti i discipline.

Ja sam imao priliku da 29. maja vidim peto izvođenje predstave čija je premijera bila 26. i 27. marta, u Beogradu ju je do sada videlo oko 800 ljudi. Mediji su objavili šta se dogodilo, ali do sada nije bilo nijedne stručne, pozorišne kritike. "Nevidljivi spomenici" su ušli u selekciju BITEF festivala u okviru BITEF Polifonije (prateći program BITEF-a), a krajem juna biće izvedena u Novom Vinodolsku u Hrvatskoj u okviru završne faze projekta "Dvostruki teret". Taj projekat "Dvostruki teret: učenje o nacionalsocijalizmu i holokaustu u Evropi" podržava Evropska unija, kaže se da je namenjen učenicama i učenicima gimnazija iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Mađarske". Ne znam šta drugde pripremaju, ali mislim da možemo da budemo ponosni što će to što sam video predstavljati Srbiju.

Već od sredine predstave sam se pitao kako će uspeti da se završi na dostojan i dramaturški potresan način? Kojim rečima? Nema tih reči. A onda je na kraju tih dvadesetak gimnazijalaca neartikulisano zaurlalo. Viknulo, da su mi bukvalno suze pošle na oči. Taj krik devojčica i momaka sedamdeset godina mlađih od mene bio je moj urlik, moj protest što je svet takav kakav jeste, moj vapaj za roditeljima, plač za svim mojim mrtvima, za koji ja nisam nikad bio sposoban, očajni, posmrtni krik svih nas svedoka onog Vremena Zla, koji smo zanemeli, jer nismo više znali šta da kažemo ili prosto zbog toga što smo ubijeni, ugušeni, usmrćeni... Neko nas je razumeo, neko me je razumeo.

Hvala, deco. ¶

Sterijino pozorje 2015.

Kazimir, Dolar i drugi

Jubilarno Pozorje prikazalo je manje-više realno stanje našeg teatra, što je i zadatak ovakvog festivala, a valjda i doprinelo kreiranju nekog boljeg, što mu je takođe misija

Utorak je, dan osmi u kalendaru šezdesetog Sterijinog pozorja, jedan zapravo srećan dan za mnoge: večeras je poslednje "takmičarsko" veče, potom sledi žiriranje za nagrade, a sutradan i svečana dodela, uz poklon-predstavu *Violinista na krovu* (koprodukcija Srpskog narodnog pozorišta i Ujvideki szinhaz); glavnina je, dakle, iza nas, kraj se više nego nazire, ali nagrada još nema, samim tim ni sreće pobednika ni gorde uvređenosti nepravedno nenagrađenih – a to su, po vlastitom uverenju, svi nenagrađeni. Avaj, utorak je i veče kad se zaključuje novi broj "Vremena": pre odgledanih Dr Nušića i Vučjaka, i pre odlučivanja o nagradama. Kad novine izađu vi ćete o tome već sve znati, a vašem hroni-

***Kazimir i Karolina*, Atelje 212, Beograd**

***Mister Dolar*, Narodno pozorište Subotica**

čaru će ovaj put biti uskraćena prilika za javno čantranje nad odlukama žirija, onog "glavnog" (u kojem su Milivoje Mlađenović, Branka Krilović, Olga Dimitrijević), jer žirija je zapravo nekoliko, u jednom od njih je i vaš skromni izveštač, u onom za najbolju pozorišnu kritiku objavljenu između dva festivala (zajedno s Ivanom Medenicom i Igorom Burićem).

Selektorka Marina Milivojević Mađarev odabrala je osam predstava za "glavnu", selekciju nacionalne drame i pozorišta, te tri za famozni međunarodni program Krugovi (o tim predstavama u sledećem broju), svakako najbolju novu tekovinu ovog festivala u XXI veku. Na njih se prirodno naslanjaju dve predstave u programskom segmentu "Kako nas drugi vide", te jedno specijalno gostovanje. Počelo je *Providencom* Stevana Koprivice u režiji Egona Savina i produkciji Centra za kulturu Tivat, a po motivima Čehovljevog Ujka Vanje. Reklo bi se da su "kuloari" bili pretežno nezadovoljni ovakvim otvaranjem, "nedovoljno reprezentativnim". Lično za to mnogo ne marim, a u *Providenci* sam uživao u onoj meri u kojoj je čehovljevska melanholično-pasivna rezistencija prema strahoti postojanja suštinski očuvana, a opet i transponovana u mediteransko podneblje, ali ne ono razgledničarski osunčano i lakoživotno, ni ne daj bože karikaturalno montenegrizovano, nego u vlažni, plesnjivi, kišoviti svet Boke Kotorske tridesetih godina, u jednom naizgledno "aistorijskom" trenutku, gde samo povremeni preleti nekog nevidljivog jeroplana i jedan gotovo uzgredni spomen Benita Musolinija (koji da "lijepo pjeva") ukazuju na ono što se sprema, a što će tu kužnu melanholiju svakako razvejati, mada to nikome neće doneti dobra... Čehova je jako teško upropastiti, nije se to dogodilo ni u *Providenci*, osim u ponekom iskliznuću na mah; među glumcima je dominirao Nebojša Cile Ilić kao bokeljski ujka Vanja iliti dondo Vojin, sav od treperenja jednog životnog poraza, pun gorkog samosaznanja s kojim više ne može učiniti baš ništa pametno, nego samo na trenutak objaviti svima da mu je sve jasno, a potom nastaviti svoje tavoreće avetanje ka smrti.

Kako u ovom pregledu/preletu festivala neću dalje pratiti toliko hronologiju koliko liniju asocijacija, idemo na drugu predstavu iz Crne Gore, *Urnebesnu tragediju* Dušana Kovačevića, u režiji Veljka Mićunovića i produkciji Crnogorskog narodnog pozorišta. Ovo je, nažalost, jedina sasvim neodbranjiva odluka selektorke. Za početak, taj komad napisan u sam osvit devedesetih onaj je kojim je veliki Dušan Kovačević počeo soje sumorno otklizavanje u drugorazrednost, da ga više nikada trajnije ne obustavi; ne zato što je naprasno "zaboravio da piše", nego zato što su došla vremena za koja on više nije imao interpretacijski ključ koji bi bitnije nadilazio nivo parapublicističke banalnosti. Bilo je svakako i slabijih interpretacija ovog komada od CNP-ove, ali je opet nejasno čemu zapravo ova predstava danas? Videli smo mnogo strke i vike nizašta, jednu nerazgovetnu ili debelo prestarelu metaforu porodično-pozorišnih odnosa koja valjda ima biti i metaforom nacionalnih i ideoloških sporova, a sve to u maniru pučkog teatra koji je mutirao u nekom estradnom pravcu u kojem prostota postaje samoj sebi samoobožavajuća svrha, recimo, u kojoj je muž toliko namlatio ženu da ova hoda na štakama, a onda je on valjda deset puta u predstavi onako kljakavu spotakne pa ona padne, što izazove grohot kod dela publike; neka

neprijatelji naroda

ba... starija građanka iza mene toliko se cereparila da sam se zabrinuo – ne za nju, nego za kulturu iz koje taj i takav smeh proizilazi. Rado ostajem naivan, pa pitam: *ljudi, šta je smešno*?! A propos Kovačevića, s netrpljenjem se očekivao *Balkanski špijun* u režiji Cujoši Siđijame i izvođenju trupe A la place iz Tokija. Bilo je to neobično, svakako dragoceno iskustvo: simpatični majstori celuloidne loptice iz zemlje izlazećeg sunca, po svoj prilici ne sasvim vrhunski predstavnici savremenog japanskog teatra, doneli su *Balkanskog špijuna* koji se vrlo verno drži Kovačevićevog teksta – tu se ruka velikog majstora odlično vidi, jer tekst niti je ostario niti se izgubio u prevodu – ali ovdašnjoj je s njime preupoznatoj publici (ima li nekoga da makar istoimeni film ne zna napamet?) to moglo biti zanimljivo tek na razni "egzotičnog" fenomena; bitnijeg estetskog "dobitka" tu nije bilo, tek brzo zasitljive hrane radoznalosti. Ilija Čvorović se jako dernja i strašno mlatara rukama, likovi uglavnom ne gledaju sagovornika nego ukočeno-deklamirajuće zure u publiku... Izašao sam posle tri četvrti sata i otišao na pivo, a još toliko kasnije sam se vratio, jer sam bio radoznao kako li izgleda brat Đuro, i ima li tešku ruku. Dobar je Đuro... Najdirljiviji momenat zbio se na poklonu publici, kad je Mira Banjac izašla na scenu i poklonila cvet i zagrljaj svojoj japanskoj "sestri", glumici koja je tumačila rolu Danice...

Šta su još bili raznoliki "rukavci" i estetska ili kakva druga egzotika ovog Pozorja? *Život stoji, život ide dalje* Filipa Vujoševića (režija Jelena Bogavac, Bitef teatar) iskušavao je strpljenje dobrog dela publike s začudnim, kontradiktornim rezultatom: teško je reći kakva je to predstava "u celini", jer jedva da ima neke celine u ovoj fragmentarno "nabacanoj" priči koja se vrti oko sudbine nezaposlenih, "suvišnih" glumaca, ali i prirode tzv. angažovane umetnosti danas i ovde. Na momente (namerno?) iritantno isprazna i *dorčolski* folirantska, na momente pk duhovit i briljantna, sa šašavo uspelim dosetkama, vešto plasiranim ironijskim strelicama i pre svega izvanrednom ulogom Slavena Došla (Došle? Došloa?), koji je maestralno "loše" svirao violinu, a onda nam u dahu izdeklamovao kompletnu Rezoluciju 1244, tako da bi ga i Koštunica Vojislav gledao s divljenjem! Ako je ova predstava "tradicionalnije" gledaoce ostavila hladnim, *Dok nas smrt ne razdvoji* Mire Furlan (režija Miki Manojlović, Radionica integracije) bila je na suprotnom kraju emotivnog spektra. Nije to nimalo iznenađujuće jer je ova priča o odrastanju mlade glumice u senci bolesti, smrti, istorijskih opterećenja, a osobito intimnih izdaja, tajni i laži, od one emotivno angažujuće pređe kakva gledaoca ili ostavlja ravnodušnim negde "izvan", ili ga potpuno usrkava u sebe. Mane ovog teksta su znatne, tu zapravo nema pravog dramskog sukoba nego tek jedne potresne *situacije* koja je takva kakva je od početka do kraja i vodi neminovnom razrešenju; no, ovo je predstava velike glume Anite Mančić i naročito Jasne Đuričić, a i sam Manojlović ih podržava majstorski odmerenom rolom prisutno-odsutnog muža, agensa spoljnog sveta u ovoj zagušljivoj odaji umiranja. Treća "egzotika" je specijalno gostovanje *Hotela Kosovo* srpske scene Narodnog pozorišta u Prištini, što će reći u Gračanici. Ovaj *brutalnopolitički kabare* (definicija moja) Nenada Todorovića kroz morbidno-pikarsku priču o tragičnoj sudbini jednog srpskog povratnika na današnje Kosovo ima nameru da obuhvati celu "ljepljivu smjesu upitnika" srpskih i albanskih kosovskih gluposti i predrasuda, ali i ulogu "međunarodne zajednice". Zahvat je to velik, možda i pretežak za jednu predstavu, ali opet i neophodan. Dobro je da smo videli ovu i ovakvu stranu kosovske priče jer je ona najređa. Krajnji je rezultat šarolik, predstava je nabijena sjajnom performerskom energijom pre svega sasvim mladih aktera, a "duhom" je šizofrena kao i sama kosovska situaci-

***Balkanski špijun*, trupa A la place, Tokio**

***Hotel Kosovo*, Narodno pozorište Priština, Srpska drama sa sedištem u Gračanici**

ja, dometom negde na pola puta između plemenitog, u kontekstu u kojem se odigrava verovatno nije preterano reći i herojskog napora da se sopstvena situacija sagleda što je više moguće iznad prizme banalnih podela, i istovremeno nemogućnosti nadilaženja sopstvene uskraćenosti i frustracije, ma koliko sasvim razumljive. Sumarno rečeno: kad radi dobro, *Hotel Kosovo* radi kao osavremenjena verzija nekadašnjeg Indeksovog radio pozorišta obogaćenog veštinama savremenog političkog kabarea, a kad pada, onda padne negde u blizinu Kursadžija; pa ustane, pa opet u krug... *Prst obarač metak pištolj* Nenada Prokića (režija James Yarker, Stan's »

cafe, Birmingham, UK) još je jedna priča koja se "nakačila" na stogodišnjicu tzv. Velikog rata, s tim da autor koliko razmatra uzroke i korene tadašnje situacije, toliko i povlači (sumorne) paralele s današnjicom. Slagali se ili ne s autorovim viđenjima, to što slušamo ne funkcioniše kao dramski tekst nego kao svojevrsna *propovedajuća esejistika* koja tu i tamo upotrebljava i "tuđe" glasove, a ono što vidimo je statična, do zla boga siromašna i staromodna inscenacija, sva nekako *drvena* (a ima i drvene domine koje padaju). Neće biti da je to samo do režije i low budget produkcije: ovo je naprosto jedna od onih anahronih "muškobanjastih" priča (nema ženskih likova) kojima su akteri samo vojskovođe i vladari. Da je živ, čika Dobrica bi je voleo, jer deluje kao ekstremno zaoštrenje poetike nekih njegovih "istorijskih" romana.

And now for something completely different. Sezona koja se upravo privodi kraju nekako je sva u znaku mlade rediteljke Snežane Trišić, čije dve predstave smo videli i na Pozorju, a treća, Joneskov

tome, rediteljka ne "popuje", nego sa saradnicima i dvema besprekornim glumačkim ekipama stvara punokrvan, na momente čudesan teatar, onaj u kojem će beskrajno uživati svaki "zdravi" pozorišni hedonista, kojem je dosta i "estrade i komercijale" na jednoj strani, i nadobudnog umetničarenja na drugoj... Ne znam kako će žiri vrednovati ove predstave, ali one su u samom vrhu ovosezonske produkcije po svakom pozorišnom rezonu. Drugi rezoni su – drugi rezoni... Na kraju, valja po stoti put naglasiti fascinantnost mladog subotičkog glumačkog ansambla, ali i skoro sve ateljeovske role, pre svega nikada tako dobru Katarinu Žutić, koja je u *Kazimiru i Karolini* ostvarila ulogu karijere.

O *Zmajeubicama* Milene Marković (režija Iva Milošević, Jugoslovensko dramsko pozorište) u "Vremenu" je dosta pisano, pa sada samo pridodajem da mi je predstava na drugo gledanje bila "prohodnija" nego na prvo, što mora da nešto govori o rizičnosti, ali napokon i produktivnosti rediteljske strategije prema ovom komadu. *Dr*

neočekivan, bar meni: *Ibzenov Neprijatelj naroda kao Brehtov poučni komad* Zlatka Pakovića (Centar za kulturnu dekontaminaciju) obećavao je parče trogatelno-poučitelnog parateatra u kojem će nas g. Dijalektički Mudrac podučavati (dok ne pocrkamo) o užasima sveta koji su, uostalom, filozofi, a i pozorišnici, do sada smo različito tumačili, a radi se o tome da se on promeni. U prvih 10-15 minuta gotovo da je i bilo tako, i taman kad sam mislio da ću prijatno da odremam uz Pakovićev (valjda) bariton iz *offa*, Pozorište je počelo! I više nije prestajalo. Pisac i reditelj pametno je, vispreno i iznad svega osvežavajuće duhovito i teatarski potentno – mada krajnje svedenim sredstvima, gde i muzika ima znatnu ulogu – zaokružio svoju priču o nadilaženju građanskog pozorišta (kao onog koje tek prikazuje, ako ne i slavi postojeći poredak). I to prvo kroz kritičko ibzenovsko pozorište, a onda i kroz brehtovski dijalektički teatar koji posve prelazi na drugu stranu duge, i sve to uglavnom umesno i vešto povezujući sa "ovdašnjom trenutnom situaci-

***Providenca*, Centar za kulturu Tivat**

***Dok nas smrt ne razdvoji*, Radionica integracije, Beograd**

Nosorog u produkciji Kikindskog pozorišta, nedavno je pobedila na Festivalu profesionalnih pozorišta Vojvodine (trećinskom zaslugom ili krivicom dolepotpisanog). Elem, *Mister Dolara* Branislava Nušića (Narodno pozorište Subotica) i *Kazimira i Karolinu* Edena fon Horvata (Atelje 212) povezuje uspeli pokušaj rediteljke da klasični ili klasično-modernistički tekst iz prve polovine prošlog veka transponuje u današnje doba, u današnju opsednutost neokapitalističkom pohlepom kojoj se žrtvuje baš sve, a ljubav ponajpre i ponajlakše. *Mister Dolar* je i doslovno prenesen u XXI vek, *Kazimir i Karolina* ostaje u epohi (velika ekonomska kriza pred uspon nacizma u Nemačkoj), ali to su "spoljne" razlike, suština je vrlo srodna. Pri svemu

Nušić (Kokan Mladenović, Narodno pozorište Sombor) na programu je večeras, no gledao sam ga nedavno na kikindskom festivalu. Radi se o angažovano-kabaretskoj formi kakvu Kokan M. voli i ume da radi, mada je taj angažman u ovakvim predstavama uvek nekako s ugrađenim "osiguračem od pregrevanja", ako me razumete... To da Nušićevi likovi nisu tamo neke sablasti iz prošlosti nego naši savremenici (kukale nam majke) ionako govore već svi, ali malo ko ovako zanatski besprekorno... Marčelovi songovi najjači su adut predstave, a odlična Milica Janevski se sa svojom Slavkom vinula u višu glumačku ligu, i ubuduće će biti strože procenjivana...

Drugi vrhunac takmičarske selekcije (dakle, uz predstave Snežane T.) pomalo je

jom" kako političkom tako i socijalnom, napravivši živu i uzbudljivu predstavu koja vas tera da tražite još. Jelena Ilić i Vladislava Đorđević bile su mu u tome sjajne partnerke, i nešto mnogo više i suptilnije od pukih "izvođačica glumačkih radova", a ni Igor Filipović i Božidar Obradinović nisu zaostajali. Čudo je ta dijalektika kad je ne povežeš s dogmom, nego s igrom...

I tako, još malo pa nestalo. O Krugovima, rekoh, sledeći put. A do tad će i nagrade, i ciklusi zadovoljenih i povređenih sujeta, i sav taj teatarski folklor koji tako preziremo, a bez kojeg ne možemo... U međuvremenu, hvala na pitanju, Novi Sad je sav kao mirisni venac lipovog čaja, valjda ga niko neće skuvati pre vremena? ¶

TEOFIL PANČIĆ

DRAGAN ILIĆ

Rijaliti život

Nekoliko godina zaredom, Srbi u svetskim okvirima važe za opsesivne rekordere u dužini gledanja TV programa. Pošto se na Balkanu narodi očajnički bore za titulu "lidera u regionu", pitam se da li je od naše zaluđenosti televizijom moguće zaraditi neke pare?

Najnoviji rezultati ovdašnje TV produkcije smeštaju nas u vrh rijaliti programa. Tokom poslednjih sezona, Hrvatska se profilisala u proizvodnji telenovela, dok Srbija dominira u nadpevavanjima svih oblika i šou programima sa izolacijom takmičara. Baš kao što ex-Yu sfera voli da dođe u Beograd i tu dočeka Novu godinu, Srbija dobija oreol Tihuane, mesta ispod granice, Carstvo provoda i poroka gde je dozvoljeno glupiranje svake vrste. Svojevremeno je naš važan izvozni produkt bio turbo-folk, muzika za razvaljivanje svih čula, pa je logično da se doza razuzdanosti danas lako prelila u adekvatan TV žanr – rijaliti programe.

"X-faktor" je najbolji dokaz da je ozbiljno regionalno muzičko nadmetanje moguće napraviti jedino u Beogradu. Ovo ne govorim iz razloga lokalpatriotizma, za ovu tvrdnju postoje veoma racionalni razlozi. Već nedeljama se potvrđuje da je duh tolerancije prisutan u Beogradu, da je potpuno normalno nadmetanje učesnika iz Hrvatske, Bosne, Crne Gore i Makedonije. Jedina neotvorena vrata ostala su prema Kosovu, pa bi bilo zanimljivo gledati učesnike iz Prištine u Beogradu. Mislim da to nije nemoguće, čak u skoroj budućnosti. Voditelji ili članovi žirija iz Zagreba, Splita ili Skoplja su ovde prihvaćeni potpuno ravnopravno i nisam naišao baš ni na jedan negativni komentar. Imam utisak da produkcija dosta vešto prati tok takmičenja i glasanja, tako da do danas nije bilo primedbi na objektivnost zarad porekla takmičara. Nadalje, ukoliko imate jaku publiku u Srbiji, dobijate kumulativni efekat i u drugim republikama u okruženju – jer kada postanete zvezda u Beogradu, bićete zvezda i u Skoplju, Podgorici ili Zagrebu.

No, slava se ne mora steći samo pevanjem. U "Parovima" možete preko noći postati zvezda u regionu uz pomoć skaradnosti, golotinje, erotike, pornografije ili lakših ili težih psihičkih problema. Televizija Happy postigla je zavidan skok gledanosti u Srbiji, ali ne treba smetnuti s uma da su Maca Diskrecija, Zmaj od Šipova ili Gastoz dobili publiku u dijaspori i okruženju. Glasovi za takmičare u ovom rijaliti programu stižu u hiljadama iz desetak evropskih zemalja. Pornografija krize, sa starletama u glavnim ulogama toliko je primamljiv koncept gledaocima da ovom šou-programu opraštaju tehnički diletantizam i odsustvo svake produkcione kontrole. Tu je i estetika sirotinjske slave, što je poseban fenomen, jer Vila "Parova" je glamurozna tačno na onaj način kako gladni ljudi zamišljaju bogatstvo i obilje.

Tu su jedan pored drugog stilski nameštaj, pečeno prase i šporet "smederevac" u dvorištu. Lepotice su polugole starlete (neki će reći prostitutke) pune silikona, a muškost se meri pokazivanjem palamara, vikanjem i povremenim seksom pod tušem ili u klonji. Ludilo, zezanje, znači bogato!

Potencijal rijaliti produkcije prvi je uspeo da kapitalizuje Emotion, jer se u Beogradu u kući "Velikog brata" snima sezona za slovenačko tržište. Slovenci dolaze u Beograd u "resničnostni šov" koji se emituje u Sloveniji na Kanalu A.

Kako je samo slučaj dobar reditelj, jer u blizini prodatog Avala filma, gde su nekada snimane famozne koprodukcije, danas se snima za strano tržište najpopularniji rijaliti na svetu. Troškovi su neuporedivo manji, ekipa je uigrana i profesionalna i zna kako da raspali emocije među takmičarima za nagradu od 50.000 evra. Anegdota koja ovih dana kruži Beogradom kaže da su stanovalci iz Dežele prvih nedelju dana "Velikog brata" uredno legali u krevet u 23h, valjda po navici. Produkcija je, uvela odličan obrt, po modelu "Parova" i među Slovence i Slovenke ubacila Soraju Vučelić, koja ima zadatak da komunicira na slovenačkom i upozna se sa istorijom i kulturom Slovenije. To će joj biti potrebno za polaganje testa za slovenačko državljanstvo. Zbunjeni ukućani, sumnjaju da ona u stvari nije slovenka, ali su frajeri više nego raspoloženi da je edukuju. Više ne ležu u 23h, ali će im povratak u spokojni život Slovenije možda još teže pasti.

"X-faktor" je najbolji dokaz da je ozbiljno regionalno muzičko nadmetanje moguće napraviti jedino u Beogradu. Već nedeljama se potvrđuje da je duh tolerancije prisutan u Beogradu, da je potpuno normalno nadmetanje učesnika iz Hrvatske, Bosne, Crne Gore i Makedonije

Vikendom u Beograd stižu navijači iz Slovenije, pa se time pojačava i ovaj oblik turizma i vanpansionske potrošnje, van Hiše "Velikog brata".

Ipak, problem nastaje kada potpuno poverujete da je rijaliti program zaista istinit. Ekipa srednjovečnih bajkera iz Čačka, dobroćudnih zaljubljenika u motore, doživela je neprijatno iznenađenje kada ih je grupa momaka napala i prebila na Baščaršiji. Oni su želeli da pojedu ćevape i provozaju se, bez namere da provociraju, ali je jedan od njih imao majicu sa grbom Srbije, što je razjarilo neke lokalne jalijaše. Nije pomoglo što je čovek skinuo majicu, niti što se izvinjavao jer nije imao nameru da provocira, popio je batine. Policija nije valjano intervenisala, a do danas nije stiglo nekakvo, barem formalno izvinjenje iz Sarajeva. Da li je i onaj mali grb Srbije na registarskim tablicama dovoljan znak da ste četnik i da provocirate? Drago mi je da Beograd čuva kosmopolitski duh, ali treba znati da život ipak nije rijaliti program! ¶

OSTAVKA DOŽIVOT

POD SUMNJOM: Bivši predsednik FIFA Sep Blater

fotografije AP Photo

Ono što su mnogi godinama pretpostavljali, ali nisu imali čvrste dokaze za to, pokazalo se tačnim 26. maja kad je švajcarska policija uhapsila devetoro ljudi zbog korupcije, mita i pranja novca. FIFA, Međunarodna fudbalska federacija, definitivno je mesto tesno povezano sa kriminalom, jer su svi uhapšeni visoki funkcioneri te organizacije. Naravno, Sep Blater, predsednik FIFA, koji je ponovo izabran na tu funkciju dva dana posle hapšenja u Cirihu, to nikad neće priznati. Kao ni ruski predsednik Vladimir Putin. Njihov stav je skoro istovetan, što je vrlo zanimljivo.

"Niko ne može da mi kaže da je slučajnost da se uhapse funkcioneri dva dana uoči Kongresa, i to uopšte nije dobro. To se verovatno ne bi desilo da su SAD i Engleska dobili organizaciju Svetskog prvenstva 2018. i 2022. godine. Naravno da neću ponuditi ostavku jer bi to značilo da su oni u pravu, a poslednje tri ili četiri godine borio sam se protiv korupcije", rekao je Blater za švajcarsku nacionalnu televiziju. "Poznato je da je Sep Blater pod velikim pritiskom da se Rusiji oduzme organizacija prvenstva sveta. Ako se išta dogodilo, desilo se na teritoriji SAD, i američke vlasti nemaju pravo da sprovode svoje zakone na drugim teritorijama. Nažalost, naši američki partneri koriste takve metode da postignu svoje sebične ciljeve i da nelegalno gone ljude. Ne odbacujem mogućnost da se isto to dešava i u slučaju FIFA", izjavio je Putin, a prenela agencija Itar-Tas.

NOG DIKTATORA

Samo četiri dana pošto je po peti put izabran za predsednika Svetske fudbalske federacije, najmoćniji čovek svetskog fudbala Sep Blater je u utorak posle podne neočekivano podneo ostavku na navrat-nanos zakazanoj konferenciji za medije u Cirihu. "Izbori su prošli, ali umešanost FIFA u skandalu nema kraja", izjavio je "doživotni diktator", kako ga je nazvao Dijego Maradona. Uprkos mnogobrojnim optužbama za korupciju i kriminalne radnje u FIFA i hapšenja njenih funkcionera, Blater je prvo sve hladnokrvno negirao i govorio o političkom pritisku. Pritisak je izgleda postao prevelik. Novi predsednik FIFA trebalo bi da bude izabran na vanrednom kongresu

Privedeni zbog korupcije u FIFA

1. **Džefri Veb**, potpredsednik FIFA, predsednik Fudbalskog saveza Kajmanskih ostrva;
2. **Hose Marija Marin**, član FIFA Organizacionog odbora za olimpijski turnir u Rio de Žaneiru 2016, bivši predsednik FS Brazila;
3. **Nikolas Leoz**, predstavnik FS Paragvaja i bivši član izvršnog komiteta FIFA
4. **Juđenio Figeredo**, potpredsednik FIFA i član Izvršnog odbora, bivši predsednik FS Urugvaja;
5. **Džek Vorner**, bivši potpredsednik FIFA, član Izvršnog odbora, predstavnik FS Trinidada i Tobaga;
6. **Eduardo Li**, član Izvršnog odbora FIFA, predsednik FS Kostarike;
7. **Hulio Roča**, član FIFA Kancelarije za razvoj, predsednik FS Nikaragve;
8. **Kostas Takas**, sekretar FS Kajmanskih ostrva;
9. **Rafael Eskivel**, predsednik FS Venecuele.

KUPOVANJE MUNDIJALA

Međusobna podrška i simpatije Putina i Blatera nisu novog datuma, bile su vidljive i u novembru 2010. kad je Rusiji dodeljena organizacija Svetskog prvenstva u fudbalu 2018. Odlučujući adut bila je ruska garancija neograničenog budžeta i izražena spremnost da potroši bilo koju sumu novca na organizaciju turnira. A to je stvar koju FIFA, kao i sve ostale sportske federacije, prosto obožava. Već 2010. se govorkalo da je u pitanju "kupljen" mondijal, mada je, istini za volju, još više sumnji izazvala odluka da 2022. domaćin najboljim reprezentacijama sveta bude Katar. Posle skandaloznog hapšenja u ciriškom hotelu u cik zore jasno je da korupcija u FIFA nije "izmišljena" ni 2010, ni u godinama koje su sledile, nego mnogo ranije. Švajcarski policajci postupili su po tužbi američkog ministarstva pravde koje je pratilo i prikupljalo dokaze protiv okrivljenih još od ranih devedesetih godina. Zapravo, dokaze je ponudio bivši član Izvršnog komiteta FIFA Čak Blejzer, koji je bio doušnik FBI i od ključne pomoći prilikom hapšenja zvaničnika u Cirihu navodno umešanih u mito i korupciju. On je snimao razgovore čelnika svetske kuće fudbala i te razgovore zamenio za imunitet na sudu pošto je priznao sopstvenu krivicu za reketiranje, prevaru, pranje novca, prijavljivanje poreza i sakrivanje prihoda koji su u jednom trenutku bili veći i od dva miliona dolara. Blejzera su nazivali i "Najmoćnijim čovekom fudbala", a privukao je na sebe pažnju FBI kada je počeo da rasipa novac na sve strane, uključujući i iznajmljivanje kuće za »

ŽENA KOJA JE POKRENULA LAVINU: Ministarka pravde SAD Loreta Linč

svoje mačke u vrednosti od 6000 dolara mesečno. Blejzer je samo od TV prava između 1996. i 2011. godine inkasirao 15 miliona dolara, a na raspolaganju je imao i privatni avion, kao i luksuzni apartman na Bahamima.

"Optužnica navodi korupciju koja je široko rasprostranjena, sistematska i duboko ukorenjena, kako u inostranstvu tako i ovde u Sjedinjenim Američkim Državama. Ona se prostire na bar dve generacije fudbalskih funkcionera koji su, kako se navodi, zloupotrebili svoje položaje da bi dobili milione dolara mita", rekla je američka ministarka pravde Loreta Linč.

AMERIČKA VEZA U CIRIHU

Niti je ekipa koja je sad u zatvoru bezazlena, niti je svota koja se pominje da je završila u njihovim džepovima naivna. Reč je o najmanje 98 miliona dolara, a interesantno je da su svi uhapšeni zvaničnici predstavnici nacionalnih federacija sa američkog kontinenta (vidi okvir).

Racija ih je iznenadila u jednom od najotmenijih ciriških hotela *Baur Au Lac*, u kome noćenje košta 800 evra po osobi. Kad su im policajci stavili lisice na ruke, to nije bio deo nekog rijalitija, nego početak ispitivanja finansijskog poslovanja – i malverzacija – u međunarodnoj kući fudbala. Interesantno je da su u lobiju *Baur Au Laca* bili sklapani najvažniji dogovori kad je već pomenute 2010. dodeljeno domaćinstvo svetskih prvenstava Rusiji i Kataru.

Ako je tačno da su pomenuta gospoda primala mito i prala novac pune dve decenije, onda se pod lupu moraju staviti i svetska prvenstva održana u SAD 1994, Francuskoj 1998, Japanu i Koreji 2002, Nemačkoj 2006, Južnoj Africi 2010. i Brazilu 2014.

Mnogima je sada jasnije otkud SP u Južnoj Africi, gde je izgrađeno desetak stadiona i kompletna infrastruktura vredna desetine milijardi dolara, a posle Mondijala sve to zvrji prazno i neiskorišćeno. Futuristički projektovan stadion u Kejptaunu ne mogu da napune mečevi lokalnih Kajzer čifsa i Mamelodi sandaunsa, eventualno bi to mogla tek utakmica naoružanih crnaca i belaca. A šta tek reći za prošlogodišnji SP u Brazilu, zemlji fudbala u kojoj se narod masovno digao i izašao na ulice pod parolom: "Nećemo fudbal, hoćemo posao!" Vlada u Brazilu posekla je hiljade hektara šuma u Amazoniji da bi platila izgradnju novih stadiona, a na kraju su se domaćini proveli kao bos po trnju. Reprezentacija "kariока" ponižena je u utakmici sa Nemačkom (1:7), a novi objekti sada stoje zaključani i Brazilci se pitaju šta da rade sa njima. I zarada od turizma bila je daleko ispod očekivane, ali je zato FIFA u decembru prošle godine godine saopštila da je od Mundijala u Brazilu zaradila preko dve milijarde dolara.

BIVŠI POREDAK: Svetsko prvenstvo u Brazilu 2014.

SKUPI FUDBAL NA ARABIJSKOM POLUOSTRVU

Tih dve milijarde dolara nije ništa prema 200 milijardi, koliko namerava da uloži vlada Katara u organizaciju Svetskog prvenstva 2022. Ova gasna imperija na Arabijskom poluostrvu dobila je domaćinstvo u konkurenciji SAD, Japana i Australije sa obećanjem da će napraviti klimatizovane stadione. Prošle godine Katarani su shvatili da je to nemoguće na ovom stupnju tehnološkog razvoja, pa su se sa FIFA dogovorili da prvenstvo organizuju u novembru i decembru, kad temperature padnu na podnošljivih tridesetak stepeni. Navodno su sad najavili da će napraviti devet stadiona koji se mogu rasklopiti i preneti na drugi kraj sveta.

Može se zamisliti koliko se potrošilo na lobiranje i podmićivanje kad je u pitanju posao vredan 200 milijardi dolara. Na primer, ono što se zna je da je već pomenuti Džek Vorner, iz Trinidada i Tobaga, uhapšen u policijskoj akciji 26. maja, svojevremeno dobio od južnoafričke vlade ukupno deset miliona dolara da bi glasao da ta država dobije SP 2010. Interesantno je da mu je taj novac uplaćen sa računa FIFA na njegov privatni u *Banc of America*, a to stoji na 83. stranici izveštaja koji je prošle jeseni pripremio nezavisni istražitelj Majkl Garsija, koga je angažovala FIFA. On na 350 strana iznosi podatke o korupciji u FIFA, kao i da su Katar i Rusija podmitili čelnike Kuće fudbala kako bi dobili organizaciju Svetskog kupa. Etički komitet FIFA hitro je reagovao, i – odbacio sve Garsijine optužbe. Predsednik

GLAS PROTIV BLATERA: Dijego Maradona
foto Reuters

Doživotni diktator

Geri Lineker, najbolji strelac SP-a u Meksiku 1986, na svom Tviter nalogu je napisao: "Na svetu ne postoji bednija i korumpiranija organizacija od FIFA. Kuća od karata se srušila. Vreme je za promene." Mišel Platini, predsednik UEFA, izjavio je u vezi izbora u FIFA: "Blater po svaku cenu želi da zadrži vlast, jer mu je život prazan bez FIFA. On se plaši budućnosti."

"Imamo doživotnog diktatora na čelu FIFA," rekao je Dijego Maradona u intervjuu "Dejli telegrafu", dodavši da je FIFA pod Blaterom postala "sramota i beda za sve koji vole fudbal". Nekadašnji brazilski as Romario prokomentarisao je hapšenje funkcionera iz te zemlje Hozea Marija Marina ovim rečima: "To je jedan od najvećih lopova u Brazilu. Nažalost, nije ga uhapsila naša policija, ali neko ga je morao jednom uhapsiti."

tog tela Hans-Joakin Ekert publikovao je samo 42 strane iz izveštaja. To je uradio u novembru prošle godine, a dan kasnije Majkl Garsija je dao ostavku i izašao iz posla sa FIFA.

BEKSTVO SPONZORA

Slično kao Ekert reagovao je posle najnovijeg korupcionaškog skandala Sep Blater. Čim je dobio peti četvorogodišnjih mandat da bude prvi čovek FIFA, ovaj sedamdesetdevetogodišnji Švajcarac, koji je studirao ekonomiju, najpre u Sent Moricu, a potom u Lozani, izjavio je da šampionati ostaju Rusiji i Kataru, i da je tu sve čisto. "Ne mogu ja da sve vreme kontrolišem rad baš svakog funkcionera", izjavio je o hapšenju svojih kolega.

Blaterov poštovalac Vladimir Putin poslao mu je svojevrsnu podršku vrednu 80, a možda naraste i na svih sto miliona dolara. Toliko će partnerstvo sa FIFA platiti ruski energetski gigant Gasprom za Svetsko prvenstvo 2018. Ujedno, Gasprom je jedan od retkih sponzora FIFA koji se nije oglasio posle najnovijeg skandala. Ostali su najavili da neće produžiti ugovore jer bi, izračunao je magazin "Forbs", kao partneri ozloglašene FIFA u narednim godinama izgubili čak milijardu dolara.

Sony i *Emirates* su reagovali odmah posle Garsijinog izveštaja. Japanska kompanija je odbila da produži sponzorski ugovor vredan 340 miliona dolara, a avio-prevoznik iz Emirata je za osam godina platio FIFA 283 miliona dolara, ali više neće. Kažu da saradnja sa FIFA nije ispunila njihova očekivanja.

U januaru ove godine sponzorski pul FIFA napustile su kompanije iz takozvanog drugog reda: *Castrol*, *Johnson&Johnson* i *Continental Tyres*. One uplaćuju od deset do 20 miliona dolara. *Visa* nije produžila sponzorstvo vredno 130 miliona, ali FIFA to ne zabrinjava previše. Ostali su verni *Coca-Cola* (445 miliona dolara do 2022), *Addidas* i *Hyundai* (po 280 miliona), kao i "drugoligaši" kao što su pivski gigant *Budwiser*, *McDonalds*, brazilski proizvođač hrane *Seare* i kineski energetski koncern *Yingli Solar*.

Ukupna zarada FIFA u periodu od 2011. do 2014. je vrtoglavih 5,7 milijardi dolara. Imala je i troškove – 2,9 milijardi. U prošloj godini platila je 261 milion dolara bonuse učesnicima Svetskog prvenstva u Brazilu, za 27 miliona kupila je luksuzni hotel sa četiri zvezdice u Cirihu, a 39,7 miliona otišlo je na plate funkcionera. Blaterova plata i bonusi su tajna, ali na jednom panelu u FIFA rečeno je da je taj iznos "u rangu sa odgovarajućim svetskim kompanijama".

Jedan od najvećih izvora zarade za džentlmene iz Ciriha jeste trgovina TV pravima za svetska prvenstva. S tim u vezi, zanimljiva transakcija obavljena je u februaru ove godine. Tada je kineski biznismen Vang Đijanlin za 1,2 milijarde dolara kupio 68 odsto vlasništva švajcarske kompanije *Infront Sports&Media*. Naravno, Kinez tu firmu nikad ne bi kupio da ona nema televizijska prava za sledeća dva Svetska prvenstva – ona u Rusiji i Kataru. Kompanija *Infront* je to ekskluzivno pravo dobila od FIFA prošle godine, a direktor ovog švajcarskog koncerna zove se – Filip Blater. On je nećak Sepa Blatera.

Nekako u vreme kad su dva Blatera sklapala ovaj posao pojavila se nova epizoda crtanog filma "Simpsonovi" koja se zove "Ne moraš da lažeš da bi bio sudija". U njoj neimenovani službenik FIFA nudi Homeru Simpsonu posao sudije na SP-u u Brazilu, ali malo potom biva uhapšen zbog korupcije.

Poslovanje FIFA bilo je prošle godine predmet istraživanja čuvene holandske revizorske kuće KPMG. Njihov izveštaj je tajna, a ono što se zna jeste da je KPMG u februaru ove godine kažnjen sa 700.000 dolara od strane međunarodnog revizorskog udruženja FRC zbog konflikta interesa i kršenja etičkih normi.

Simpatični prevarant Del Boj, junak kultne TV serije "Mućke", često je govorio rečenicu koju mnogi znaju napamet: "Dogodine u ovo vreme bićemo milioneri." Jasno je da su brojni čelnici FIFA to isto tvrdili, ali sa gotovo stopostotnom izvesnošću da će tako i biti. ¶

ALEKSANDAR OSTOJIĆ

Srbija pod lupom UEFA

UEFA je mesecima vodila istragu o fenomenu promene kvota iz sata u sat za određene mečeve u Srbiji, i taj izveštaj je stigao u FSS. Komesar za integritet Fudbalskog saveza Srbije Milivoj Mirkov otkrio je za "Novosti" delove tog materijala: "Evropska kuća fudbala je preozbiljna organizacija. Toliko, da mnogi u Srbiji izgleda to ne shvataju. UEFA je pre nekoliko godina potpisala ugovor o saradnji sa Interpolom i Europolom i za naše uslove je skoro neshvatljivo do kakvih sitnica se ide kad su u pitanju sumnjive utakmice. Ono što mogu da kažem je da mi redovno od UEFA dobijamo iscrpne izveštaje, neke i na 40 kucanih strana za pet vezanih mečeva koji su pod sumnjom. Ti izveštaji sadrže dijagrame, podatke, pa čak i one naizgled banalne, na primer gde se odbrambeni igrač ili napadač neke ekipe nalazio na terenu u određenoj situaciji."

CRKVA SV. MARKA U ZAGREBU: Branitelji unutra, policija ispred
Foto: BetaPhoto

Politička pornografija na Markovom trgu

Ima nečeg duboko opscenog u političkoj zloupotrebi invalida, dece, osoba – recimo – ometenih u razvoju, kao i silovanih žena. Normalna i pristojna osoba od toga se postidi – umesto onih bestidnih koji to rade, kao što su HDZ, crkva i neoustaška desnica

Za "Vreme" iz Zagreba

Predizborne kampanje, kao što smo naučili, ne treba započinjati pre vremena. Tako postaju histerične, panične i nepromišljene. Najnoviji primer su događaji na Markovom trgu u Zagrebu, ispred sedišta Sabora i Vlade, prošlog vikenda. Naime, ekipa branitelja i invalida Domovinskog rata koja već više od šest meseci kampuje pod šatorima ispred Ministarstva branitelja u Savskoj ulici 66, rešila je – ohrabrena bezrezervnom podrškom HDZ-a i Crkve u Hrvata, ali i mlitavošću Milanovićeve vlade – da eskalira krizu. Došli su u petak na Markov trg i zahtevali da ih primi premijer – po svaku cenu. Branitelji, naime, da su nezadovoljni tretmanom, prihodima i – valjda – nedostatkom uvažavanja od strane vlade koju opisuju kao "kriptokomunističku", što spada u najblaže invektive koji se od njih mogu čuti. Reč je, inače, o ljudima kojima čim se spomene reč "dom", pa makar i planinarski, odmah izleće "spremni!".

Šest meseci sedeli su pod šatorima u Savskoj, ne znajući tačno šta traže od ministra branitelja, Predraga Freda Matića, njihovog inače suborca i zarobljenika u Stajićevu, o čemu je napisao jednu iskrenu i potresnu knjigu. Malo bolje obavešteni pakosnici u Zagrebu kažu da im smeta Matićeva odluka da objavi registar branitelja: tamo ih se namnožilo nekih 650.000, pretežno na bazi dva svedoka. Sećam se da mi je 1996. Branko "Mali jastreb" Borković (poslednji komandant odbrane Vukovara) rekao: da nas je bilo toliko (tada tek 350.000), sedeli bismo sada u Zemunu. Prvoboračka i invalidska industrija, dakle, radi i ne da na sebe. Neko iz Vlade setio se da izbroji ratne dane sadašnjih funkcionera (protiv kojih se ovi "šatoraši" bune) i uporedi ih sa njihovim ratnim danima: ispalo je da vladajuća ekipa ima ukupno 60.000 ratnih dana, prema 40.000 šatoraških. Što se novaca tiče, hrvatski branitelji ispod šatora ne bi smeli da se žale: njihove su penzije i invalidnine višestruko veće od "običnih" branitelja, deca im imaju privilegije upisa u škole i na fakultete, auta bez carine itd.; a sve to u državi koja je sve siromašnija i u kojoj barem 200.000 porodica strepi od zaplene imovine zbog dugova.

Reč je, dakle, o nečemu drugome: o politici, naime. Ukratko, HDZ Tomislava Karamarka, uz saslužívanje Crkve u Hrvata, podstakao je, ohrabrio i podržava "šatoraše" od samog početka pre šest meseci. Pod čador (*Kaleš, bre, Anđo...*) dolazili su im na podvorenje svi: od Karamarka, njegove Uzoritosti Josipa kardinala Bozanića, ratnih zločinaca svih vrsta, pa do predsednice Kolinde Grabar Kitarović. Ukratko: krema od kreme hercegovačko agramerske.

KEMIJSKI NUŽNICI

Kad su se tako osokolili, krenuli su u petak na Markov trg, sve u invalidskim kolicima i u pratnji malo zdravijih i snažnijih macana, uz podsećanja da su oni "živ dali" (*đe ste vi bili kad san ja poginija u Medaku?*) itd. Hrvatski zakon kaže da je na Markovom trgu slobodno protestovati od 8 do 22 h. Kad se smrklo, policija im je službouljudno objavila fajront, ali su se oni povukli u katedralu Sv. Marka. Dobro: pravo azila u crkvi postoji vekovima i regulisano je i konkordatom (ugovorom) Hrvatske i Vatikana, uz ostale crkvene povlastice. Ugovor, međutim, u pet tačaka precizira uslove za utočište, između ostalog i pristanak crkvenih vlasti, tj. nadležnog župnika i biskupa, ako je frka. Tokom noći neki su izašli, ali im policija nije dala natrag, pa je subotnje jutro svanulo u okolnostima donekle neprijatnim. Oni unutra em gladni i žedni, em – da citiram Karamarka – moraju radi sebe, tj. "fizioloških potreba". Nekako nije prilično u Hramu Gospodnjem olakšavati se, a ni prostorije nisu obezbeđene, jer se tako nešto nije predvidelo, ni kanonski, ni praktično.

Tu sad nastupa taj deo priče dostojan Alfreda Žarija, možda i Dejvida Kronenberga, Lotreamona, ali Fransoa Rablea svakako. U subotu pre podne u katedralu Sv. Marka uneti su određeni predmeti opisani kao "kemijski" nužnici; više su ličili na nokšire malo veće zapremine od uobičajenih. Ne znamo kako bi se čin vršenja "fizioloških potreba" (Karamarko, inače jezuitski đak) u osvećenom prostoru Hrama Božjeg dao kanonski protumačiti; nismo stručni. Možda se crkva kasnije osvešta ponovo, ne znamo. Tako se cela ta drama apsurda svela na farsu dostojnu Klošmerla (vidite na internetu šta je Klošmerl; ima sjajan prevod Vinaverov). Nije to prvo slavno vojevanje koje je okončano na nokširu; setimo se Eugena Savojskog u Nišu: da ih nije uhvatila sraćka (dizenterija), možda bi bili stigli i do Stambola...

CIRKUS APSURDA

Pouka je jasna: operativne radnje valja podržati odgovarajućom logistikom. U subotu su se branitelji iz crkve "taktički povukli" natrag pod čador, uz obećanje Vlade da će u ponedeljak razgovarati javno, pred medijima. Razgovarali su i niko nimalo pametniji: jarci na brvnu. Hrvatski su mediji ceo taj cirkus apsurda (nazvati ga teatrom bilo bi preterano) propratili sa urođenom stidljivošću. Čak i kad je vođa "šatoraša" Đuro Glogoški (neto prihodi 25.000 kuna; u jedan evro ide 7,5 kuna) sa stepenica crkve pozvao policiju da se ogluši o naređenja, niko se (dobro: skoro niko) nije potresao. A nije ni policija (rade za mnogo manje plate).

Sve u svemu, pokušaj sentimentalizacije politike i bestidne zloupotrebe invalida u kolicima (Karamarko je danima insistirao na "invalidskim kolicima") naišao je na stidljiv prijem i očekivani zazor. Ipak je malo previše za pristojne ljude... Jedva da se neko našao – a najviše siromašni branitelji – da podvikne: šta još hoćete, bando pohlepna? Sasvim je jasno da je o politici HDZ-a, Crkve i ekstremne neoustaške desnice reč; oni se ničega ne stide, kao što znamo od početka. Milanovićeva vlada nije imala kud, nego da vrda tamo-amo, sve u strahu da ne povredi nacionalna osećanja. E, pa tako je to kad ne misle na vreme. ¶

MILOŠ VASIĆ

Sve ko na televiziji

Kad svi bili na svom mestu, odjednom krenu aplauz, diže se Svečana tribina, atletskom stazom žurno stupi, sa samo jedno zakopčano dugme, gospodin Vučić, Ministar policije uze jošte jednom doktorira: Više od dva veka gradimo modernu policiju... posebnu zahvalnost dugujemo predsedniku Vlade Srbije Aleksandru Vučiću...

SVEČANO I TEČNO: Minstar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović na policijskom sletu u Makišu

Već tradicionalno, Dan policije, i slava policije, svečano obeleženi u nastavnom centru Makiš, na Prve Trojice, koje ove godine pale tačno u nedelju, 31. maja. Sve bilo na najvišem nivou, cela Vlada, na čelu sa Predsednik, bila na najvišem mestu. Prvi put sve bilo u direktnom prenosu na državnoj televiziji, jerbo je poznato da su tada rezultati najbolji. U svu tu najveću osposobljenost, gotovost i spremnost, prvi put, ne bilo štandova policijskih sindikata, jerbo je procenjeno da nisu za pokazivanje.

OSUNČANI BABIĆ

Dakle, Nastavni centar Makiš, preko puta Ade, narod nagrnuo, instalacija sa detektorima ne može postigne. Odmah od ulaza borbena i druga vozila, slobodno razgledanje i pipanje. Gospođe od organizacije sprovedoše novinare, kamere i fotoreporteri na teren, one što pišu u publiku. Kako reporter "Vremena" i crta i piše, zapade ga da bude sa kamere.

Kako stupi na atletsku stazu, novinar sagleda postrojene jedinice, pa pogleda u svečanu tribinu, čija plava i crvena VIP sedela bejahu obeležena imenima zvanica. Diže glavu više, na te spratove tribine, čija sedala tože behu obeležena imenima, pa vide da na prvi nivo, levo, već pristig'o PUPS potpredsednik Skupštine, do njega crnomanjasti SNS Arsić, sa crnomanjasto žensko do sebe... skroz u ćošku i na kraju Zoran Živković, ka'no bivši predsednik Vlade...

Samo što ne bilo podne, kad trebalo sve počne, pa i taj RTS direktni prenos, na stazi, sa mikrofon, biće neki urednik Državne televizije, na najviši nivo Svečane tribine, kamere, TV voditeljski par. Novinar, zemljački, pozdravi pristiglog eksministra policije Dušana Mihajlovića, opet diže glavu naviše, gore, po sredini, ministar Velja, ministar Gašić, ministar Vulin, desno, još ministara, Ljajić, Kori, Ona za poljoprivredu, Ona za evropske integracije... tu i nova Poverenica za zaštitu ravnopravnosti, po sredini, na najviši nivo, izaslanik gospodina predsednika Republike, savetnik za bezbednost Simić, na najviši nivo levo gospodin Dačić, tu i ministar Lončar, na desnu stranu pristiže ministar Antić, u red do Arsića, i ono crnomanjasto žensko, smesti se gospodin Zoran Babić, koji, iako necrnomanjast, izgledao mnogo crnomanjasto i osunčano...

Ko da poče taj direktan prenos, onaj voditelj sa visinu uze govori da danas Dan policije... policija spremna da svim snagama istraje na bezbednosti građana... protiv svih oblika kriminala i korupcije... da policija deluje odlučno i energično, sa ciljem da se svakom građaninu garantuje zaštita prava i sloboda...

Sa šljaka atletske staze uključiše Onog TV urednika, nadugačko opriča da policija deluje odlučno i energično, pa dade priliku direktoru policije sa crven kravatu Veljoviću, koji uze veli da svi rezultati visoki i visočiji. To uze traje, ništa se ne dešavalo, jedinice su bile postrojene, svi ministri na svom mestu, Veljović je elaborir'o visoke rezultate, gore u loži, crnomanjasti gospodin Babić, koji prirodno necrnomanjast, je, sve žvaćući žvaku, bio u laku konverzaciju sa crnomanjasto žensko, koje tože žvakala žvaku...

Odjedared sve upade aplauz, sve jači, diže se komplet Svečana tribina, sa desnu

Foto: D. Todorović

stranu, crvenom atletskom šljaka stazom, sa samo jedno prikopčano dugme, hitao je i stupao lično gospodin premijer Vučić. Gospodin Vučić žurno prođe pored kamera, tik pored reportera, reče jedno, Dobar dan, novinar ne stiže odgovori, Vučić gospodin je već bio u najvišu ložu, tačno iznad ministra Vulin Aleksandra.

Kad je gospodin Vučić seo, kad je Svečana tribina sela, sa leve strane, suprotno dotadašnjoj praksi, pojavi se ministar policije Stefanović, doktorski iskorača, doktorski pozdravi zastavu, u pratnji pukovnika Spasoja, doktorski izvrši smotru postrojenih jedinica. Kad sve obavi ministar na policiju stade na taj crveni itison sa mikrofon, a priđe mu žensko u plavu po taj dekolte svečano providnu haljinu. Bi himna, voditelj ozgo reče da to bila naša proslavljena umetnica Jelena Tomašević...

PONOSNO STOJIM

Ministar se primače mikrofon, uze tečno čita svoj rad, Pripadnici srpske policije čestitam vam Dan policije, slavu, Dan Ministarstva unutrašnjih poslova, danas stojim ponosno sa vama... to uvek mora biti naš zadatak... više od dva veka gradimo modernu policiju... bili smo suočeni sa nezapamćenim vodenim stihijama, u takvim uslovima neki su iz prikrajka posmatrali, a hrabri su delovali, i ljudstvo i tehnika... I tada, i uvek, narod može da računa na svoju policiju... pred nama su nove promene... posebnu zahvalnost dugujemo predsedniku vlade Srbije Aleksandru Vučiću, tu sačeka da se završi aplauz, nastavi, Promene ne smeju da stanu... sačuvali smo integritet... Srbija i njena policija neće dozvoliti da nam decu otimaju na ulici, Srbija neće dozvoliti nasilje u p orodici... Srbija je spremna na sve pretnje... odgovorićemo snažno... Živela Srbija! Spiker ozgo javi da to bio ministar unutrašnjih poslova, ministar ode na tribinu na svoje mesto, točno do premijer Vučić, koji mu iz sedećeg položaja čestita.

Organizatori poteraše novinare na travnati deo terena, četvorougao koji bio obeležen kreč belim linijama, snimatelji malo protestovaše, ali, prenos sleta se nastavi, neko viknu, Gospodine ministre, dozvolite da svečanost počne! Nastupiše jedinice, žandarmerija i još toga, ministar Stefanović je aplaudirao i kad je Vučić odmarao, na kraju bi četa sa 16 službenih konja, i oni dobiše aplauz. Onda stupi tehnika, na čelu "Lazar 2", najsavremenije vozilo naše namenske industrije, prvi put u sastavu policije, bi još tehnike, aplauza, voditelj je tražio još aplauza, bilo još aplauza, tehnika se završi sa blindirana vozila "lendrover", džipovima marke "tojota".

Izvedoše dečji hor, koji ne bio Leontinin, deca mahnuše Svečanoj tribini, tribina uzvrati, deca se otpevaše na plejbek, spiker najavi taktičke i druge vežbe, na strunjačama na centru demonstriraše razne tehnike, istrča i žandarmerija sa crne kapuljače, oni uzeše da se bacaju van strunjače. Ženski voditelj najavi Policijsku brigadu, na stazi se pojaviše automobili, bi pucanja, savladaše napadača. Onda pas pronađe bojevu ručnu bombu, "pas je seo i mahao repom, što je bio znak da je pronašao bombu", demonstriraše napad na zaštićenu ličnost, jedan iz mase zapuca, zahvaljujući Zaštitnoj torbi spasoše zaštićenu ličnost, napadača savladaše, antiteroristička jedinica savlada sve teroriste na drugom kraju igrališta, uhvatiše i jednog što pokušao da pobegne...

Spasiše i vozača, iz zapaljenog automobila, "koristeći hidraulični razvalni alat", voditelji zatražiše još aplauza, jopet bi dečji hor, voditelj sugerisa da svi gledaju u videobim na kome se vidi kakvo je nebo sa 1200 metara visine, najavi desant, gore se pojavi helikopter, svi gledali u letelicu, samo je gospodin Babić ignorisao vazduplohov, skočiše padobranci, komada četiri, u padobrane upadoše deca iz dečjeg hora, sve bilo na videobim, voditelji zatražiše veliki aplauz, odjaviše prenos.

Novinari uzeše pitaju, 'oće li biti obilaska Tehničkog zbora, toga da gospodin Premijer kaže koju svoju, dobiše jok odgovor. Sve zvanica sa one VIP kartice se uputi na koktel u restoran koji bio preko puta Svečane tribine. Formira se impozantna kolona, nikad ne bilo toliko VIP sveta, sve to prođe pored postrojenih policajaca u stavu mirno, i uspešno stiže pod suncobrane i žalosne vrbe. U sve nekako uđe i reporter, tu Vulin, Gašić, Stefanović je čuvao vrata restorana, niđe gospodina Vučića. Dok je novinar obišo suncobrane, pit'o gospodina Simića, koji bio izaslanik na predsednik Republike, jali čuo da jedino on ne bio pozdravljen, ubeležio da jedno plavo žensko – za koju, iako bila tako vazduplohovna, novinar ne bi smeo se kladi da gospođa od vazduplohov Babić – so naočare, mnogo svečana biser ogrlica sa šljaštećim srcetom, ministri nestadoše ko po komandi. Zaostade samo visoki Božović koji obnaša mesto visokog Vučić savetnika, i zaostade ministar Antić, kome onaj Tončev saopšti da će to bude sigurno. Preostade i crnomanjasti Babić, koji prirodno necrnomanjast, oko koga beše grupa VIP ličnosti, koja sve pušila, i sa rukama u džepovi razgovarala na temu Ti razumeš da ja razumem.

Reporter krenu u povlačenje pre ćevapa, na izlazu iz koktel opazi žensko sa materijal pod miškom, obezbeđenje je udalji, nema legitimaciju. Na kraju izveštaja da uđe u evidenciju, novinar popio jabuka sok, i pojeo dve pituljice sa sirom. ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Opomena državi

"Zaustavio sam pljačku Prve petoletke", „Vreme" 1773

U reagovanju bivšeg ministra privrede Saše Radulovića na moj intervju u nedeljniku "Vreme", koji je objavljen 21. maja, Saša Radulović se bavi sobom, mnome i Vučićem. Ko je Saša Radulović, da li je zli vuk, mesija, bloger, romanopisac ili pripovedač, bivši ili sadašnji kadar Aleksandra Vučića, time se neću baviti. Imalo je smisla baviti se time pre nego što je, sticajem okolnosti, od stečajnog upravnika postavljen za ministra privrede. Tema i suština mog intervjua, na koji je bivši ministar reagovao, jeste Prva petoletka, radnici koji u njoj rade i proces privatizacije ove fabrike. Razlog pominjanja njegovog imena je funkcija ministra privrede koju je, u vreme pregovora o privatizaciji Prve petoletke obavljao, u slučaju Prve petoletke, izuzetno površno i sa negativnim posledicama po ovu fabriku.

Od čoveka na toj funkciji očekivalo se, pre svega, da se obavesti o činjenicama u vezi sa procesom privatizacije Prve petoletke, očekivalo se da ozbiljno analizira dotadašnje pregovore kao i stanje u Prvoj petoletki, da razgovara sa predstavnicima beloruske kompanije, iznese primedbe, pismeno obavesti sve učesnike pregovora o takvim primedbama, zatraži dodatne informacije, jednostavno rečeno, da ovaj proces shvati ozbiljno i njemu na taj način i pristupi. Nažalost, to se nije dogodilo. Da li zato što tadašnji ministar privrede to nije umeo ili nije želeo, to ne znamo. Znamo samo da je prekinuo privatizaciju, oterao investitore i epohalno zaključio da fabrike moraju imati lične karte! Da se bivši ministar privrede nije površno bavio procesom privatizacije znao bi da su ove tri fabrike već posedovale dokument koji sadrži podatke koji se danas nalaze u ličnim kartama jer, vrlo je logično da, za ozbiljne pregovore, obe strane moraju imati dokument sa preciznim podacima o predmetu privatizacije.

Ni tada, a koliko vidim ni danas, bivši ministar privrede nije shvatio suštinu – tema nije on, tema nije Vučić, tema je privatizacija Prve petoletke i pronalaženje načina da jedna fabrika koja ima potencijala, koja ima proizvod, koja ima radnike koji znaju svoj posao, opstane i pozitivno posluje kako bi radnici koji u njoj rade i njihove porodice mogle da prežive.

Da se bivši ministar manje bavio sobom i Vučićem, shvatio bi, pre svega, da je beloruska kompanija koja je bila zainteresovana za privatizaciju Prve petoletke ozbiljna kompanija sa 7000 zaposlenih, kompanija koja svoje proizvode plasira na tržišta 30 zemalja. Da se manje bavio sobom i Vučićem, a više pregovorima, saznao bi da subvencije za radna mesta niko nije tražio niti ih je ko nudio, niti je mogao da ih nudi jer se radilo o privatizaciji, a ne o *greenfield* ili *grayfeeld* investiciji. Što se tiče radnih mesta, znao bi i da bi od 720 radnika u ovim pogonima, na radnim mestima ostalo i svojom delatnošću se bavilo 600 radnika koliko ih danas, nakon sprovedenog socijalnog programa, u ove tri fabrike ima. Kada govorimo o imovini Prve petoletke, jasno je definisano da bi kupcu pripala upravna zgrada, zgrada TMO-a i takozvani stari krug. Kada govorimo o investicijama, bivši ministar je iz pregovora

REAGOVANJA
18

Zaustavio sam pljačku "Prve petoletke"

"Kamen oko vrata državi", VREME 1272

Dinkićevi kadrovi koji i dan-danas u Vučićevoj vladi vuku konce ili su lokalna vlast, poput Miroslava Aleksića u Trsteniku, nastavljaju da pričaju bajke u koje više niko ne veruje

U bajke veruju samo oni koji su na besplatnim akcijama zaradili po 1000 evra i kojima je bolje posle brojnih privatizacija koje su sprovodili kadrovi Mladena Dinkića i njegove perpetuum mobile ekonomske politike, zasnovane na subvencijama. A jednu od tih bajki ispričao je i Dinkićev kadar, predsednik opštine Trstenik Miroslav Aleksić u prošlom broju "Vremena", i ona glasi: bio jednom jedan beloruski investitor meka srca koji je hteo da spasi "Prvu petoletku" i Trstenik, a onda je došao zli vuk Saša Radulović i oduvao im kuću sve do Minska. I sad Aleksić, koji nikakve veze nema sa propadanjem grada i "Prve petoletke", sve to raskrinkava. Kraj je skroz bezveze i nema nikakvog smisla, ali takve su vam sve bajke koje je pričao otac Niko u njima, osim UNS-a i Mladena Dinkića i njegovog kadra Miroslava Aleksića, nije na kraju video ni smisao ni korist, zar ne?

Kad se pogleda stvarnost, ona je mnogo jednostavnija od Aleksićeve bajke. A glasi: kompanija iz Belorusije dogovorila se sa Dinkićem da država ponudi samo deo imovine "Prve petoletke" na prodaju i to tri zavisna društva – PPT "Servoupravljači", PPT TMO i PPT "Cilindri", po ceni od 28 miliona evra, odnosno 30 odsto procenjene vrednosti. Zašto samo 30 odsto? Zato što je vlada, na predlog Dinkića, donela uredbu da se preduzeća prodaju na licitaciji po punoj vrednosti, pa ako niko ne digne ruku – po 50 odsto, pa ako niko ni to ne prihvati, da se prodaju za 30 odsto vrednosti, čak i ako se na licitaciju prijavio samo jedan ponuđač.

Trebalo je da investitor kupovinom dobije ovu zemlju, dok bi svu preduzeća u stečaj, raspodela ostatak imovine i otpustila sve radnike. Jedan mali deo njih bi zaposlili uz subvencije za svako radno mesto. Nikakav plan investicija nije predložen, a investitor je odbijao da se izjasni i obaveže koliko će radnika zaposliti.

Prodaja "Prve petoletke" predstavljana je 2012. i 2013. godine u stilu svih onih Dinkićevih bajki u kojima dolazi "investitor spasilac" koji u stvari budžetu dobije imovinu, a za svakog zaposlenog i do 10.000 evra subvencija od države. Prodaja "Prve petoletke" trebalo je da se odvija na isti način kao i prodaja "Vrščaških vinograda". I jedinu i drugu pljačkašku privatizaciju je zaustavilo Ministarstvo privrede na čijem sam bio čelu.

U pljačkaškoj privatizaciji je posao izgubilo preko 400.000 ljudi. Mnogi su ostali ne samo bez posla, nego i bez povezanog radnog staža i bez zaostalih zarada koje ne mogu da naplate u beskonačnim mešajevima. Aleksandar Vučić je na kritike građana da će ispitati za sporne privatizacije i stekao popularnost. Danas vidimo da od tih obećanja nema ništa.

Kamen oko vrata državi

Svi postupci su ili obustavljeni ili se sistematski uruševaju uz podršku vlasti.

Aleksandar Vučić je zaustavio uvođenje reda koje sam pokrenuo kao ministar privrede krajem 2013. godine. Plan je bio da se izvade lične karte svih preduzeća u restrukturiranju, ali i svih javnih i drugih preduzeća u vlasništvu države. U ličnim kartama je trebalo da se popiše i procenі imovina, popišu i obračunaju dugovi, utvrde kupci i dobavljači i ugovori sa njima, utvrde svi dugovi prema zaposlenim po osnovu neplaćenih doprinosa za PIO i zaostalih zarada. Paralelno sa ovim poslom su pripremljeni i novi zakoni o privatizaciji, o stečaju i nešenje statusa prava korišćenja na građevinsko zemljište.

Da je ovo urađeno, svim radnicima bi bio povezan radni staž odmah, a država bi se pojavila kao poverilac i čekala da naplati doprinose za PIO. Svim radnicima bi bile isplaćene zaostale zarade na nivou minimalca, dok bi iznosi preko minimalca bili konvertovani u kapital, pa bi radnici postali delom vlasnici. Svi društvena preduzeća bi postala vlasnici građevinskog zemljišta. I sve ovo pre privatizacije.

Zatim bi bilo izvršeno finansijsko restrukturiranje, firme bi bile očišćene od dugova. Bili bi pripremljeni poslovni planovi sa analizom tržišta, konkurencije, neophodnih investicija. Nesposobni direktori bi ostali bez posla. Sposobni bi napredovali. I tek nakon ovog uvođenja reda bi se radila privatizacija u kojoj bi se strogo vodilo računa o povraću novca. Oni koji su do sada učestvovali u pljačkaškoj privatizaciji ne bi mogli da učestvuju. Da su zakoni prošli, "Avala Film", "Jasa Musa", prodaja bačke zemlje u Sivcu, "Aleksa Šantić"... više ne bi bili mogući.

Umesto svega toga, danas imamo haos, još će nekoliko desetina hiljada radnika ostati bez posla, a Dinkićevi kadrovi koji i dan-danas u Vučićevoj vladi vuku konce ili su lokalna vlast, poput Miroslava Aleksića u Trsteniku, nastavljaju da pričaju bajke u koje više niko ne veruje.

SAŠA RADULOVIĆ, ikbe pokreta "Dosta je bilo"

29. maj 2014. VREME

mogao da sazna da je bilo planirano da u prvoj godini investicije budu 20 miliona, a nakon toga u naredne tri godine do 80 miliona evra. Znao bi i da bi taj novac bio uložen u modernizaciju fabrike, znao bi da je nakon toga planirano zapošljavanje dodatnih radnika.

Da se tada manje bavio sobom, a više činjenicama bivši ministar bi saznao i da Amkodor i Prva petoletka već deset godina imaju odličnu poslovnu saradnju kao i da je Amkodor samo od PTT Servoupravljači na mesečnom nivou kupovao proizvode u vrednosti od 90.000 do 100.000 evra.

Da se pre svog reagovanja ozbiljno pozabavio posledicama svoje odluke o prekidu pregovora i procesa privatizacije, saznao bi da su te posledice izuzetno nepovoljne po Prvu petoletku i njene radnike. Saznao bi da je beloruska kompanija nakon prekida pregovora donela odluku da otvori fabriku u Minsku, da tamo danas rade stručnjaci iz Prve petoletke i da je trgovinska razmena Amkodora i Petoletke danas deset puta manja. Saznao bi da to za radnike znači manji obim posla i duplo manje plate.

No, suština povratka na 2013. godinu i tadašnji proces pregovora o privatizaciji Prve petoletke nije bivši ministar, suština je opomena državi. Opomena da Prvu petoletku i proces njene privatizacije svi shvate ozbiljno. Da ova fabrika, kao najveći kompleks posle Železare, u kojoj danas radi preko 3000 radnika, mora biti izdvojena iz mase neprofitabilnih preduzeća, bez proizvoda i bez potencijala. Opomena da se greška ne ponovi.

A što se samog bivšeg ministra privrede i njegovog reagovanja tiče, treba dodati i to da se od njega, kao ozbiljnog čoveka i ministra, očekivalo da, ako je uvideo da je proces privatizacije, kako navodi "pljačkaški", o takvom procesu iznese dokaze, obavesti nadležne organe i sve učesnike u pregovorima, a ne da preko plota i medija iznosi optužbe.

Što se tiče najvažnijih u ovom procesu, što se radnika tiče, oni su od tadašnjeg ministra privrede očekivali bar da dođe i vidi gde se Prva petoletka uopšte nalazi.

MIROSLAV ALEKSIĆ, predsednik Opštine Trstenik

VREME USPEHA!
Klub dobrih poslovnih ideja
REDOVNI PODLISTAK NEDELJNIKA "VREME", IZLAZI SVAKOG PRVOG ČETVRTKA U MESECU

SAŠA MIRKOVIĆ, ZAJEČAR

Bitni su samo rezultati

ARHEOLOGIJA I TURIZAM

Feliks Romulijana dobija Vizitorski centar

ZABAVA

Gitarijada veća nego ikad

Intervju: Saša Mirković, predsednik Skupštine grada Zaječara

Bitni su samo rezultati

“Svako ko upravlja bilo kojim gradom ili opštinom treba da se pita šta je konkretno uradio, izgradio, napravio da bi poboljšao kvalitet života ljudi koji žive i rade u tom gradu ili opštini... Onog trenutka kada ja, gradonačelnik i čitavo sadašnje gradsko veće ne budemo imali rezultate, istog momenta ćemo se povući”

Od 2013. godine, Zaječar sa pozicije predsednika Skupštine grada vodi Saša Mirković. On je pre dve godine, ispred Srpske napredne stranke, smenio dotadašnjeg gradonačelnika Boška Ničića. Ničić, od tada, prilično glasno kritikuje rad aktuelne vlasti u Zaječaru. O tim kritikama, ali i o funkcionisanju grada Zaječara, Saša Mirković govori za “Vreme”.

“VREME”: Zaječar je u poslednjim mesecima prisutan u medijima zbog opozicionih protesta kojih je do sada bilo 11...

SAŠA MIRKOVIĆ: Mislim da ih je bilo više, 15 ili 16. Kad čovek nema šta da radi i sebe ne može da pronađe u nekom radu, jer, uostalom, nikad ništa i nije radio u svom životu, onda se on bavi politikom. Pružio sam mu mogućnost da čak zajedno gostujemo u jednoj emisiji na RTS-u. Dok sam ja bio u opoziciji, a on na vlasti, nisam imao čast i priliku da sa njim govorim na bilo kojoj televiziji, a kamoli na nacionalnom servisu. Dakle, on je u toj emisiji nonstop pričao o mostu i lagao narod o tome kako smo mi srušili stari most da bismo oprali novac.

Sve vreme govorite o Bošku Ničiću, bivšem gradonačelniku Zaječara?

Naravno. Svi ostali su ovde zanemarljivi i njega sam smatrao kao politički relevantnog činioca političke scene u Zaječaru. Imao je približno glasova kao i ja, na jednim izborima me je pobedio, a na drugim je morao da krade da bi me pobedio, sećate se toga. To je sada stvar istražnih organa.

Pričam sve to da bih vam odgovorio na pitanje o protestima. Dakle, Kotlojevac je veliki deo Zaječara. Tamo živi više od 20.000 stanovnika. On je kritikom izgradnje mosta, za koji postoje objektivni razlozi, krenuo da pali narod i tako je izazvao prvu reakciju. Svaki sledeći put kada je organizovao proteste, bilo je sve manje i manje ljudi.

Šta su bili zahtevi demonstranata?

Njihovi zahtevi su bili da se raspusti Skupština grada jer su ga ostavili njegovi odbornici, dojučerašnji saradnici. Treba li da kažem da je svaki odbornik vlasnik svog mandata i niko nema pravo da utiče na njegove odluke. Na kraju krajeva, svaki odbornik odgovara za ono što radi.

Dakle, gospodin Ničić je, tako ljut na svoje odbornike, krenuo da organizuje proteste koristeći most.

Ja bih rekao da sve zamerke na rad gradske uprave koje gospodin Ničić iznosi postoje samo u njegovoj glavi. Mislim da bivši gradonačelnik jednog grada ne sme da bude nezaposlen u svom gradu. Goran Petrunović, na primer, radi u Upravi kao savetnik sadašnjeg gradonačelnika Ognjenovića. Gospodinu Ničiću, koji je nekad bio pesnik i predsednik književne omladine Srbije, ponudio sam da bude savetnik direktora pozorišta ili biblioteke. Međutim, ne da direktore savetuje oko menadžerskih poslova, to on stvarno ne zna da radi, već da piše pesme, ili da se bavi nekom drugom umetnošću.

Na jednom od protesta je bilo mnogo ljudi. Organizatori kažu četiri hiljade, a policija kaže 600.

Ma, kakvih četiri hiljade. Tih nekoliko stotina su zajedno doveli Bojan Pajtić, Zoran Živković i Boško Ničić. Stizali su autobusi iz Smederevske Palanke, Paraćina, Niša, Negotina, Knjaževca, Bora... U ovom gradu živi 70.000 ljudi, a ne samo tih 100 koliko je Zaječaraca bilo na tom protestu. To vam dovoljno govori o tim protestima. Inače, negde sam rekao jedno lepo poređenje – lopovi došli, lopovi otišli.

Demonstranti su se žalili na zabranu okupljanja na centralnom gradskom trgu. Zbog čega im je Skupština grada to zabranila?

U svakom normalno uređenom gradu se zna gde je u redu da se prave demonstracije, protesti... Skoro sam pričao sa ljudima iz Beča. Kod njih postoje uređena mesta za okupljanja i mitingovanje. Dakle, ja sam samo predložio Skupštini grada da se i u Zaječaru odredi mesto za takve stvari. Suština je da mesto političkih okupljanja ne bude gradski trg gde se deca voze autićima, gde ljudi uveče šetaju, gde se dešavaju kulturni programi. Samo 200 metara dalje, a možda nema ni toliko, nalazi se Trg Nikole Pašića za koji mislim da ima sasvim dovoljno simbolike za takvu svrhu, koji je takođe gradski trg, nalazi se u istoj ulici... Sutra, kad ja budem u opoziciji i kada ja budem organizovao protest, ja ću prihvatiti mesto koje je odredila gradska uprava.

Nema nikakve zabrane. Na kraju krajeva, odluka Skupštine grada nije sprovedena i oni su sve proteste održali na istom mestu, svaki put u večernjim časovima, praveći neprijatnosti ljudima u tom delu grada. Ovom prilikom, ja se građanima Zaječara izvinjavam u ime Boška Ničića jer on to ne zna da kaže. U stvari, na prethodnom mitingu se izvinio jer je došlo onako malo ljudi. Objasnio je da su svi na poljima i da rade...

Svima je jasno o čemu je tu reč. Svi znamo kakav nam je grad ostavio nakon 11 godina vladanja. Daću vam samo jedan primer: tužilaštvo je završilo istragu o radovima na javnoj garaži u Zaječaru i pronašli

FOTOGRAFIJE: Marko Rupena

su da je glavna betonska ploča tanja za četiri centimetra. Dakle, grad je platio ploču od 24 centimetra, a izlivena je ploča od 20 centimetara. Ta četiri cantima koštaju milione... Da se ne zaboravi, radove na garaži je vršio njegov venčani kum. Evo, još jedan primer: milijardu i dvesta miliona dinara, iz ekološkog fonda, potrošeno je na rukometni klub.

Nasuprot tome, sadašnja vlast u Zaječaru, za ove dve godine, nije uzela ni dinar kredita.

A dugovi grada?

Smanjuju se. Ostavljen nam je dug od oko 6,5 miliona evra koji moraju da se vrate do 2020. godine. Do sada smo vratili skoro dva miliona.

Šta je sa isplatama doprinosa za porodilje?

Isplaćuju se. Na to ime smo do sada isplatili oko 60 miliona i ostalo je još deset. Samo da podsetim, Zaječar je jedini grad u Srbiji u kome su vrtići besplatni i jedini grad u Srbiji u kome deca za kraj školske godine dobijaju tablet računar.

Pre godinu dana ste na ovom mestu pričali o novinama u radu Gradskog veća u kome su počeli da sede privrednici. Kako to funkcioniše danas?

Funkcioniše. Privredna komora treba da dâ još jednog člana Veća. Ovih dana su imali neke izmene u Privrednoj komori tako da će i to uskoro biti završeno.

Da li je učestvovanje privrednika u gradskoj politici dalo rezultate?

Mislim da je moglo mnogo bolje. Međutim, to je stvar privrednika. Ja sam ovde u ime svih građana Zaječara i sa svim privrednicima moram da sarađujem. Ne bih da se mešam u odnose internih lobi grupa u Komori.

Kada će biti otvoren novi most?

Kada je i planirano – 28. juna. Radnici su tamo i rade... To će biti prva velelepna građevina u Timočkoj krajini posle dugo godina. Nigde u Krajini nema pravog mosta... Novi most će biti ponos grada i turistička atrakcija. Dolaze nam ekskurzije na Romulijanu, na Rajačke pivnice, Gitarijadu, na kulturne programe i lepo je da postoji gradski simbol. Pored mosta je hram, cela ulica i trg se sređuju, a čitavo priobalje Timoka će postati gradsko šetalište.

Inače, stari most je srušen krajem oktobra prošle godine i loše vreme nas je sprečilo da se radovi brže odvijaju. Morali smo da mislimo na energente i bilo je bitnije da građani Zaječara drugu godinu zaredom imaju fenomenalno grejanje. Dakle, imalo smo fenomenalno grejanje iako je grad Zaječar jedini grad u Srbiji koji nema toplanu u svom vlasništvu. Prodao ju je Boško Ničić nekoj nepoznatoj češkoj firmi koja je sada u stečaju. Isto važi i za toplovod. To je, takođe, posao za tužilaštvo.

Ono što je bitno jeste da smo mi mnogo uradili. Već dve godine se bavimo infrastrukturom grada i početkom 2016. grad će izgledati mnogo drugačije nego pre 2013. Ove godine će biti završene ulice Svetozara Markovića i Nikole Pašića. Prošle godine završen je kompletan ulaz u grad, kompletna ulica 7. septembar, Obilićev venac, mnogi putevi prema selima. Završen je projekat sređivanja starog groblja u kome smo dobili nova grobna mesta, urađena je nova ograda, a radi se i kompletna rasveta koja nikad nije postojala

Evrovizija i RTS

“Stigao sam i Evrovizijom da se bavim”, kaže Saša Mirković, koji osim Zaječara vodi i produkcijsku kuću Beoton. Dodaje da su pokušali da ponove uspeh iz 2007. godine kada je pobedila Marija Šerifović.

“VREME”: Kampanja u svetskim medijima je bila neverovatna.

SAŠA MIRKOVIĆ: Takvo predstavljanje Srbije u svetu ne može da se plati novcem. Bojana je imala nekoliko naslovnih strana u najvećim svetskim medijima, bila je u “Indipendentu”, na BBC-ju, CNN-u, Euronewsu, Russia Today, Heute, austrijske novine, televizije... Sve je bilo afirmativno i o Bojani i o Srbiji. Ponosan sam na to.

Kako onda komentarišete deseto mesto?

Mislim da su se neki ljudi uplašili od nas. Oštećeni smo kroz sistem glasanja žirija i pokradeni smo na glasanju preko SMS-a. U nekim zemljama naš broj je isključen u četvrtom minutu. Prema mojim prognozama, da nije bilo toga, bili bi drugi, treći ili četvrti. Ne mislim da je Šveđanin zasluženo pobedio. Bilo je boljih pesama od njegove, uključujući i našu. Ovde je pobedilo nešto drugo, a ne pesma ili pevač.

To sada nije bitno. Bojanu čeka jedna lepa svetska karijera. Biće tu dueta između nje i Marije koji se sprema. Beoton ima dobre ljude u menadžmentu i sve ide kako treba.

Konkurisali ste za direktora RTS-a.

Hteo sam da vidim koliko su ljudi na RTS-u spremni na promene u sistemu rukovođenja RTS-om i u uspostavljanju nekog novog imidža javnog servisa. Ja RTS zamišljam kao javni servis koji živi od novca kablovskih operatera, a ne od novca građana... Na kraju, apsolutno nisam ni ljut niti razočaran.

Čestitam direktoru Bujoševiću i želim mu mnogo sreće i uspeha u radu. Neće mu biti lako.

Šta će mu biti najteže?

Da sagleda celu situaciju i da kaže koliko radnika mora da otpusti. Biće mu vrlo teško da nađe novac za finansiranje. Mislim da građani neće prihvatiti da plaćaju posebno RTS, a posebno kablovske operatere. Ni ja, kao građanin, ne bih prihvatio da plaćam dva računa za istu uslugu.

Neće mu biti lako ni da napravi program koji je RTS izgubio pre mnogo godina kada je počeo da bude komercijalna televizija, a ne javni servis. RTS ne treba da juri rejtinge i šerove, već da bude nacionalna televizija.

Mislim čak i da RTS treba da izađe iz organizacije pesme Evrovizije i da se to prepusti nekoj komercijalnoj televiziji ili da bude *bradcaster* za tako nešto. Jer, znate, Evrovizija jeste komercijalni program, čisti šou-program. Ako vi uvedete Australiju ili ćete da uvedete Kinu, to više nije ista stvar. Mislim da organizacija Evrosonga ide u smeru pravljenja svetskog šoua jer se kroz pomeranje granica prava seksualno različitih radi na proširenju uticaja velikih kompanija na nova svetska tržišta. Dakle, Evrovizija se ne bavi ljudskim pravima, već ekonomskim lobiranjem.

na groblju. Imamo jedan od najsređenijih gradskih prevoza u Srbiji: sa kompanijom “Nikolić prevoz” potpisan je ugovor po mnogo nižoj ceni nego ranije, autobusi su novi i sve savršeno funkcioniše.

Sledeće godine je na redu obilaznica oko grada, a i radi se na projektu regionalne deponije. Sa svim gradovima u okolini je potpisan sporazum, izrađena je strategija regionalne deponije i vrlo brzo će biti raspisan tender za nju. Osim toga, Gitarijada je pre samo nekoliko godina imala 5000 posetilaca, a prošle godine smo imali između 250.000 i 300.000 gostiju.

Strateški bitne vrednosti jesu voda na kojoj Zaječar leži i poljoprivredno zemljište. Ovih dana pravimo zadrugu koja će ujediniti male poljoprivredne posede, a grad će da garantuje za otkup proizvoda. Ranije je bilo mnogo problema sa naplatom koji su gušili poljoprivrednike i zato je naš cilj da nađemo dobre, velike kompanije kojima su potrebni kvalitetni poljoprivredni proizvodi, da organizujemo zadrugu i da gradska vlast garantuje poljoprivrednicima da će im proizvodi biti plaćeni.

Stižu i nemačke investicije među kojima je izgradnja fabrike za biorazgradive kese i gradimo vizitorski centar na Romulijani. Obezbeđeno je osam miliona evra za izgradnju tog budućeg centra za naučna istraživanja, ali i za komercijalne svrhe. Ne treba da pominjem da imamo i dobro pivo. Ove godine slavimo 120 godina pivare i za 7. septembar ćemo organizovati veliku proslavu povodom toga...

Jedino što je važno u poslu upravljanja gradom jesu rezultati. Svako ko upravlja bilo kojim gradom ili opštinom treba da se pita šta je konkretno uradio, izgradio, napravio da bi poboljšao kvalitet života ljudi koji žive i rade u tom gradu ili opštini... Onog trenutka kada ja, gradonačelnik, i čitavo sadašnje gradsko veće ne budemo imali rezultate, istog momenta ćemo se povući.

Imaju li građani Zaječara ikakve probleme kad sve tako dobro funkcioniše u gradu?

Svi mi imamo probleme. Što se tiče problema koje može da rešava gradska vlast, mi im maksimalno izlazimo u susret. U svakom trenutku su im naša vrata otvorena. Svakog poslednjeg četvrtka u mesecu je prijem građana i mi smo prvi koji su to u Srbiji uspostavili. Svako može da dođe, kaže svoj problem i on će biti rešen.

Zabava

Gitarijada veća nego ikad

Od 29. jula do 1. avgusta u Zaječaru će se održati 49. gitarijada. Gostovanja potvrdili Guano Apes, Laibach, Van Gogh, Darko Rundek, Gibboni, Therapy, Dubioza Kolektiv, Kerber, Galija i mnogi drugi

Krajem jula i početkom avgusta ove godine, na platou kod Zaječarskog Hipodroma, biće održana 49. gitarijada i 19. moto skup Zaječar 2015. Organizatori očekuju obaranje rekorda broja posetilaca, kojih je prethodne godine bilo 250.000. Na ovogodišnjih pet bina, sviraće Guano Apes, Laibach, Van Gogh, Darko Rundek, Gibboni, Therapy, Dubioza Kolektiv, Kerber, Galija, Generacija 5, Đura i Mornari, Električni orgazam i mnogi drugi. Osim toga, tradicionalno će svirati i demo bendovi i takmičiti se za nagrade.

Za ovogodišnju Gitarijadu prijavilo se 124 demo benda iz sedam država regiona (Srbija 83, Bugarska 14, Bosna i Hercegovina 13, Hrvatska 10, Crna Gora četiri, Slovenija dva, Makedonija jedan). Svi bendovi koji se budu plasirali u završni program 49. gitarijade, stiču pravo učešća na Rock Akademiji, koja će biti održana u Zaječaru od 25. do 29. jula 2015. godine.

Pobednik 49. gitarijade, po oceni stručnog žirija, dobija snimanje, izdavanje albuma i PR podršku, pobednik sa područja Republike Srbije – snimanje, izdavanje albuma i PR podršku, a pobednik po glasu publike – snimanje video-spota i PR podršku.

Prateći program ovogodišnje Gitarijade će činiti gitarijada Free Zone (tribine, promocije književnih, muzičkih, kinematografskih i multimedijalnih izdanja), gitarijada Visual (izložbe umetničke fotografije, stripa, pop art, performansi, Kamp likovnih umetnika iz Bugarske i Srbije), gitarijada Expo (javna snimanja i emitovanja radio-emisija, promocije, nastupi uličnih svirača, izložbe muzičkih izdavačkih kuća i časopisa, muzičkih instrumenata, audio i video produkcije, prodajna izložba motocikala, i opreme za bajkere, kao i tradicionalnog zanatstva i rukotvorina, Međunarodna izložba tradicionalnih trpeza i predstavljanje omladinskih organizacija), 19. moto skup Zaječar, Rock kamp, Međunarodni skup izviđača “Feel the Nature 2015”.

“Gitarijada je najstariji festival neafirmisanih rok bendova u svetu. Cilj manifestacije je podsticanje i afirmacija muzičkog stvaralaštva mladih opredeljenih za rokenrol”, kažu organizatori.

Prva Zaječarska gitarijada organizovana je po uzoru na Beogradsku gitarijadu iz 1966. godine. Krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošlog veka, Zaječarska gitarijada od lokalnog prerasta u najznačajniji festival demo bendova u regionu. Tokom višedecenijskog trajanja Gitarijada je afirmisala mnoge domaće bendove koji su na samom početku muzičke karijere, kao pobednici ili učesnici festivala, snimili svoja prva izdanja i dobili odgovarajuću medijsku podršku. U revijalnom programu festivala, sem domaćih, nastupala su i mnoga svetska imena kao što su: Steve Lukather, Laibach, Uriah Heep, Wishbone Ash, Ken Hensley & Live Fire, Stan Web’s & Chiken Shake, Nightwing, Girlschool, Lance Lopez i drugi.

Za razliku od sličnih manifestacija koje su, u međuvremenu, nastajale i nestajale, Gitarijada do današnjih dana odoleva izazovima vremena, pre svega zahvaljujući doslednosti u očuvanju autentičnog identiteta, kao i podrški Ministarstva kulture Republike Srbije, Grada Zaječara, brojnih donatora, sponzora i medija.

R.V.

Muzički program

Rock Stage

Glavna bina 49. gitarijade na kojoj, pored takmičara, u revijalnom programu nastupaju najpoznatiji domaći i strani bendovi. Programima koji se održavaju tokom tri festivalske večeri prisustvuje 35.000 – 40.000 posetilaca po večeri.

Felix Romuliana Stage

Program svečanog otvaranja 49. gitarijade po tradiciji se održava na Carskoj palati Felix Romuliana. Uz odgovarajući muzički program uručuju se počasna priznanja: Rokonačelnik grada Zaječara i Memorijalna nagrada “Kosta Čauš”.

World Music Stage

World Music Stage u centru grada obuhvata nastupe bendova koji nisu striktno rok orijentacije, ali poseduju autentičan duh i nude inovaciju u pristupu popularnoj muzici.

Bike Stage

U Rock kampu je organizovan izuzetno bogat celodnevni muzički program za posetioce Kampa i 19. moto skupa.

Guitar Art Stage

Pozornica koja okuplja ljubitelje klasične muzike nalazi se u pešačkoj zoni kod Pozorišta Timočke Krajine “Zoran Radmilović”, gde će svoje resitale izvesti najznačajniji domaći i svetski gitaristi.

Arheologija i turizam

Feliks Romulijana dobija Vizitorski centar

Vizitorski centar biće namenjen turistima i istraživačima. U kompleksu će biti izgrađeni centar za posetioce i istraživački centar, kao i objekti za smeštaj turista i istraživača

Rimska palata Feliks Romulijana je jedno od sedam mesta u Srbiji koja su pod zaštitom UNESCO-a kao delovi svetske baštine. Feliks Romulijana (lat. Felix Romuliana) nalazi se desetak kilometara od Zaječara, u blizini sela Gamzigrad. Ovaj lokalitet godišnje poseti oko 40.000 turista, a uskoro će početi radovi na Vizitorskom centru, koji će doprineti povećanju turističke posete.

Feliks Romulijanu je izgradio rimski imperator Gaj Valerije Galerije Maksimijan (Gaius Valerius Maximianus Galerius; 293–311), zet Dioklecijanov, u III veku naše ere. Naziv carske palate potiče od imena Galerijeve majke Romule. Inače, Galerije je jedan od šesnaestorice imperatora Rimskog carstva rođenih na tlu današnje Srbije. Zanimljivo je i to da je on prvi rimski car koji je doneo Edikt o toleranciji (30. aprila 311. u Nikomediji), kojim je hrišćanima prvi put u istoriji priznata sloboda veroispovesti. Dve godine nakon toga Konstantin donosi Milanski edikt.

Palata nikada nije dovršena, a u IV veku velelepni posed prisvaja hrišćanska crkva. Tokom V veka palatu su razarali varvari, a u VI veku Justinijan I obnovio je Romulijanu i pretvorio je u pograničnu tvrđavu. Od kraja VI veka, palatu i taj kraj naseljavaju Sloveni i koriste je do XI veka.

U XIX veku, carsku palatu otkriva nemački baron Fon Herder, koji je obilazio Srbiju tražeći rudnike. Kasnije je Feliks Kanic, austrougarski putopisac i arheolog, procenio da je u pitanju Kastrum, rimsko vojno utvrđenje. Jugoslovenski arheolozi su 1953. godine pokrenuli istraživanja i nakon samo mesec dana iskopavanja otkriveni su mozaici koji su ukazivali da ovo nije vojno utvrđenje, već nešto mnogo značajnije.

Da je u pitanju carska palata, otkrio je arheolog dr Dragoslav Srejović 1984. godine, pronašavši fragment arhivolte, na kojem se nalazio natpis FELIX ROMULIANA.

Feliks Romulijana se prostirala na 6,5 hektara i imala je oko 20 utvrđenih kula. Unutar kompleksa nalazili su se raskošna palata, dva paganska hrama, tri hrišćanske crkve i druge građevine. Podni mozaici spadaju u najbolja građevinska ostvarenja kasnoantičkog doba na tlu Evrope. Od 2007. godine Feliks Romulijana je na UNESCO-voj Listi svetske kulturne baštine.

Danas ovaj arheološki lokalitet posećuje više od 40.000 turista godišnje. O povećanju tog broja brine se Grad Zaječar i Muzej Zaječar uz saradnju Ministarstva kulture Srbije. Zato će uskoro biti izgrađen Vizitorski centar. Obavljen je otkup zemljišta, rekonstruisan je lokalni put, uređen je parking oko objekta, pripremljena je tehnička dokumentacija...

Vizitorski centar biće namenjen turistima i istraživačima. U kompleksu će biti izgrađeni centar za posetioce, istraživački centar i objekti za smeštaj turista i istraživača. "Izgradnja Vizitorskog centra ima za cilj poboljšanje turističke infrastrukture radi očuvanja kulturnog nasleđa i poboljšanja ekonomske moći Grada Zaječara", kažu u gradskoj upravi Zaječara.

R. V.

Virtuelni put u III vek

Krajem maja ove godine predstavljena je interaktivna aplikacija "Predstavite se caru Galeriju kako običaji nalažu". Ovo je zapravo Android igra koja posetiocima lokaliteta omogućava upoznavanje još neotkrivenih delova gamzigradske palate.
Igrajući igru, posetioci se stavljaju u ulogu arheologa, istraživača koji prati običaje dolaska pred rimskog cara. Osim toga, igra pokazuje i kako su stari Rimljani provodili slobodno vreme, kako su polagali žrtve bogovima i druge zanimljive detalje iz biografije imperatora Galerija koji je izgradio Feliks Romulijanu.
Izrada igre je deo projekta Regionalni program za jačanje prekograničnog turizma na srednjem i donjem Dunavu koji sprovodi Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju GIZ u Srbiji kroz Dunavski centar za kompetenciju.
"Interpretacija kulturnog nasleđa na način razumljiv i shvatljiv posetiocima koji nemaju stručna znanja, izuzetno je važna. Svrha kulturnog nasleđa ne iscrpljuje se u onom trenutku kada ga otkriju i razumeju arheolozi, već onda kada je ono dostupno i shvatljivo građanima", rekao je na predstavljanju igre Danko Ćosić, projektni menadžer u Dunavskom centru za kompetenciju.
"Projekat putevi rimskih careva i Putevi vina izuzetna su prilika da Srbija na moderan način predstavi antičko nasleđe na svojoj teritoriji i da ga učini neodvojivim delom evropske antičke baštine. Ja se iskreno nadam da će istočna Srbija, a pogotovu grad Zaječar iskoristiti priliku koju im pruža ovaj projekat i kvalitetno ga promovisati i privući turiste iz Evrope i Srbije", izjavio je šef Delegacije EU u Srbiji, ambasador Majkl Davenport.

COCA-COLA HELLENIC SRBIJA

Izveštaj o održivom poslovanju

Kompanija Coca-Cola Hellenic Srbija predstavlja drugi samostalni Izveštaj o održivom poslovanju za 2014. godinu koji na transparentan način prikazuje uticaj svih aspekata poslovanja na zajednicu i okruženje, saopšteno je iz kompanije. Izveštaj je sastavljen prema međunarodnim GRI standardu, dostigao je B nivo i ispunjava zahteve Globalnog dogovora UN-a koji se odnose na Izveštaj o napretku, što svedoči o naporima kompanije da koncept održivosti bude sastavni deo svih poslovnih procesa. Tokom 2014. godine kroz različite projekte usmerene na promociju aktivnog života motivisano je preko 80.000 ljudi da se bave fizičkom aktivnošću, kažu u Coca-Cola Hellenic Srbija. Kada je reč o smanjivanju uticaja kompanije na životnu sredinu, u periodu od 2007. do 2014. godine potrošnja energije po litru proizvedenog pića smanjena je za 35 odsto. Protekle godine u razvoj lokalne zajednice uloženo je blizu 30 miliona dinara, a tokom majskih poplava Coca-Cola sistem donirao je više od million dolara.

HEMOFARM

Novi pogon za proizvodnju ampula

Novim fabričkim pogonom za proizvodnju ampula vrednim 4,37 miliona evra, srpski i regionalni farmaceutski lider Hemofarm, proslavio je pet i po decenija uspešnog poslovanja. U novom pogonu u fabrici u Vršcu radiće 50 ljudi, a ceo proces proizvodnje, od pripreme rastvora, punjenja ampula do pakovanja odvijaće se u prostoru od 600 m2. Očekivan obim proizvodnje u ovoj godini je 25 miliona ampula, a za narednu godinu plan je 60 miliona. Proizvodi će se izvoziti u Rusiju, EU, potom Irak, Libiju, zemlje Zapadnog Balkana, ali pre svega se proizvodi za Srbiju, saopšteno je iz kompanije. “Ovo što ste videli ovde rezultat je posvećenog rada naših zaposlenih koji su sa mnogo motivacije i elana radili na pripremi novog dela proizvodnje. STADA je od 2006. u Hemofarm uložila više od 150 miliona evra, a ove godine planiramo dodatna 22 miliona”, rekao je, između ostalog, prilikom obilaska pogona, generalni direktor Hemofarma Ronald Siliger.

BRITISH AMERICAN TOBACCO

BAT kupuje TDR

British American Tobacco (BAT) potpisao je sporazum o kupovini TDR d.o.o. i druge imovine društva vezane za duvansku industriju i maloprodaju (TDR) od Adris Grupe d.d. (Adris) po ukupnoj ceni od 550 miliona evra. TDR je vodeći nezavisni proizvođač cigareta u Srednjoj Evropi sa liderskom pozicijom na hrvatskom tržištu i jakom pozicijom u Bosni i Srbiji, što će BAT-u omogućiti znatno povećanje rezultata poslovanja u regionu. Kombinovanjem postojećeg poslovanja u regionu sa TDR-om, BAT očekuje da će imati koristi od visokokvalifikovanih zaposlenih, dobro etabliranih brendova, većih kapaciteta prerade duvana na regionalnom nivou, visokokvalitetne lokalne fabrike i štamparije, kao i dobrih odnosa sa distributerima i trgovcima na malo na ovim tržištima. Kao deo transakcije, BAT se obavezuje da zadrži proizvodnju u TDR-ovoj fabrici u Kanfanaru u Hrvatskoj, najmanje još pet godina po okončanju akvizicije. Predložena akvizicija podleže izvesnom broju odobrenja državnih organa za borbu protiv monopola i treba saglasnost akcionara Adrisa. Okončanje transakcije se očekuje u oktobru 2015. godine.

SBB

Promene u menadžmentu

Dosadašnja direktorka SBB-a, Dragica Pilipović Čefi, nakon više od pet izuzetno uspešnih godina na čelu kompanije prelazi na poziciju potpredsednice za korporativne poslove United Grupe. Goran Vasić, dosadašnji izvršni direktor korporativnog razvoja Telenora, najnovije je pojačanje menadžerskog tima United Grupe i od 23. juna preuzima pozicije generalnog i tehničkog direktora SBB-a. “Izuzetno nam je drago što je Goran prihvatio poziv da se pridruži timu SBB-a, koji sa vrhunskom ekipom profesionalaca uspešno posluje u veoma kompetitivnom sektoru telekomunikacija. Verujemo da će njegovo dugogodišnje iskustvo doprineti da još jači krenemo u osvajanje novih usluga na tržištu telekomunikacija i sve većeg broja zadovoljnih

korisnika", navode u United Grupi. U proteklih godinu dana, United Grupa proširila je svoje poslovanje kupovinom crnogorskog kablovskog operatora BBM (sada Telemach) i slovenačkog mobilnog operatora TUŠMOBIL, a sa strategijom širenja nastaviće i ubuduće, saopšteno je iz ove kompanije.

VICTORIA GROUP

Zlatna medalja za Iskon ulje

Suncokretovo ulje Iskon fabrike Victoriaoil, članice Victoria Groupa, dobilo je još jednu zlatnu medalju za kvalitet Novosadskog sajma u kategoriji jestivih ulja. Ovo priznanje dodeljuje se u okviru ocenjivanja kvaliteta proizvoda, koje se tradicionalno organizuje povodom Međunarodnog sajma poljoprivrede. Nagradu je primio Srđan Popov, generalni direktor kompanije Victoriaoil, i tom prilikom izjavio: "Investiranjem u proizvodnju i implementacijom međunarodnih standarda dostigli smo visok kvalitet ulja koji već dugi niz godina prepoznaju kako naši potrošači tako i stručna javnost. Iskon je nekoliko puta do sada osvajao medalje Poljoprivrednog sajma za kvalitet. Prošle godine Iskonu su dodeljena i dva prestižna priznanja – "Najbolje iz Srbije" za najbolji prehrambeni robni brend, kao i međunarodna nagrada Superior Taste, koju dodeljuje Međunarodni institut za ukus i kvalitet."

NELT

Nastavak podrške mladima

Jednogodišnji "NELT edukativni program" pod nazivom "Interdisciplinarna saradnja kao potencijal razvoja mladih profesionalaca na polju umetnosti, nauke i novih tehnologija", koji kompanija NELT realizuje u saradnji sa Galerijom 12 Hub (G12HUB), nastavio se predavanjem Amire Fazlagić "Regenerativna medicina – izazov za 21. vek", u petak, 29. maja. Dan kasnije, u subotu, 30. maja, beogradskoj publici se predstavio mladi pijanista Dejan Janković u Centru lepih umetnosti "Guarnerius", u okviru četvrte sezone ciklusa koncerata pod nazivom "FMU i GUARNERIUS nagrađuju", po treći put uz podršku kompanije NELT. Cilj jednogodišnjeg "NELT edukativnog programa" je da se studenti upoznaju sa veštinama i tehnikama povezivanja umetnosti, tehnologije i nauke u primenjene svrhe. U skladu sa svojom strategijom društveno odgovornog poslovanja, kompanija NELT nastavlja da pruža priliku talentovanim akademcima da domaćoj javnosti predstave svoja umeća i dosadašnja umetnička dostignuća, kao i da aktivno učestvuje u njihovoj afirmaciji, a studentima beogradskih fakulteta da se usavrše na polju nauke, tehnologije i umetnosti.

BANCA INTESA

Povoljni dinarski krediti za poljoprivrednike

Banca Intesa je počela da odobrava kredite sa subvencionisanom kamatnom stopom namenjene sektoru agrara, koji se realizuju u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede i zaštite životne sredine u okviru programa subvencionisanog kreditiranja poljoprivredne proizvodnje u 2015. godini. Kratkoročni i dugoročni dinarski krediti dostupni su svim nosiocima registrovanih poljoprivrednih gazdinstava, zemljoradničkim zadrugama i pravnim licima registrovanim kao poljoprivredna gazdinstva, bez obzira na to da li su klijenti Banca Intesa ili ne, i mogu se koristiti za ulaganja u stočarstvo, ratarstvo, voćarstvo i povrtarstvo. Subvencionisani krediti se odobravaju za ulaganja u obrtna i osnovna sredstva, odnosno kupovinu repromaterijala, stočnog fonda, poljoprivredne mehanizacije i opreme. Zajmovi se plasiraju u maksimalnom iznosu do pet miliona dinara nosiocima registrovanih poljoprivrednih gazdinstava, odnosno do 15 miliona dinara zadrugama, uz period otplate do tri godine i mogućnost korišćenja grejs perioda do godinu dana. Kamatna stopa je fiksna i za kredite za nabavku stoke iznosi četiri odsto na godišnjem nivou, dok je za investicije u ostale grane poljoprivrede šest odsto.

VOJVOĐANSKA BANKA

Profit od 1,3 miliona evra

Vojvođanska banka je tokom 2014. godine nastavila da beleži pozitivne rezultate u svim segmentima poslovanja, ostvarivši neto dobit od 1,3 miliona evra. Tokom prošle godine banka je ostvarila poslovni rezultat od 7,2 miliona evra, više od 100 odsto u odnosu na 2013. godinu. Neto prihod po osnovu kamate je zabeležio rast od 21 odsto, dostigavši 39,3 miliona evra. Vojvođanska banka je rangirana kao osma najveća banka u Srbiji po veličini aktive i ima status sistemski značajne banke. Sa trećom najvećom mrežom u Srbiji, četiri regionalna biznis centra i sa više od milion klijenata, Vojvođanska banka pokriva celu teritoriju zemlje. "U ovim otežanim ekonomskim uslovima, Vojvođanska banka je ostvarila održivi rast prihoda i povećanje depozita za 11 odsto, čime ostvarujemo jaku bazu depozita bez značajne koncentracije. Vojvođanska banka je visoko kapitalizovana banka koja se finansira iz sopstvenih sredstava sa viškom likvidnosti. Tokom ove godine poseban akcenat stavili smo na kreditiranje malih i srednjih preduzeća i poslovanje sa stanovništvom. Naš cilj je da klijenti budu zadovoljni, da im omogućimo bolje uslove, niže kamatne stope, manje troškove i više novih proizvoda", izjavio je Marinos Vatis, predsednik Izvršnog odbora Vojvođanske banke.

VREME USPEHA je redovni podlistak nedeljnika "Vreme", izlazi svakog prvog četvrtka u mesecu, uređuju: Aleksandar Aleksić i Radmilo Marković

ZORAN STANOJEVIĆ

Otpisani u epizodi Tviter

Ima ljudi, i nije ih malo, koji veruju da društveni mediji u Srbiji mogu da budu korektiv izražene "tabloidne stvarnosti". Smatraju da na društvenim medijima mogu da vladaju neka moralna pravila, pod uslovom da ste pažljivo probrali one sa kojima se tamo družite. Skloni su sa prezirom da govore o "klasičnim" medijima, koje odavno ne gledaju, ne čitaju ili ne slušaju. Dovoljna im je projekcija vesti koju im pruža "lajna".

Nevolja je što se tabloidna i ta virtuelna i ispravna "društvena" stvarnost prepliću i dopunjuju, nema jedne bez druge, međusobno se hrane. Reaguju jedna na drugu, ponište se i trenutno uskrsnu kako bi se ponovo poništile i tako stalno.

Međutim, ima tih trenutaka kada dunu u istom pravcu i naprave "perfektnu oluju" kojoj se nije lako suprotstaviti. Tako nešto dogodilo se pre dve nedelje kada su tabloidi na svojim Tviter nalozima i portalima iznenada krenuli da zloslute o teškom zdravstvenom stanju glumca Dragana Gage Nikolića.

Nema vesti do loše vesti, pa je večito budan tviteraški svet, sve sam skeptik i cinik sposoban da prozre i prezre tabloidna podmetanja, namah prihvatio priču i krenula je prava lavina postova o Prletu, Pirketu, Flojdu, kako ga se ko već seća, garnirana klipovima sa Jutjuba i citatima. U jednom trenutku, neki je opskurni portal objavio da je glumac preminuo i ta inače razumna družina krenula je da se utrkuje u opraštanju. Ne hajući na retke komentare onih koji su pozivali na prisebnost i da se čovek ne otpisuje dok tužnu vest neko ozbiljan ne potvrdi.

Ujutru je postalo jasno da se (na sreću!) prenaglilo, postovi su pobrisani, mada je šteta već učinjena. Do te mere da je Gagina supruga Milena Dravić zavapila da ih ostave na miru (i taj je njen poziv uredno prenet istim tabloidnim i virtuelnim kanalima kao da se na nekog drugog odnosi). Možemo ili baš i ne možemo da zamislimo kakvoj je torturi ona bila izložena kada su je bombardovale poruke i pozivi zabrinutih prijatelja koji su čuli za najgore. I to u trenutku kada joj je najpotrebnije ohrabrenje.

Ono što razlikuje novinarstvo i građansko novinarstvo je odgovornost, odnosno odsustvo odgovornosti. Novinar je dužan da svoje informacije proveri, u ovom slučaju lekar je jedini koji može i sme da daje konačne ocene o zdravlju i onome posle zdravlja. Građansko novinarstvo u Srbiji, poštujući samo moralne norme, samouspostavljene, ne drži se tih esnafskih pravila. Ako verujem u ono što sam čuo i ako se to uklapa u moj sistem vrednosti, onda je to tačno. Ako i nije tačno, opet je to samo moja stvar i nemojte me pratiti ako vam se ne sviđa ono što ja mislim i pričam. Tako dobijemo aferu o broju žrtava u prošlogodišnjim poplavama gde svi misle da su u pravu ili da makar imaju pravo da bez posledica greše u sopstvenom mišljenju na sopstvenom nalogu.

Oslanjati se na društvene medije kao jedini izvor informisanja znači obaveštavati se glasinama. Nekada su one tačne, pa i tačnije od zvaničnih informacija. Samo su obavezno preterane. Ti prestupi umeju da budu bolni i štetni, a da muka bude veća, uglavnom su dobronamerni.¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci	4650 din	4400 din	90 EUR	135 EUR
12 meseci	9300 din	8800 din	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS.
Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na *www.vreme.com/pretplata*. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Kosmička željoteka

U Jevanđelju po Mateju tvrdi se da, ukoliko imamo vere koliko zrno gorušičino, možemo i planinu naterati da se pomakne. Štaviše, hrišćanstvo doslovno obećava da je sve moguće onom ko veruje! Premija je izdašna čak i ako uzmemo u obzir da obećana omnipotencija verovatno ne podrazumeva i mogućnost da boga pretvorimo u pljeskavicu, kao što ni sam svemogući bog ne može podići ruku na sebe, ili, da uzmemo bezazlenije, bog ne može, kako se to navodi u jednom paradoksu, načiniti kamen koji bi bio toliko težak da ga ni on sam ne bi mogao podići.

U savremeno doba, sa smrću boga, veru je zamenila želja. U hedonističkoj, potrošačkoj groznici želja je postala sve. Stoga se apel više ne upućuje nevernim Tomama i drugim sumnjalima, već apatičnim individuama koje ništa ne žele, ili bar to ne čine dovoljno zdušno. Naime, današnjica navodno pati od pomanjkanja iskrene želje, pa nam se otud dobre stvari retko i dešavaju. Ovo trabunjanje je Paulo Koeljo jezgrovito izrazio u delcetu *Alhemičar* rečima da ako nešto dovoljno jako želiš, celi svemir se uroti da ti pomogne da to ostvariš.

Dakle, i u naše sekularno vreme tvrdoglavo opstaje magijski egocentrizam, mišljenje da je naše ja, naša volja, unutrašnje skopčana sa tajanstvenim silama objektivne stvarnosti, s tim da je animistički princip preinačen utoliko što se planine više ne odazivaju na našu veru, već na želju, a želja se tu dakako svodi na ostvarenje životnog principa "u se, na se i poda se".

Ideja bezrezervne, apsolutne vere duhovno je ipak plodna, ona govori o našoj spremnosti da se predamo nečemu većem od nas (makar to bila samo veća glupost od naše sopstvene), o spremnosti da se prevaziđu ograničenja razuma, uopšte ega, nabildovanog danas tolikim željama. Međutim, stajalište da je potrebno da naprosto dovoljno jako nešto želimo, pa da nam se to i ostvari – takozvani zakon privlačnosti – svodi se na puku infantiliju, na magijsku egomaniju na tragu fantaziranja iz poznate dečje pesmice: tata (čitaj: bože ili, već, tajanstvene sile u vasioni), kupi mi auto, bicikl i romobil... kolača... tata, kupi mi sve!

Uostalom, želja je, za razliku od predmeta pobožne molitve, slobodna od moralnih obzira. Dovoljno je, naime, da naprosto jako zaželimo da komšija izgubi pun novčanik na stepeništu zgrade i da ga mi pronađemo, i tajanstvene sile će se pobrinuti da se to i dogodi. Ili, pak, da spavamo sa njegovom ženom, ili, ponajbolje, da komšija prvo sasvim zgodno i umesno izdahne na tim istim stepenicama, pa da onda na miru legnemo sa njegovom ucveljenom ženom. Sve može, jer je takozvani zakon privlačnosti moralno slep. Drugi ljudi su, dakle, tek sredstvo, obični instrumenti u službi naše megalomanske želje. U toj obezn-anjujućoj infantilnoj egomaniji postojimo samo mi, naša hipertrofirana želja – treba samo svojski da želimo, i vasiona će se već postarati, pri čemu nema ni pomena o tome da će se vasiona postarati potom i da završimo iza rešetaka ili da nas snađe kakva druga pravična kazna. Mefisto s kojim sklapamo dil očito je neka budaletina, budući da nudi sve, a zauzvrat ne potražuje ništa.

Naravno, ako nedovoljno verujemo i želimo, ako nas opsedaju sumnje i apatija, teško da u svojim nastojanjima možemo briljirati. Ogromna je, ipak, razlika – taman koliko i između normalnosti i ludila – silesije psiholoških škola pozitivnog mišljenja, lajf koučinga i drugih pomodnih tričarija, sa jedne strane, i uobraženja da pojave u stvarnosti izvan nas zavise od naše moći pozitivnog mišljenja, sa druge. Izneta postavka je zapravo ne samo sumanuta već i moralno čudovišna, s obzirom na to da posredno prigovara nesrećnicima svih vremena i prostora da naprosto nisu dovoljno snažno želeli sreću, pa im se ona nije ni osmehnula. Štaviše, ludilo se tu ne zaustavlja, pa životni treneri i drugi stručnjaci za pseudopsihologiju neretko sugerišu da podsvesno zapravo priželjkujemo sve ono što nam se dešava – što, opet, može važiti za pojave u našoj subjektivnoj stvarnosti, psihosomatska medicina to i potvrđuje, ali nikako i u objektivnoj stvarnosti, inače ispada da, recimo, milioni logoraša tokom Drugog svetskog rata ne samo da nisu dovoljno jako žudeli za slobodom, pa nisu ni dočekali oslobođenje, nego su možebiti, valjda usled samomržnje, i priželjkivali potajice da skončaju u logorima. Zakon prost ko pasulj, ali i otrovan poput pečurki. ¶

IVAN KOVAČ

MELISSA
McCARTHY
JASON
STATHAM
AND JUDE
LAW
Ona je deo ekipe.
Ona je špijun.
SCENARISTA I REDITELJ
PAUL FEIG
REDITELJ FILMOVA
DEVERUŠE I ŽESTOKE DEVOJKE
ŠPIJUNI
#ŠPIJUNI
SPIJUNI.MCF.RS
U BIOSKOPIMA OD 4. JUNA
MCF

BIZsmartPAKETI

SBBSOLUTIONS

ZA NOVE KORISNIKE
3 MESECA PO 1 DIN

+ BESPLATNA REGISTRACIJA .CO.RS DOMENA

net. tel. cloud & host.

Powered by EUnet HOSTING

KOMPLETNO REŠENJE ZA VAŠ BIZNIS

www.sbbsolutions.rs
www.eunethosting.com

Kontakt centar: **19966 i 011 3010500**

Akcijska ponuda važi za sve nove poslovne korisnike i traje do 31.08.2015. uz minimalnu ugovornu obavezu od 24 meseca. Korisnik dobija besplatno .co.rs domen, 100 minuta (200 min za Biz Smart Pro) za pozive ka fiksnim brojevima u Srbiji i međunarodnim pozivima ka Zoni 1, 0 din/min unutar SBB mreže i 0 din/min za pozive u okviru United Group mreže u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Sloveniji.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec